

မေခ - မလိခ ခရီးသွားမှတ်တမ်း
မတ်လ၊ ၂၈ ရက် မှာ ဧပြီ ၁၇ ရက် ၂၀၁၉

မေခနှင့်မလိခ မြစ်ကြောင်း တလျှောက်ရှိ မြို့နယ် (၆) မြို့နယ်သို့ ခရီးသွားခြင်း မှတ်တမ်းဖြစ်ပါတယ်။ နေ့စဉ် ကြားသိ၊ မြင်တွေ့ ထိတွေ့ခံစား မိသမျှကို ဒိုင်ယာရီ ရေးမှတ်ထားပါတယ်။ ရေကာတာ နှင့် ဆည်စီမံကိန်းများအကြောင်းကို အပြာရောင်၊ ရုက္ကန်း၊ လက်မှုနဲ့ပတ်သတ်တာတွေကို အစိမ်းရောင်၊ မြစ်ကြောင်းတလျှောက် လူမှုခလေး၊ ရိုးရာ နဲ့ပတ်သတ်တာတွေကို ခရမ်းရောင်ဖြင့်သော်လည်းကောင်း အမှတ်အသားပြု ရေးသားထားပါတယ်။ ခရီးသွားမှတ်တမ်း ကျန်ရှိနေစေရန်နှင့် ဆရာ၊ ဆရာမတို့ စာပြန်လည် ရေးသားတဲ့အခါ အထောက်အကူပြုစေရန် ရည်ရွယ်ပါတယ်။

မတ်လ၊ ၂၈ ရက် ၊ ၂၀၁၉

ရန်ကုန်- မြစ်ကြီးနား

ရန်ကုန်ကနေ နေ့လည် ၁၂ နာရီခွဲ MNA လေယဉ်နဲ့ထွက်တယ်။ ၂ နာရီ ၂၀ မိနစ်မှာ မြစ်ကြီးနား ရောက်တယ်။ လေယဉ်ပေါ် တလျှောက်လုံး မတွေ့ဖြစ်တာကြာတဲ့ အစ်မဖြူအိနဲ့ စကားတွေပြောကြတယ်။ အစ်မက သူ့ရဲ့ ရုက္ကန်း ပရောဂျက် သင်တန်းပေးတဲ့ အကြောင်းတွေ ပြောပြတယ်။ စကားတွေ၊ ဖလှယ်စရာတွေက မကုန်နိုင်။ အခုမှ အေးအေး ဆေးဆေး စကားပြောဖြစ်တော့တယ်။

မြစ်ကြီးနားလေဆိပ်ရောက်တော့ ဆရာမကြီး လဖိုင်ဆိုင်းရော် လာကြိုတယ်။ ဟိုတယ်မှာ အထုပ်ချပြီး စစ်ရှောင်စခန်းတွေမှာ ပန်းချီသင်ပေးတဲ့ ဧရာဝတီ လူမှုရေးအသင်း အဖွဲ့ရဲ့ အနုပညာ ပရောဂျက် ပန်းချီပြပွဲကိုသွားတယ်။ ဒီပရောဂျက်မှာ ပန်းချီသင်ပေးတဲ့ ဆရာမကော်ဆိုင်းနဲ့ ပြန်တွေ့တယ်။ ရန်ကုန် ဂိုသဲမှာ လုပ်တဲ့ သူ့ရဲ့ ပထမဆုံးပွဲမှာဆိုတုန်းက ၂၀၁၆။ အဲ့ဒီကတည်းက ဆက်လုပ်နေတာ၊ အခုဆို (၄) နှစ်တောင်ရှိပြီ။ ဆရာမကို တွေ့တော့ မေးကြည့်မိတယ်-အခု Art Program ကနေ စစ်ရှောင်စခန်းက ကလေးတွေရဲ့ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ပြန်လည်ကုစားလာနိုင်မှု အခြေအနေ ဘယ်လိုရှိပါသလဲလို့။

ဆရာမက ပြောပြတယ် - အခုဆို ကလေးတွေက သူတို့ပန်းချီ ဆွဲတာရယ်၊ သူတို့ဆွဲ ထားတာတွေကို ပြပွဲလုပ်တာရယ်၊ ဒီပြပွဲတွေကနေ စစ်ပွဲအခြေအနေ တွေကို သတင်းစကား ပါးတာတွေရယ် ဆိုတဲ့ ဒီအချက် (၃)ချက်တို့ရဲ့ ဆက်စပ်မှုကို မြင်လာတော့ သူတို့တွေက လက်ရှိအခြေအနေတွေကို ပြောပြနေသူတွေအဖြစ် ပါဝင်လုပ်ဆောင် နေသူတွေလို့ သူတို့ခံစား လာရတယ်။ ဒီကနေတဆင့် သူတို့ ပိုသန်မာလာကြတယ်။ Stronger ဖြစ်လာတယ်လို့ သုံးသပ် တယ် ပြောပါတယ်။ ပြပွဲမှာ ပြထားတာတွေက ပုန်းခိုကျင်းထဲမှာ နေခဲ့ရတဲ့ အခြေအနေ၊ အခိုက်အတန့်တွေ၊ ကျည်ပေါက်တွေကနေ လူတွေဆီ နေရောင်၊ အလင်းရောင် ဖြာကျနေတာ တွေ၊ လက်ဗွေ နဲ့ အစားအစာ ဝေပေးတာကို လက်ခံရရှိမှု၊ လက်ဗွေနဲ့ အစားအစာကြားက ဆက်သွယ်မှုနဲ့ မြက်ရိုင်းပင်တွေ အကြောင်းတွေကို ဆွဲထားတယ်။ အရုပ်၊ အရောင်၊ အတွေးကို ဆက်စပ်တင်ပြမှု (concept) တွေသိပ်ကောင်းတယ်။ လမ်းမှာ Indian restaurant မှာ ဒိန်ချဉ်နဲ့ လက်ဖက်ရည်ဝင်သောက်ကြသေးတယ်။

ပြပွဲပြီးတော့ ဆရာမကြီး လဖိုင်ဆိုင်းရော်အိမ်ကိုသွားကြတယ်။ နည်းနည်းလှမ်းတယ်။
ခြံကြီးက ၄ ဧကလောက် ကျယ်တယ်။ ဝါးပင်တွေ၊ သီးပင်စားပင်တွေနဲ့ သိပ်လှတယ်။
တောအရိုင်းပင်၊ ပန်းပင်လေးတွေလည်း ရှိတယ်။ မြစ်ကမ်းနဖူးမှာပဲ။ အိမ်က သစ်သားကို
အားပြုဆောက်ထားပြီး ခေါင်တိုင်မြင့်မြင့်၊ တံခါးပေါက်မြင့်မြင့် ကျယ်ကျယ်တွေနဲ့ မြစ်ဖက်ကို
မျက်နှာမူထားတယ်။ ဆရာမ ဒေါင် ညွယ် နဲ့ဆုံတယ်။ ညစာကို ဘဲသား၊ ငပိထောင်း၊ ရွှေဖရုံသီး၊
အတို့အရွက်အစုံ၊ စပီး၊ ကြက်ဥကစော်တွေ ကျွေးမွေးတယ်။ ၃ ပန်းကန်တောင် စားမိတယ်။
ထမင်းစားသောက်ပြီးတော့ ခရီးစဉ်နဲ့ နယ်မြေအခြေအနေအကြောင်း ဆွေးနွေးကြတယ်။

မတ်လ၊ ၂၉ ရက်၊ ၂၀၁၉
မြစ်ကြီးနား - ချီဖွေ

မနက် ၁၀ နာရီခွဲ ဟော်တယ်ကနေ စထွက်တယ်။ ဆရာမ ဒေါင်ရွယ်ရဲရုံး Sha-it မှာ
ခဏဝင်ပြီး ပစ္စည်းအထုပ်အပိုး ထပ်တင်စရာရှိတာတင်၊ ရုံးအဖွဲ့သားတွေနဲ့ မိတ်ဆက်၊
နှုတ်ဆက်စကားပြောပြီး ထွက်လာခဲ့ကြတယ်။ ၁၁ နာရီထိုးလုပြီ။ မြစ်ကြီးနားကထွက်၊
ဗလမင်းထင်တံတားကူး၊ ဝိုင်းမော်မြို့ရောက်တယ်။ ဝိုင်းမော်ကနေ ဗန်းမော်ကို ၁၇၇
ကီလိုမီတာ၊ ချီဖွေ ၁၂၈.၇၀ ကီလိုမီတာ၊ မြစ်ကြီးနား ၁၇.၉၀ ကီလိုမီတာ အသီးသီး
လှမ်းကြတယ်။ ထွက်လာပြီး သိပ်မကြာခင် ဆဒုံးလမ်းမှာ ကားအရှေ့ ညာဖက်ဘီး
ပေါက်တယ်။ ကားဘီးလဲပြီး နာရီဝက်လောက် ထပ်မောင်းလာတုန်း၊ ဆရာမ ဒေါင်ညွယ်က
ကားဆရာနဲ့ သေသေချာချာမိတ်ဆက် စကားပြောကြည့်တော့မှ ကားဆရာက ဒီလမ်းကြောကို
မမောင်းဖူး ကြောင်း သိရတော့တယ်။ ပိုဆိုးသွားတာက အခု လမ်းမှားနေတာ။ လမ်းဆုံမှာ
ဆဒုံးလမ်းဖက်ကို မခွဲဘဲ၊ တည့်တည့်မောင်းရမှာ။ ဒါပေမယ့် ဆဒုံးလမ်းညာဖက်ချိုးလိုက်တော့
လှမ်းလွဲကုန်တယ်။ ဆဒုံးလမ်းကတော့ ကျယ်ပြီးဖြူးနေတာ၊ လမ်းသိပ်ကောင်းတယ်။
တရုတ်ကို ပေါက်တယ်။ ငှက်ပျောသီးတင်တဲ့ကားတွေ ဖြတ်တာတွေတယ်။ ကားအသွား
အလာ၊ လူအသွားအလာမပြတ်ဘူး။ ပြန်လှည့်လာပြီး ချီဖွေဖက်သွားတဲ့ လမ်းကြောပေါ်
ရောက်လို့ သိပ်မကြာခင်မှာပဲ ကားဘီးထပ်ပေါက်ပြန်တယ်။ ဒီတစ်ခေါက်က ညာဘီး။
နမ်မောယန် (Num Maw Yang) ရွာမှာ။ ဒီတစ်ခါတော့ သိလိုက်ပြီ၊ ရှေ့ဆက်ဖို့ သိပ်မဟန်တော့။
မန်ဝိန်းကို ကားနဲ့ မိနစ် ၂၀ လောက်ဝေးတယ်။ ဒီတစ်ခါ ကားဘီးအပို မပါတော့။ မန်ဝိန်းကို
ကားဘီးသွားဖာရမှာဆိုတော့ စောင့်ရမယ့် အတူတူ ကျွန်မတို့လည်း မန်ဝိန်းသွားမယ့် ၃

ဘီးနဲ့တပါးတည်း လိုက်လာပြီး နေ့လည်စာ စားကြတယ်။ တော်သေးတာပေါ့၊ ကားပျက်တဲ့ နေရာမှာ လူနေအိမ်တစ်လုံးရှိပြီး၊ ၃ ဘီးလည်း အဆင်သင့် ရှိလို့သာ။ ဝိုင်းရဲ့ဆည်းဆာ ဆိုတဲ့ ဆိုင်မှာ ထမင်းစားတယ်။ နှမ်းဖက်ချဉ်သုပ်၊ ငါးခြောက်ကြော် ဟင်းရံပေးတယ်။ အောက်အရပ်က လာဖွင့်တဲ့ဆိုင်များလား။ ငါးပိရည်အတို့က ကျွန်မသိပ်ကြိုက်တဲ့ မြင်းခွာရွက် ပုတုလေးတွေနဲ့။ အဝစား တစ်ယောက် ၂၅၀၀ကျပ်။ စားပြီးတော့ ကားပျက်တဲ့နေရာဆီပြန်၊ ပစ္စည်းတွေချ၊ အခြားကားငှား၊ ပစ္စည်းတွေ ပြန်တင်ပြီး ၃ နာရီခွဲလောက်မှ ပြန်ထွက်ဖြစ် ကြတော့တယ်။

မန်ဝိန်း (နမ်မောလန်) အကျော် လောဆာရွာမှာ ငှက်ပျောခင်းတွေစတွေတာပဲ။ တမျှော်တခေါ်အခင်းတွေ၊ အပင်တွေခုတ်ပြီးချိန်ဆိုတော့ ညစ်စုတ်စုတ်ငုပ်တိုတွေ ထိုးထိုး ထောင်ထောင်နဲ့ မြင်ရတာ ရုပ်ဆိုးအကျည်းတန်လိုက်တာ။ ခုတ်ပြီးအပင်ခြေရင်း ကပ်လျက်မှာ တက်စပြုနေတဲ့ နောက်အပင်ပေါက်တွေ။ ဒေသခံ ကားဆရာဦးလေး ပြောပြချက်အရ ဒီထင်းရှူးငှက်ပျောက ၆ လ တစ်ကြိမ် (တစ်နှစ် ၂ သီး) စိုက်တယ်။

ဒီအနားမှာပဲ ဝဲဖက်လှမ်းကြည့်ရင် လှိုင်ငေါဘွမ် တောင်ကိုတွေ့ရပြီ။ အခုံးလေး နှစ်ခုံးက ထိပ်မှာ။ ကားဆရာက သူတို့စစ်သားတွေ ဘရာစီရာတောင်ဟု ရှုပ်နောက် ခေါ်ကြောင်း ပြောတယ်။ ပေါက်ပေါက်ရှာရှာတွေ။

လောဆာ အကျော် မန်ဒေါင်ကျေးရွာမှာ မေခမြစ်ကို စတွေ့ရပြီ။ အဲ့ဒီအနား ဘောမ်မြန် ကုမ္ပဏီဆိုင်ဘုတ်ထောင်ထားတာ တွေ့ရတယ်။ အဲ့ဒီနောက် ရှာငေါရွာ ရောက်တယ်။ ဒီနားမှာတော့ မေခမြစ်ကြောင်းကို ကောင်းကောင်းတွေ့ရပြီ။ မြစ်ရေစီးကြောင်းက တိတိကျကျ သေသေသပ်သပ်မရှိ၊ ကျောက်ခဲတွေ၊ ကျောက်ပုံအစု အစုတွေနဲ့ ပျက်တောင်းတောင်း ခပ်တိမ်တိမ်လို့။ မြစ်ကပုံပျက်နေပြီလို့ ဆရာမြင့်ဇော်က မှတ်ချက် ပြုတယ်။ ရှာငေါတံတားကိုတွေ့တယ်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်ကဖွင့်တယ်။ တံတားက ခပ်သေးသေး တိုတိုပါပဲ။ ဒါပေမယ့် ဒီတံတားရဲ့ တဖက် အထက်ပိုင်းကတော့ နယ်ခြားစောင့်တပ်နဲ့ ပြည်သူ့စစ်နယ်မြေပဲ။ တံတားမရှိခင်က ဒီနယ်မြေနှစ်ခု ဖြတ်တောက်ထားသလိုရှိနေမယ်။ အထက်ဖက်မှာ ရေကာတာစီမံကိန်းနဲ့ သစ်ထုတ်တာတွေ လုပ်ချင်တိုင်းလုပ်ကောင်းစေမယ့် အနေအထားပေါ့။ ၁၉၉၄ ခုနှစ်နောက်ပိုင်း ငြိမ်းချမ်းရေး ယူအပြီး တရုတ်နဲ့ ပိုမိုထိတွေ့ လာရတယ်ဟု ကားဆရာက ပြောတယ်။ ယခင်က ငြိမ်းချမ်းရေး မရခင်ကတော့ KIA ကိုယ့်ဘာသာပဲလုပ်တာပေါ့ ဟုပြောတယ်။ နန်ဝ တံတား ထပ်ဖြတ်တယ်။ ဒီမန်ဝိန်းအကျော်

အထက်ဖက် ရှုငေါ်ကနေ တလျှောက်က မေမြစ်ကြောင်း ကမ်းနဖူး တလျှောက် လမ်းဖောက်ထားတာ။ လမ်းတလျှောက် မြေစာတွေ နီရဲလို့။ ဆရာမြင့်ဇော်ကပြောတယ် - ဒီအတိုင်းလမ်းဖောက်ပုံက အဆင်မပြေ၊ မြေစာတွေ မြစ်ထဲကျမယ်၊ ပြီးတော့ မြစ်ထဲ စီးဝင်မယ့် တောင်ပေါ်ကကျလာတဲ့ ချောင်းလက်တက်တွေ အတွက် လမ်းကြောင်း ပေးထားတာ မရှိတော့ သူတို့ကို ပိတ်ထားသလို ဖြစ်နေ တော့တယ်။ (ဒီပုံအတိုင်း မေခါမလီခ တလျှောက် တွေ့လာရတယ်။)

ညနေ ၅ နာရီထိုးဖို့ ၁၀မိနစ် အလိုမှာ ချီဖွေမြို့နယ်ထဲ ရောက်တယ်။ ဆွယ်တော်ပန်း အဖြူပင်တွေ လမ်းတလျှောက်တွေ့ရတယ်။ သိပ်လှတာ။ အပင်ကမြင့်မြင့်၊ ပန်တွေ ချည်းဝေနေတာဆိုတော့ ချယ်ရီတွေလို့တောင် ထင်နေတာ။ အဲ့ဒီနောက် ရှမ်းကျောရွာ၊ အမူးရွာ ရောက်တယ်။ အမူးတံတားက ရှေးဟောင်းတံတားဖြစ်မယ်။ ဂြိုဟ်တုမြေပုံမှာ ချီဖွေလို့ ရိုက်ရှာလိုက်ရင် ပေါ်လာတဲ့ တံတားပုံက ဒီတံတားပဲ။ အမူးအကျော်မှာ နာမောဇွပ်ရွာ၊ ပြီးတော့ နန်းဦးရွာ တွေဖြတ်တယ်။ နန်းဦးမှာ ချီဖွေငယ် လျှပ်စစ်ဓာတ်အားပေးစက်ရုံကို တွေ့ရတယ်။

ချီဖွေငယ် ရေလှောင်တံကတော့ ချီဖွေ မြို့အလွန် ပန်ဝါဖက်အသွား လမ်းကြော၊ ၁၁ မိုင်ရွာမှ ရှိတယ်။ ၆ နာရီ ထိုးအပြီး ၁၀ မိနစ်မှာ ချီဖွေမြို့ကို ရောက်တယ်။ မြို့အဝင်နားမှာ တွေ့ချင် ဆုံချင်လွန်းလှတဲ့ ကဆုန်ဘမ်ကျွန်းကို တွေ့ရတယ်။ ယခင် ကြိုးတံတားကတော့ ပျက်ကျ ထားတဲ့အတိုင်း။ တဖက်ကမ်း တောင်ပေါ်ကြောက KIA ထိန်းချုပ်နယ်မြေ။ ဒီဖက်ကမ်း (ချီဖွေဖက်) ရဲ့မြို့ပေါ်၊ ရွာတွေကတော့ ပြည်သူ့စစ်၊ နယ်ခြားစောင့်တပ်နဲ့ အစိုးရတပ် နယ်မြေ။ ညအိပ်တော့ ချီဖွေမြို့နယ် ကျေးလက်ဒေသ ဖွံ့ဖြိုးရေးဌာန ရုံးနေရာငှားထားတဲ့ (ရုံးဘေးဘက်ရပ်) ဒေသခံ ဦးလာချိန်လွမ်းစောင်း အိမ်မှာ အိပ်တယ်။ ရှေ့ဆက်သွားမယ့် ခရီးစဉ်မှာ ဦးလာချိန် လည်းပါမယ်။

ညဖက်ဒေသခံတွေနဲ့ တွေ့ဆုံ စကားပြောကြတော့ -

ချီဖွေမှာ စစ်ရှောင်ဦးရေအပါအဝင် စုစုပေါင်းလူဦးရေ ၃၀၀၀ ခန့်ရှိတယ်။ စစ်ရှောင်တွေ ပြောင်းရွှေ့လာတာကတော့ ၂၀၁၁ ခုနှစ် နောက်ပိုင်း ကတည်းက။ အစိုးရ ဝန်ထမ်းများတယ်။ ချီဖွေမြို့နယ်မှာ မူလတန်းနဲ့ မူလတန်းခွဲ ၃ ကျောင်း၊ အထက်တန်း ၃ ကျောင်းရှိတယ်။ အခြား အလုပ်အကိုင်အနေနဲ့ မိရိုးဖလာ တောင်ယာစိုက်ကြတယ်။ လုံးတီးစပါးစိုက်တယ်။ ငရုပ်၊ ခရမ်းချဉ်သီး၊ ခရမ်းသီး အနည်းငယ်စိုက်ကြတယ်။ အခြားအသီးအနှံကတော့ မြစ်ကြီးနား၊ ပိုင်းမော်ဖက်က လာရောင်းတာကို ဝယ်စားတယ်။ ကြက်၊ ဝက် မွေးမြူရေး တနိုင်လုပ်တယ်။ ဓားခြင်း၊ ဓားရိုး လက်မှုလုပ်ငန်းလုပ်သူ အနည်းငယ်ရှိတယ်။ ခြင်းပလိုင်း တစ်လုံး ငွေကျပ် ၈၀၀၀ ဈေးရှိတယ်။ ဒါမျိုးဝယ်သုံးတာထက် ဆာလာအိတ်၊ ပလတ်စတစ်အိတ် သုံးတာ များလာတယ်။ ဒီဒေသတွေက လာချိတ်၊ လောဝေါ် လူမျိုးတွေရဲ့ဌာနေ ဒေသဖြစ်တယ်။ ကျွန်မ စိတ်ဝင်စားတဲ့ အောက်ဘမ်ကျွန်းအကြောင်း မေးကြည့်တော့ သေသေချာချာ မပြောတတ်ကြ။ ရှေးလူကြီးတွေသာ သိကြမယ်ဟုဆိုတယ်။ ဒါပေမယ့် သူတို့ အသေအချာ သိတာက မုတ်သုန်တော။ အောက်ဘမ်ကျွန်းနဲ့ သိပ်မဝေးလှ။ မုတ်သုန်တောရှိတဲ့ ကျွန်းက ၂၀၁၄ နောက်ပိုင်း ရွှေတူးလိုကုန်ပြီတဲ့။ ဒီဒေသရဲ့ သိပ်လှတဲ့ နေရာလို့ဆိုတယ်။ အခုနေ သွားကြည့်ရင်တော့ သစ်ပင် ကြဲတဲတဲနဲ့ ကျောက်၊သဲအပုံတွေသာ ကျန်တော့တယ်တဲ့။ သိပ်လှခဲ့တဲ့ နေရာဆိုတာ ယုံနိုင်မှာ မဟုတ်ဟုဆိုတယ်။

ချီဖွေငယ် ရေလှောင်တမံနဲ့ ဓာတ်အားပေးစက်ရုံအပြီး ၂၀၁၄ ခုနှစ်မှာ မီးရတယ်။ ယခင်က (၁) ယူနစ် ၁၇၀ ကျပ်ပေးရတယ်။ ယခုတော့ ၁၂၀ ကျပ်။ ၂၄ နာရီ မီးရတယ်။ အဓိက အသုံးပြုတာက ကွန်ပျူတာ၊ မီးပူတိုက်၊ ထမင်း၊ ဟင်းချက်တာမှာ သုံးတယ်။ (ဦးလာချိန်တို့ အိမ်မှာကတော့ ထင်းနဲ့ ထမင်းဟင်းချက်တာပဲ တွေ့မိတယ်။) ဒေသခံ ဆရာတစ်ဦးပြောတဲ့ အချက်တစ်ခုကိုတော့ မှတ်မှတ်သားသားရှိလှတယ် - “ရေအားလျှပ်စစ် စီမံကိန်းကို ကန့်ကွက်ရတဲ့ အကြောင်းရင်းတွေထဲတစ်ခုက ဒီမှာ မီးနဲ့ဘာလုပ်စားရမလဲ၊ လုပ်စားစရာ အတတ်ပညာ၊ လုပ်ငန်း သင်ပေး၊ ဈေးကွက်ရှာပေး အခြေအနေတွေ လုပ်ပေးရမယ်။ ဒါဆို လက်ခံနိုင်တယ်။ အခုဟာက လျှပ်စစ်တော့ရပါရဲ့ ဘာထူးခြားတိုးတက်သလဲဆိုတော့ ဘာမှမရှိ” လို့ဆိုတယ်။ အခုချီဖွေငယ်က ထုတ်တဲ့ လျှပ်စစ်ကို ချီဖွေမြို့အပြင် မြစ်ကြီးနား၊ စစ်ကိုင်းအထိ ရောင်းတယ်။

ချီဖွေမြို့ကနေ ၆မိုင် အကွာမှာ ချီဖွေကြီးရေလှောင်တမံစီမံကိန်းရှိတယ်။ ရပ်ထားတယ်။ အခု သီးနှံ၊ မြေယာလျော်ကြေးပေးဖို့ ဒေသခံတွေ ဖိတ်စာရထားတယ်။ လျှော်ကြေးက နန်းဦးရွာမှာရှိတဲ့ ချီဖွေငယ် ဓာတ်အားပေးစက်ရုံတည်နေရာ၊ ၁၁ မိုင်ရွာက ချီဖွေငယ် ရေလှောင်တမံ၊ အဲ့ဒီစီမံကိန်းတွေအတွက် လမ်းဖောက်လုပ်တဲ့ မြေနေရာ၊ မီးကြိုးသွယ်တဲ့

မြေနေရာစတဲ့ နေရာ ၄ ခုအတွက် လျော်ကြေးပေးဖို့ဖြစ်တယ်။ ဒီ ၄ နေရာ အပြင် ချီဖွေကြီးစီမံကိန်းအတွက်ပါ လျော်ကြေးတောင်းထားတာ ကြာပြီဟုဆိုတယ်။ ဆွေးနွေး ညှိနှိုင်းပွဲတွေကို ဘယ်သူတွေ လာကြသလဲဟု ဆရာမြင့်ဇော်ကမေးတော့ အစိုးရဌာန (စွမ်းအင်)၊ CPI တရုတ်စက်ရုံ ကိုယ်စားလှယ် နဲ့ ရွာသားတွေလာကြတယ် လို့ဆိုတယ်။ ရေကာတာအပြင် အခြားဘာတွေ စိုးရိမ်သေးသလဲဟု ဆရာကမေးတော့ “ချီဖွေချောင်းက ယခင်က ဟင်းအိုး၊ အခုသတ္တုတူးတော့ မစားရတော့ဘူး၊ ရေကာတာထဲက နန်းတွေကို ၆ လ တစ်ခါ ချောင်းထဲ ဖောက်ချတယ်။ အရေးကြီးရင် ကြီးသလိုလည်း ဖောက်ချတယ်။ ဇွန်လနဲ့ အောက်တိုဘာလတွေမှာ အရေးကြီးရင် ကြိုသလို ဖောက်ချတယ်။ တစ်ရက် နှစ်ခါလောက် ဖောက်ချတာတွေရှိတယ်။ ရေဖောက်ချတဲ့အခါ ငါးတွေသေတော့ ကလေးတွေ လိုက်ကောက်တယ်။ ကလေးတွေ ဆင်းကောက်နေတုန်း နောက်တစ်ခေါက် ထပ်ဖောက်ချလို့ မနည်းလိုက်ကယ်ထားရတဲ့ အဖြစ်တွေရှိတယ်။ ချောင်းထဲ သီးနှံ၊ သားငါး လာမရှာကြရန် အသိပေး ထုတ်ပြန်ထားတာရှိတယ်။ ချီဖွေငယ် အောက်ပိုင်း ငါးမဖမ်းရ၊ ရေမကူးရ။ ကိုယ်လုပ်ကိုယ်ခံ ဆိုတဲ့ သဘောမှာရှိတယ်။

ဆရာမြင့်ဇော် ရဲ့ဆွေးနွေးချက် - ရေကာတာရဲ့ အထက်ပိုင်းမှာ သစ်ပင်စိုက်ရတယ်။ အဲ့ဒီလိုမဟုတ်ရင် ရေဝေ၊ ရေလဲဒေသရဲ့ မြေနှုန်းက ရေကာတာ သိုလှောင်ကန်ထဲရောက် အနည်ကျပြီး ရေလှောင်တာ နည်းလာတယ်။ လျှပ်စစ် ထုတ်တဲ့ စွမ်းဆောင်ရည် ကျလာပြီး ရေကာတာ ရပ်သွားတာလည်း ရှိနိုင်တယ်။ ရေကာတာတွေက အမြဲ၊ ထာဝရ သဘော မဟုတ်ဘူး။ (ရေကာတာထဲ ရေဝင်နည်းလာတာ ၂ နှစ်လောက်ရှိပြီဟုလည်း ဒေသခံ ဦးလေး ကပြောတယ်။ ဆည်က ရေမပိုတော့၊ ရေပိုလွှဲကနေ မလွှဲတော့။) ပြီးတော့ ရေကာတာ အထက်ပိုင်းမှာ သတ္တုတူးတာတွေရှိတော့ ဓာတ်ကြွင်းတွေ ရေကာတာထဲ သိုလှောင် မိသလိုဖြစ်ပြီး ပြန်ဖောက်ချတဲ့အခါ ဒီအရာတွေပါ မြစ်ထဲ၊ ချောင်းထဲ ပါကုန်တော့တယ်။

မတ်လ၊ ၃၀ ရက်၊ ၂၀၁၉

ချီဖွေမြို့ - ငမော့ဇွပ် (ဆော့လော် ဆီ)

မနက်စောစော ၆ နာရီခွဲလောက် ဈေးသွားကြတယ်။ ဒေသထွက် အသီးအနှံ အနည်းငယ်သာတွေ့တယ်။ နည်းနည်းစီ၊ အပုံလိုက်လေးတွေရောင်းတယ်။ ကြက်သားသည်၊ ငါးသည် လည်းတွေ့တယ်။ ငါးက ငါးမြင်းပေါက်၊ ငါးမုတ်၊ ငါးကြင်းတွေရှိတယ်။ ချီဖွေက ဒေသငါးမဟုတ်။ ရန်ကုန်၊ ရွှေဘိုဖက်ကနေ ရေခဲရိုက်ပြီး မြစ်ကြီးနားကိုပို့တယ်။ အခုငါးတွေက မြစ်ကြီးနား ယူရောင်းတာဟု ပြောတယ်။ ဪ ချောင်းဘေး၊ မြစ်ဘေး နေပြီး ငါးကို အဝေက မှာစားရတဲ့ဘဝ။ တကယ့်ကို စိတ်မချမ်းသာဖွယ် ကိစ္စပဲ။ ကြက်သားကလည်း အသားစားကြက်တွေ ရောင်းတာပဲတွေ့တယ်။ ဒါလည်း ရေခဲရိုက်တွေပဲ ဖြစ်မယ်။

ဈေးကအပြန် ခေါက်ဆွဲစား၊ လက်ဖက်ရည်သောက်ပြီး ချီဖွေကြိုးတံတားဖက်ဆီ လျှောက်လာခဲ့ကြတယ်။ နေရာကတော့ တောရယ် တောင်ရယ်၊ မြစ်ရယ်၊ လှမ်းမြင်နေရတဲ့ ရွာလေးတွေနဲ့ ဆိုတော့ မြင်ကွင်းအရသိပ်လှတယ်။ အခု တံတားအပျက်မြင်ကွင်းနဲ့လည်း လှတာပဲ။ ဒါပေမယ့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် အနေအထားတွေကို ဖတ်တတ်တဲ့ ဆရာအနေနဲ့ ကတော့ လှချင်မှလှမှာ။ ကိုယ်တွေက ကြည့်ရုံ၊ မြင်ရုံသက်သက် သမားတွေ။ မဖတ်တတ်ဘူး။ တံတားကနေ ကဆုန်ဘမ်ကျွန်းကို မြင်နေရပြီ။ သိပ်လှတယ်။ မြစ်ကမ်းစပ် သောင်ခုံဖြူဖြူ မို့မို့ကျယ်ကျယ်လေးက ပင့်တင်ပေးထားတဲ့ ကျောက်တောင်ပေါ်က တောအုပ်လေး။ တံတားတစ်ဖက်ကမ်းက ဇနောင်ယန်ရွာကို လှမ်းမြင်နေရတယ်။ အောက်ဘမ်ကျွန်းနေရာ ကိုလည်း လှမ်းမြင်နေရတယ်။ သူကမြစ်လယ်ကျွန်းဆိုတာထက် မြစ်ကမ်းစပ်မှာရှိနေတာ။ ချီဖွေဒေသခံတွေပြောတဲ့ မုတ်သုန်တောကတော့ သစ်ပင် ခပ်ကြဲကြဲ သာရှိတဲ့ သဲပုံ၊ ကျောက်ပုံသာ။ ကျွန်းရယ်၊ တောရယ်လို့မမည်တော့။ (အစကတော့ မရှိတော့တဲ့ မုတ်သုန်တောကို အောက်ဘမ်ကျွန်းလို့ထင်နေတာ။ ဆော့လော့၊ ငေါ်ချမ်းခကအပြန် ချီဖွေကို ဝင်တော့ ထပ်ပြီး ဒေသခံ ၃-၄ ဦးကို သွားတွေ့မေးကြည့်တော့မှ သဲသဲကွဲကွဲသိရတော့တယ်။ တကယ်တော့ အောက်ဘမ်ကျွန်းက ရှိသေးတယ်။ ဒီအကြောင်းကို နောက်မှ အကျယ် ရေးရမယ်။)

ကျွန်မတို့တွေ ကြိုးတံတား ပျက်ကျထားတဲ့ နေရာကနေ အောက်ချိုင့်ကို ဆင်းပြီး ကမ်းစပ်တလျှောက် လမ်းလျှောက်ကြည့်ကြတယ်။ ချီဖွေချောင်း မေခမြစ်ထဲစီးဝင်တဲ့ နေရာဆို ကျောက်တွေပြန်ကျနေပုံ၊ သဲသောင်ခုံတည်ရှိနေပုံတွေက ဖရိုဖရဲ။ ရေရှိတဲ့ ကမ်းစပ်

ကနေ ကမ်းပါးဆီဆို အဝေးကြီး။ ကြားမှာ ကျောက်တုံးနဲ့သဲတွေ ပြန့်ကျဲနေတဲ့နေရာ ကျယ်ကျယ်တစ်ခုသာ။ နောင်အနှစ် ၃၀ လောက်ဆို ချီဖွေပါ ရှိနိုင်တော့မှာမဟုတ်ဟု ဦးလာချိန်က ပြောတယ်။ မေခတလျောက် သဲ၊ ကျောက် သုံးဖို့တောင် အဆင်မပြေနိုင်တော့။ သတ္တုဓာတုဆေးရည်တွေ အရမ်းပြင်းတယ်ဟုဆိုတယ်။ ဧရာဝတီ(မေခ)ကို နေ့တိုင်း အက်ဆစ်ရေ လောင်းချနေသလို ဖြစ်နေတယ်။ ငေါ်ချမ်းခမြစ်အထက်ဆို စိတ်နည်းနည်း သန့်ပေမယ့် အခုချီဖွေချောင်းဖက်ကတော့ မသန့်တော့ဟု ပြောတယ်။ မလိခကရွှေပဲတူးတာ၊ မေခကတော့ ရွှေရော၊ သတ္တုရောတူးတာ။ မေခရှိလို့သာ ချီဖွေရပ်တည်နိုင်တာ၊ မိုးတွင်းဆို ချောင်းထဲ ထင်းဆင်းကောက်တာပဲ။ “အခုတော့ မပျော်တော့” တဲ့။ အထက်ဖက် ရွှေကျင် ရင်လည်း ဒီဖက်ကို သဲထိုးတယ်။ ၂၀၀၄ ရေကြီးပြီးနောက် ဒီဖက်က ကျောက်သဲ ပုံလာတယ်၊ မြစ်ကြမ်းပြင်မြင့်လာတယ်၊ ကမ်းပါးလည်း တိုက်စားခံရတယ် ဟုပြောတယ်။ ရေကြီးတာက ၁၉၇၉ မှာတစ်ခါ၊ ၂၀၀၄ မှာတစ်ခါ။ ဆရာမြင့်ဇော်က မှတ်ချက်ပြုတယ် - “valley တောင်ချိုင့်ဝှမ်းဒေသမှာ သောင်ခုံ ဒီလောက်ကြီးတာ မရှိတတ်ဘူး။ အထက်ဖက်ဒေသ တောပြုန်းလို့သာ ဒီအောက်ဖက် ရေကြီး၊ သဲ၊ ကျောက်ပုံ၊ ရေကြောင်းလွဲကုန်တာ။ (ဆရာက မလိခဖက် ဆန်တက်ဖူးတယ်၊ ဒီဖက် မေခကိုတော့ မရောက်ဖူးသေးတဲ့။) ဒီဖက်က ဂေဟစနစ်လုံးဝပျက်သွားပြီ” လို့ပြောတယ်။

ကျွန်မတို့ ကမ်းနားဖက် လျှောက်ကြည့်နေတုန်း မနေ့ညကဆုံတဲ့ မြစ်သဲ၊ ကျောက် လုပ်ငန်းလုပ်တဲ့ ဒေသခံ ဦးလေးနဲ့ ဆုံတယ်။ သူ့ကားနဲ့ပဲ သူ့ရဲ့ ကျောက်ခွဲလုပ်ငန်းနေရာဆီ လိုက်ပြတယ်။ ကမ်းနားမှာပဲ။ ယခင် ချီဖွေတံတား ဆောက်တုန်းကသုံးတဲ့ ကျောက်ခွဲစက် အဟောင်းတွေလည်းရှိတယ်။ ခဏနေတော့ ပြန်လာခဲ့ကြတယ်။

ချီဖွေမြို့ထဲ လမ်းလျှောက်လာတုန်း ဂျပန်ရက် ရက်ကုန်းရက်နေတဲ့ အဖွားတစ်ယောက်ကို လှမ်းတွေ့တယ်။ ဝင်ပြီးစကားပြောတာပေါ့။ အဖွားက အသက် ၇၂ နှစ်။ နာမည်က Jum Jang Hawng Nyoí ၊ ဇာတိက ဆော့လော်ကနေ ၁ ရက်ခရီးသွားရတဲ့ Ye Jaw Hkawng- Ze` Hkye ရွာက။ ၁၃-၁၄ နှစ် သမီးလောက်ကတည်းက အမေက သင်ပေးတယ်တဲ့။ ငွေရတာ မကိုက်ပေမယ့် မြေးတွေကြည့်ရင်း ငွေနည်းနည်းပါးပါး ရအောင် လုပ်တာဖြစ်တယ်။ တောင်ယာလည်း လုပ်တယ်တဲ့။ ဝိုင်းမော်မှာနေတဲ့ အစ်မကလည်း ရက်တယ်။ ဒီမှာလည်း လာသင်ကြတာတွေရှိတယ်။ ဒီနှစ်အတွင်း သင်ပေးတာ ၁၀ ယောက်လောက်ရှိပြီတဲ့။ ချီဖွေမှာ ရက်ကုန်းရက်တာ ၆ဦးလောက်တော့ ရှိသေးတယ်။ တဖက်ကမ်း ရွာတွေမှာလည်း ရက်ကုန်း ရက်သူတွေ ရှိသေးတယ် ဟုဆိုတယ်။

ယခင်က သဘာဝဆိုးဆေး သုံးကြတယ်။ အနီရောင်ကို နွယ်ပင်တစ်မျိုးကရတယ်။ အဝါရောင်က ပိန်ချော ဆိုတဲ့အပင်ကရတယ်။ အဝါနှစ်မျိုးရှိတယ်။ နန္ဒန်းထောင်းပြီး ဆိုးတာလည်းရှိတယ်။ နွယ်ပင်ကိုတော့ တောင်ယာလုပ်တဲ့တောထဲမှာ တွေ့နိုင်သေးတယ်။ ဝါကို ချည်ငင်၊ မိုင်းငင်ပြီး သုံးတယ်။ ဝါက အဖြူရောင်ပဲ။ ဝါဂွမ်းကို ဘူးတွေထဲထည့် လမ်းသွားရင်း ချည်ရစ်၊ ချည်ငင်တယ်။ အိမ်ရောက်တော့ ချည်လုံးကို ချောသွားအောင် ရေနွေးနဲ့ပြုတ်တယ်။ ဆန်နည်းနည်းထည့်ပြုတ်တယ်။ ချည်ကို ကော်တင်သလိုမျိုး။ (ထွေရှိ အသီး)

အဖွားနဲ့ စကားတော်ကြာ ပြောပြီးနောက် တည်းတဲ့နေရာကို ပြန်လာခဲ့ကြတယ်။ ဒီနေ့ ဆော့လော်ကို ခရီးစထွက်မှာ။

ချီဖွေ - ငမောဇွပ်

ချီဖွေကနေ နေ့လည် ၂နာရီ လောက်မှထွက်ဖြစ်တယ်။ ကားက မြစ်ကြီးနားကိုသွားယူ နေရ၍ကြာသွားတယ်။ ချီဖွေမြို့အကျော် ၆ မိုင်လောက် အကွာမှာမြစ်ဆုံဆည် စီမံကိန်း အတွက်တောင်တွေကို ကျော်ခွဲပြီး တံတားထိုးဖို့လုပ်လက်စတိုင်လုံးတွေကို တွေ့ရတယ်။

၂၀၀၈၊ ၂၀၀၉ ၊ ၂၀၁၀ ခုနှစ်တွဲမှာ လမ်း၊ တံတား၊ လှိုက်ဂူတွေ အကြီးအကျယ်လုပ်တယ်လို့ ဦးလာချိန်က ပြောပြတယ်။ အသွားကားလမ်းကတော့ ချီဖွေချောင်းတလျှောက်ပဲ။ ချီဖွေ-ပန်ဝါ လမ်းဆုံရောက်တော့ ကျွန်မတို့ကားက ဖီမော်ဖက် သွားတဲ့လမ်းကို ချိုးလိုက်တယ်။ (ပန်ဝါကိုတော့ မသွားဖြစ်တော့။)

ငမော့ပွပ်နေရာမှာ (ငမော့ပွပ်ရွာ မရောက်ခင် နေရာတကြော) ရပ်ထားတဲ့ သတ္တုတွင်း ဟောင်းကြီးရှိတယ်။ ဒီအနားမှာ ခဏဆင်းကြည့်ကြတယ်။ အချိန်က ၅နာရီထိုးပြီး ၁၀ မိနစ်။ KSR (Kachin Special Region) စာလုံရိုက်ထားတဲ့ကား (၃)စီးအမြန်မောင်းပြီး ဖြတ်သွား တာတွေ့တယ်။ ဒီဖက်တကြောမှာတော့ ပြည်သူ့စစ်ဂိတ်တွေကို လမ်းလျှောက်ဖြတ်ရတယ်။

ပြည်သူ့စစ်တွေရဲ့ ယူနိုဖောင်း အင်္ကျီတံဆိပ်က Protect Peace and People's Prosperities

People Militias လို့ရေးထားတယ်။ ခဏနေတော့ စကျင်ကျောက် ဖြူဖြူကြီးတွေရှိတဲ့ တောင်ကို အတုံးအတုံးလိုက် လှီးဖြတ်ထားတဲ့ နေရာကို ရောက်တယ်။ ကျောက်ထုတ်တာတော့ ရပ်ထားပြီ။ ကျောက်တုံးတွေကို No Dam ၊ ရေကာတာအလိုမရှိ စာသားတွေ ဆေးနီမှုတ်ထားတာ တွေ့တယ်။

ဦးလာချိန်ကပြောတယ် - ကျွန်တော်တို့လက်ချက်တွေလေတဲ့။

ဆက်ထွက်လာကြတာ လန်းယန်ရွာကိုဖြတ်လာတယ်။ အိမ်ခြေနည်းနည်းပဲ။ မူလတန်း ကျောင်းလေးရှိတယ်။ ချီဖွေအကျော် ဒီဖက်တကြောထိ သိပ်မအေးသေး။ mountain forests တွေရှိတဲ့အရပ်ဒေသဆိုတာ အေးနေရမှာလို့ ဆရာကပြောတယ်။ ချီဖွေမှာ အပူကိုခံစားရ

ကတည်းက သိလိုက်ပြီ။ တောင်ကြားတွေဟာ တောတွေနဲ့ ခပ်ကြပ်ကြပ်ရှိနေရမှာလေ။ အခုတော့ အဲလိုမဟုတ်။ တောမရှိတဲ့ တောင်တွေ။ ငှက်ပျောရိုင်းပင်တွေရယ်၊ သူနဲ့အမြင့် မတိမ်းမယိမ်း ခြုံတွေ့သာရှိတာ။ ဦးလာချိန်က ပြောပြတယ် - ယခင်ကတည်းက တရုတ်က သူ့လမ်းသူဖောက်၊ သစ်ခုတ်၊ သတ္တုတူး၊ စစ်တပ်က ပိုက်ဆံကောက် လုပ်တာ။ နောက်ပိုင်း စစ်ပြန်ဖြစ်တော့ KIA ၊ ပြည်သူ့စစ်တွေ ဝင်လာကြတယ်။

လမ်းက တဖြည်းဖြည်းနဲ့ လမ်းကြောရှုပ်လာတယ်။ ဖိနပ်ထိုးပြီး ၁၅ မိနစ်မှာ ဖီမော်-ဆော့လော့ လမ်းဆုံရောက်တယ်။ ဒီမှာ ငေါ်ချမ်းခမြစ်ကို စတွေ့ရပြီ။ ရင်တွေခုန်တာ။ စာအုပ်ကနေတဆင့် ရင်းနှီးနေခဲ့တဲ့အရပ်ဒေသ။ သိပ်လှမယ်လို့ တွေးထားတယ်။ ငလောင်ဒွန်ရွာကို ဆက်ဖြတ်တယ်။ မှောင်လာပြီ။ ဆရာမ ဒေါင်ညွယ်က မှောင်ရင်တော့ မမောင်းဘူး၊ ရောက်တဲ့နေရာမှာ နားမယ်လို့ စိတ်ပိုင်းဖြတ်ထားတယ်။ နယ်မြေလုံခြုံရေး အခြေအနေ ရှုပ်ထွေးတာရယ်၊ လမ်းဆိုးတာရယ်ကြောင့်ဖြစ်မယ်။ ဒါ့ကြောင့်ပဲ အိပ်ယာလိပ်၊ ချက်စားစရာ ဆန်၊ ဆီ၊ ဆား၊ အသီးအရွက်၊ ဟင်းအကြော်အလှော်၊ မုန့်ခြောက်၊ ကော်ဖီ၊ ရေသန့် အကုန်ထည့်လာ၊ စီစဉ်လာတာ။ မကြာခင်မှာပဲ ငမော့ဇွပ်ရွာကို ရောက်တယ်။

ငမော့ဇွပ်ရွာက ငမော့ချောင်း ငေါ်ချမ်းခမြစ်ထဲ စီးဝင်တဲ့နေရာမှာ ရှိတဲ့ရွာ။ ဇွပ်ဆိုတာ စကားက ဆုံတဲ့နေရာ၊ ဆုံရပ်လို့ အဓိပ္ပါယ်ရတယ်။ ညဖက်ဆိုတော့ အနီးအနားဝန်းကျင် မမြင်ရ။ မီးအရောင်မရှိ၊ လူသံတိတ်ဆိတ်တယ်။ စိမ့်အေးနေတယ်။ ရေသံတဝေါဝေါကတော့ အတိုင်းသားကြားရတယ်။ တောတောင် လျှိုထဲရောက်နေပြီ ဆိုတဲ့အသိ၊ ခံစားချက်ရတယ်။ ချောင်းဆုံနေရာ ဂူနားမှာရှိတဲ့ အိမ်မှာ တည်းဖြစ်ကြတယ်။ ဦးလာချိန်ရဲ့ အသိလည်း ဟုတ်သလို အမျိုးလည်းတော်တယ်။ ခရီးပန်းလာကြတော့ ဗိုက်လည်းဆာလှပြီ။ မီးဖိုဘေးနား ဝိုင်းထိုင်၊ ဝိုင်းကူပြီး ချက်ချင်း ချက်ပြုတ် စားလိုက်ကြတယ်။

မတ်လ၊ ၃၁ ရက်၊ ၂၀၁၉
ငမော့ဇွပ် - လခမ် (ဆော့လောမြို့နယ်)

မနက် ဖိနပ် ၁၅မိနစ်လောက် အိပ်ယာနိုးတော့ အိမ်ခေါင်းရင်း ပြတင်းပေါက်ကနေ လှမ်းမြင်ရတဲ့မြင်ကွင်းက သိပ်လှတယ်။ တောင်မို့မို့ ဆင်ခြေလျှော့ရဲ့ ခြေရင်းမှာ ငေါ်ချမ်းခမြစ်က ဝေ့ဝေ့ ဝိုက်ဝိုက်လေး စီးနေတယ်။ မြင်ရတဲ့ တောင်မို့မို့က ၂ ထပ်၊ ၃ ထပ်။

ခဏနေတော့ မနက်စာကော်ဖီနဲ့မုန့်စားတယ်။ ခရီးဆက်မထွက်ခင် အိမ်ရှင်အဘနဲ့ စကား ထိုင်ပြောဖြစ်ကြတယ်။

အဘကအသက် ၆၀ ရှိပြီ။ ယခင် ဒီဇွန်ကသစ်ကားတွေ ဖြတ်သွားဖြတ်လာ လုပ်တဲ့နေရာ၊ ရပ်နားတဲ့ နေရာ။ ယခု ဘောလုံးကွင်းနေရာမှာ ယခင်ကသစ်ကား အစီး ၁၀၀ လောက်ရပ်နားကြတယ်။ ဒီနား တလျှောက် တည်းခိုခန်း၊ စားသောက်ဆိုင် ၁၀ ခုလောက် တန်းစီပြီး ရှိခဲ့ဖူးတယ်။ (သတိထားမိတာက ရွာမှာ အဘရဲ့ အိမ်ကအခိုင်ခံ့ဆုံး၊ ပင်မဆောင်က အုတ်နဲ့ တစ်ထပ်တိုက်၊ ခြေရင်းမှာက အတော်ကျယ်တဲ့ မီးဖိုဆောင်သပ်သပ် ရှိတယ်။ ခေါင်းရင်းဖက်ခြမ်းမှာက ၃ ခန်းတွဲ သစ်သား နှစ်ထပ်ဆောင် ရှိတယ်။ ဒီအဆောင်က ယခင် တည်းခိုခန်း၊ ဆိုင်ခန်းများ လုပ်ခဲ့ဖူးလေသလားတော့ မသိ။ ကျွန်မတို့ကို အဲဒီအဆောင်မှာ နေရာချပေးတယ်။) အနားတဝိုက်မှာတော့ ဝါးနဲ့ဆောက်တဲ့ အိမ်သေးသေးလေးတွေသာ။ ဆရာမ ဒေါ်ညွှန်က - "ဒီလောက်သစ်ကားတွေ ဖြတ်သွားဖြတ်လာလုပ်၊ သစ်အလွန် ထွက်ခဲ့တဲ့နေရာဖြစ်ပြီး ကောင်းကောင်းမွန်မွန် သစ်သားအိမ် တစ်လုံး လောက်တောင် မကျန်ဘူး၊ မတွေ့ရဘူး" ဟု မချီတင်ကဲ ဆိုတယ်။ အိမ်ခြေလည်း ကျဲတယ်။ ငမောချောင်ရဲ့ တဖက်မှာ ၃ အိမ်လောက်နဲ့ ဒီဖက်မှာ ၆ အိမ်ဝန်းကျင်လောက်ပဲ တွေ့ရတယ်။

၂၀၀၄ ရေကြီးတော့ တောင်ပေါ်က သစ်တွေ တရမ်းကြမ်း မျောလာတယ်။ ရွာထိပ်မှာ ဖော်ထားတဲ့ လယ်ကွက် ၅ ဧကလည်း ရေထဲပါသွားတယ်။ ၂၀၀၄ ခုနှစ် အရင်ကာလတွေ (၁၉၉၄ ခုနှစ်နောက်ပိုင်း)မှာ သစ်ထုတ်၊သတ္တုတူးတာ တရကြမ်းပဲ။ ဒီနားတေကြော သတ္တုတွင်း နေရာ ၅ ခုရှိတယ်။ ကန်းဖန်၊ လိုင်ဂမ်၊ လုတ်နော့လျန်၊ နူးကြုတ်နဲ့ ထိန်းထော ဖြစ်တယ်။ အခုက ရေမသန့်တော့၊ ငါးတွေလည်း သိပ်မရှိတော့၊ အဆိပ်သင့်ကုန်တယ်။ နွားတွေဆိုလည်း ဒီရေကိုပဲသောက်ရတဲ့အတွက် ပိန်လှီပြီး သေကုန်တယ်။ ပြည်သူ့စစ်ဖက်က ရေအရည်အသွေး တိုင်းတာပေးဖို့မှာထားတဲ့အတွက် သတိထားစောင့်ကြည့်တော့ တစ်ရက်ကို ၃ ကြိမ်လောက် ရေနောက်တယ်။

နတ်ကိုးကွယ်တဲ့ ကာလတွေက သေသူရဲ့ လိပ်ပြာကို ပြန်ပို့တဲ့ ဓလေ့ကို မေးကြည့်တယ်။ လိပ်ပြာပြန်ပို့တော့ ဦးနုလက်ထက် တရုတ်ကို ပေးလိုက်ရတဲ့ နယ်ဖက်အထိ လိပ်ပြာပို့ကြတယ်။ (ဒါဆို လာချိဒ်လူမျိုးတွေ ရောက်ရှိလာတဲ့ လမ်းကြောင်းက အဲဒီဖက်ကလို့ ယူဆနိုင်လောက်တယ်။ အချက်အလက်တွေနဲ့တော့ ပြန်တိုက်ဆိုင် ကြည့်ရမယ်။ လိပ်ပြာ ပို့တယ်ဆိုတဲ့သဘောက မိမိတို့ ဆင်းသက်လာရာ ဌာနေကို ပြန်လည်ပို့ဆောင်ပေးတဲ့ သဘောဖြစ်တာကိုး။) နောက်ပိုင်း တရုတ်ကိုပေးလိုက်တဲ့ နယ်မြေထဲပါသွားတော့

နတ်ဆရာတွေက အဲ့ဒီနယ်စပ် ဖိမော်နားအထိပဲပို့တယ်။ လှည့်ပြန်လာရတယ်။ လမ်းခရီး တလျှောက်မှာတော့ ခရီး ၃ ထောက်နားတယ်။ လုံတင့်ရွာအကျော်က ရေအိုင်ရှိနေတဲ့နေရာ၊ ကျောက်ဖျာတွေရှိတဲ့နေရာနဲ့ အခြားနေရာ တစ်ခု။ နောက်ပိုင်း နတ်မကိုးကွယ်တော့ လိပ်ပြာပို့တာလည်း မရှိတော့ဟုဆိုတယ်။ ဒီမလေ့မလုပ်တော့တာ အနှစ် ၄၀၊ ၅၀ လောက် ရှိပြီဟုဆိုတယ်။

ငမောဇွပ်ရွာ အကျော်မှာ ငေါ်ချမ်းခမြစ်က မြောက်ကို ဆန်တက်ပြီ။ မန်ကျီမှာ မေခမြစ်ထဲပြန်စီးဝင်တယ်။ အခုသွားနေတဲ့ လမ်းကြောင်းက မေခမြစ်နဲ့ ငေါ်ချမ်းခမြစ်ရဲ့ ကြားနေရာ။ ငမောဇွပ်ရွာ အထွက်မှာ လုံတင့်ရွာကိုရောက်တယ်။ ဒီရွာမှာ Asia World ရဲ့ ရေတိုင်းဌာနရှိတယ်။ လုံတင့်ရွာအထွက်မှာ အဘပြောတဲ့ လိပ်ပြာပို့တဲ့အခါ ခရီးတစ်ထောက်နားတဲ့ ရေအိုင်ကိုတွေ့တယ်။ ရှေ့တစ်ရွာက မန်ပျောရွာ။ ဆိုင်းဘုတ်အရ လူဦးရေ ၁၇၀ ရှိတယ်။ ဒါပေမယ့် ရွာပျက်ပဲ၊ လူမရှိဘူး။ အဆောက်အဦတွေကတော့ ခိုင်ခိုင်ခန့်ခန့် သပ်သပ်ရပ်ရပ်ကျန်တယ်။ ဂိတ်အစောင့်ရှိတယ်။

ဒီဖက်တကြာရဲ့ သစ်အကြောင်းကို မေးကြည့်တော့ - သစ်က ခေါင်းပြင်၊ ဟွန်တုံရှားသစ်၊ သစ်ကြမ်းထွက်တယ်။ သစ်ကို ခွဲလိုက်ရင် ပုံတွေ၊ ရေလှိုင်းတွေ၊ ပန်းပွင့်တွေလို အကွက်ပေါ်တဲ့ သစ်ပင်အဖုကြီးတွေလည်း ရှိတယ်။ သစ်ပင် အိုအို ကြီးကြီးတွေမှာ သစ်ဖုကြီးတွေဖြစ်နေတတ်တယ်။ ဒါကိုခွဲလိုက်ရင်ရတာ ဟု ဦးလာချိန်က ရှင်းပြတယ်။ ၆ ပေ၊ ၁ မီတာကို ၁ သောင်းဈေးဝန်းကျင်ပေါက်တယ်။ အအေးပိုင်းမှာ ပိုပေါက်တယ်ဟု ဆိုတယ်။

ရွှေပြောင်းတောင်ယာနဲ့ပတ်သတ်လို့ မေးကြည့်တော့ - အပင်ကြီးတဲ့နေရာတွေဆို မခုတ်ဘူး။ စိုက်ပျိုးလို့မရဘူး။ ဝါးပင်တွေရှိတဲ့နေရာ ခုတ်မယ်ဆိုရင်တောင် ဝါးပြန်ပေါက်မယ့် အချိန်ကိုချိန်ပြီးခုတ်တယ်။ ရွှေပြောင်းတောင်ယာနဲ့ လူနေအခြေချမှုပုံစံဟာ သဟဇာတဖြစ်တဲ့ စနစ်ဖြစ်တယ်လို့ဆိုရမယ်။ စိုက်စားမယ့် မြေများများမလိုသလို၊ မြေလည်း များများ စားစားမရှိ၊ လုပ်စားမယ့် လူနေအရေအတွက်ကလည်း အတော်နည်း၊ အတော်ကျဲတာ။ ဒီဖက်က ၅ အိမ်၊ ၆ အိမ်လောက်နဲ့ ရွာဖြစ်တာလည်းရှိတယ်။ တစ်ခါစိုက်ပျိုးပြီးရင် အဲ့ဒီနေရာကို ၁၀-၁၅ နှစ် အကြာမှပြန်ရောက်တယ်၊ ပြန်အသုံးပြုတယ်။ အပင်ပေါက်လွယ်ပြီး အကြီးမြန်တဲ့ သစ်ပင်မျိုးစေ့ (ဥပမာ တောင်ချယ်ရီ) တွေကိုကြဲထားခဲ့တယ်။ တောင်ယာ ခုတ်တာမှာလည်း ရိုးရာနည်းက တောင်ထိပ်ပိုင်းကိုမခုတ်၊ တောင်ထိပ်ပိုင်း အပင်စုစုကို ချန်ထားခဲ့တယ်။ ဒါမှ ရေကိုထိန်းမယ်။ ဆရာမြင့်ဇော်ကလည်းပြောတယ် - နာဂဖက်မှာ

တောင်ယာခုတ်ရင် တောင်ခြေဖက် ရေရှိတဲ့အစပ်နားအထိ မခုတ်ဘူး၊ ကြားခံတစ်ခု အနေနဲ့ချန်ထားတယ်။ ဒါပေမယ့် ဒီဖက်တကြောမှာ တွေ့သလောက်ကတော့ ဒီလို အပေါ်ချန်၊ အောက်ချန်ပြီးခုတ်ကြတာမျိုး သိပ်မတွေ့။ ဒါမျိုးလုပ်သင့်တယ်ဆိုတာ သိကြပေမယ့် လက်တွေ့မှာ လုပ်လို့မရတဲ့ ၊ အခွင့်မသာတဲ့ အခြေအနေတွေလည်း ရှိကောင်းရှိလိမ့်မယ်။ တောင်ကြောတွေကို ပြောင်နေအောင် ခုတ်ထားတာတွေပဲ တွေ့ရတယ်။

မနက် ၁၀ နာရီထိုးပြီး ၁၀ မိနစ်မှာ ဆော့လော်- မျောချောင်း - မန်ကျီ တြိဂံလမ်းဆုံကို ရောက်တယ်။ ဒီကနေ ဆော့လော်ကို ၂ မိုင် ၄ ဖာလုံပဲ ဝေးတော့တယ်။ ဒီနေရာဒေသဟာ ခရီးသွားသူတွေကို အမောပြေစေတဲ့၊ သိပ်လှတဲ့ တြိဂံဒေသလို့လည်း ဆိုကြတယ်။ အခု ကျွန်မတို့ကတော့ မန်ကျီဖက်သွားတဲ့ လမ်းကြောင်းအတိုင်း ဆင်းသွားတယ်။ ဆော့လော်မှာ မတည်းတော့။ မနက်ဖြန်မှ ဝင်မယ်။ ဒီနေ့ညက အောက်ဆော့လော်ရွာနဲ့ သိပ်မဝေးတဲ့ လခမ်ရွာမှာ အိပ်ကြမယ်။ အဲဒီမှာပဲ ဒီဒေသတကြောက ဒေသခံတွေနဲ့ တွေ့ကြမယ်။

၁၁ နာရီခွဲလောက်မှာ လခမ်ရွာကိုရောက်တယ်။ လခမ် ကျေးရွာ အုပ်ချုပ်ရေးမှူး အိမ်မှာပဲတည်းကြမယ်။ ရောက်တော့ ဖိတ်ထားတဲ့ ဧည့်သည် အတော်များတယ်။ ၂၅ ဦး။ လူငယ်တွေနဲ့ အသက်အရွယ်ကြီးသူတွေလည်းပါတယ်။ သူတို့တွေ မနေ့ကတည်းက ရောက်နေကြတာ။ ဒီနေ့လည်း တမျော်မျော်နဲ့တဲ့။ နေ့လည်လောက်မှ ကိုယ်တွေက ရောက်တော့တယ်။ အားနာလိုက်တာ။ အီမောဘွမ်တောင်ခြေရွာကပါ လာကြတယ်။ လခမ်ကနေ အီမောဘွမ်ကို ၃ မိုင်လောက်ပဲ ဝေးတော့တယ်။ ဆော့လော်မြို့နယ်ကတော့ အီမောဘွမ်ဆက်စပ် တောင်ကြောင်တလျှောက် ဒေသလို့ ဆိုနိုင်တယ်။ ဒီ (လခမ်) ကနေ လှမ်းကြည့်ရင်တောင် အီမောဘွမ်တောင်ကြောကို လှမ်းမြင်နေရပြီ။ ပြာပြာလေး။ ငေါ်ချမ်းခမြစ်က ဒီကနေ ၈မိုင်-၁၀မိုင်လောက် ဝေးတဲ့မန်ကျီရွာနားမှာ မေခမြစ်ထဲ စီးဝင်တယ်။

အခု အီမောဘွမ်အမျိုးသားဥယျာဉ် ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်မယ်ဆိုတော့ ကြားခံနယ် အနေနဲ့ သတ်မှတ်မယ့် အီမောဘွမ်နဲ့ ၁၅ မိုင်အကွာ တောင်ခြေရွာတွေ ဖယ်ပေးရမည့် အခြေအနေ တွေဖြစ်နေတယ်။ ဆောင်းသီးနှံတွေလည်း စိုက်ပြီးပြီ၊ ခူးမယ့်ကာလနီးမှ ရွှေ့ပြောင်းရမယ်ဆို ဒုက္ခတွေများကုန်တော့မယ်ဟု ဆိုကြတယ်။ နေ့လည်စာ အရင်စားကြပြီး ၁ နာရီလောက်မှာ ဒေသခံတွေနဲ့ စပြီးစကားပြောကြတယ်။

ဒေသခံများနှင့် ဆွေးနွေးခြင်း

အီမောဘွမ်အမျိုးသား ဥယျာဉ်အတွက် ၂၀၁၀ ခုနှစ်က ဒေသခံတွေ သဘောတူ လက်မှတ်ထိုးတယ်။ လာရောက်ဆွေးနွေးကြတုန်းက လမ်းပမ်းဆက်သွယ်ရေး ကောင်းမွန်မယ်၊ စားဝတ်နေရေးပြေလည်မယ်၊ ဒေသခံတွေ ပါဝင်ထိန်းသိမ်းရမယ်ဆို၍ လက်ခံခဲ့တာဖြစ်တယ်။ Flower & Fauna International အဖွဲ့က လာရောက်ဆွေးနွေးနေတာ ၈ နှစ်လောက်ရှိပြီ။ ၂၀၀၁ ခုနှစ်လောက်က ရကျောင်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးနဲ့ ရွာသားတွေဝိုင်းပြီး မြေပုံဆွဲခိုင်း၍ ဆွဲပေးလိုက်ရတယ်။ ယခုက အီမောဘွမ်ရဲ့ ၁၅ မိုင်ပတ်လည်ကြားခံ သတ်မှတ်နယ်အတွင်းက ရွာတွေဖယ်ပေးရမယ့် အခြေအနေဖြစ်နေတယ်။ ရွှေပြောင်းလို ရတဲ့ပစ္စည်းတွေ ရက်(၃၀) အတွင်းဖယ်ပေးရမည်ဟုဆိုတယ်။ ဒီနေရာမှာ မရှင်းတာက မြေပုံအပြင်ဖက် ၁၅ မိုင်လား၊ မြေပုံအတွင်း ၁၅ မိုင်လားဆိုတာကို မသဲကွဲဖြစ်နေကြတယ်။ မတ်လ၊ ၁၃ ရက်နေ့ (၂၀၁၉)က ဆော့လော် အုပ်ချုပ်ရေးမှူးရုံးမှာ သယံဇာတဝန်ကြီးနဲ့ တွေ့တယ်။ ရွှေပြောင်းဖို့လို၊မလို ကိုမေးကြည့်တော့ ဆွေးနွေးပေး မယ်လို့သာ အကြောင်းပြန်ထားတယ်။ FFI ကတော့ခွင့်ပြုတယ်၊ မပြုဆိုတာ အစိုးရနဲ့သာဆိုင်တယ်၊ နည်းဥပဒေထွက်သေးဟု ဆိုတယ်။

ဖေဖော်ဝါရီလ ၈ ရက်၊ ၂၀၁၉ ရက်စွဲနဲ့ "အီမောဘွမ်ဥယျာဉ် သတ်မှတ်ဖွဲ့စည်းရေး ကွင်းဆင်းရာတွင် လိုက်ပါဆောင်ရွက်ရန်ကိစ္စ" ဟုအုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းဆိုင်ရာကို အကြောင်းကြား တဲ့စာထွက်ထားတာရှိတယ်။ ဒီစာကိုပြတယ်။ စာမှာက - တောင်သူဦးရေ ၁၈၆ ဦး၊ ရွှေပြောင်းတောင်ယာ ၅၁၁ ရှိဟုဆိုထားတယ်။ "ဧက"ဟု တိတိကျကျဆိုမထား၊

ဂဏန်းသက်သက်သာ။ ဒီဂဏန်းကို ဘယ်လိုများ သတ်မှတ်ပါလိမ့်။ ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာ ဆိုသည်မှာ တစ်နေရာမှ တစ်နေရာကို ရွှေ့ပြောင်းနေတဲ့အရာ။ ဤစာပါ နောက်ထပ်အချက်က အမျိုးသားဥယျာဉ် နယ်နိမိတ်အတွင်း ကျူးလွန်စိုက်ပျိုး ထားသည့် တောင်ယာ ပါဝင်ခြင်း ရှိမရှိကို (၁၁.၂.၂၀၁၉)တွင် ကွင်းဆင်းစစ်ဆေးမည်ဟု ရေးထားသေးသည်။ ဆရာမြင့်ဇော်က ထောက်ပြတယ် - ကျူးလွန်တောင်ယာဆိုတာ ဘာကိုဆိုလိုသလဲ။ ဌာနေတွေရဲ့ ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာမြေဟာ ကျူးလွန်စိုက်မြေ မဟုတ်ဘူး။ ဒီစာအရ ဒီအစီအမံကို မကြာခင်လုပ်တော့မယ့်ပုံပဲ ဟုပြောတယ်။ နောက်တစ်ချက်က ဒီနှစ်ထဲမှာ သမ္မတ ဦးဝင်းမြင့်လက်မှတ်ထိုး အတည်ပြုထုတ်ပြန် ထားတဲ့ သဘာဝဥယျာဉ် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက် ခြင်းဆိုင်ရာ နည်းဥပဒေအရ ဌာနေတွေရဲ့ အခွင့်အရေးကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားတဲ့ နည်းဥပဒေမဟုတ်ဘူး။ ဥပမာ တောင်ယာလုပ်ကိုင်ခွင့်၊ အမဲလိုက်ခွင့်၊ သွားလာနေထိုင်ခွင့်တွေ ပြုမထားဘူး။ အခုဌာနေတွေအနေနဲ့ ဘာဆက်လုပ်ကြမယ်ဆိုတာကို အရေးတကြီး ဖြစ်နေကြပြီ။

ရေကာတာ စီမံကိန်းတွေနဲ့ပတ်သတ်လို့ ဆရာက အခြားနိုင်ငံတွေ၊ ပြည်တွင်းက ဥပမာတွေကိုသုံးပြီး ပြောပြ၊ ရှင်းပြတယ်။ လက်ပံတောင်းတောင်၊ ထားဝယ်က ကျောက်မီးသွေး စီမံကိန်း၊ မြန်မာ- ထိုင်နယ်စပ်က ဒေါနတောင်မှာ နေထိုင်တဲ့ ကရင်လူမျိုးတွေရဲ့ အကြောင်း၊ လာအိုက မြစ်ငယ်လေးတစ်ခုမှာ ရေကာတာ ၄ ခုဆောက်ပြီး ရေအားလျှပ်စစ်ထက် နယ်မြေထိန်းချုပ်နိုင်မှုကို အသာစီးရသွားပုံ၊ Nigam စီမံကိန်း မတိုင်ခင်နှင့် စီမံကိန်းအပြီး လူမှုဘဝတွေကွားခြား၊ နိမ့်ကျသွားပုံတွေကို ရှင်းပြတယ်။ တောနဲ့ တောင်နဲ့ လေ၊ ရေ၊ မြေ၊ မြေဆီ နဲ့အခုလို တင့်တင့်တယ်တယ် နေရတာဟာ ဆင်းရဲတယ်ဟု မဆိုနိုင်ကြောင်း၊ ငွေကြေးနဲ့ တိုင်းတာ၍ မရကြောင်းရှင်းပြတယ်။ အဓိကက စည်းစည်းလုံးလုံးရှိဖို့၊ စိတ်ဓာတ်ခိုင်မာဖို့ဖြစ်ကြောင်း၊ FFI အဖွဲ့က လာပြီး အကောင်အထည် ဖော်တယ်၊ တိုင်းတာမှုတွေလုပ်တယ်ဆိုပေမယ့် အဓိက မေးမြန်းရမှာ၊ လုပ်ရမှာက အစိုးရဌာနတွေသာ ဖြစ်ကြောင်း ဆရာက ရှင်းပြတယ်။

လောလန်ကျေးရွာအုပ်စုရဲ့ ရပ်မိရပ်ဖဖြစ်သူ အဘက ဒီဒေသနဲ့ပတ်သတ် တာတွေကို ပြောပြတယ် - ဗကပ လက်ထက်မှာ အနှစ် ၃၀ လောက်နေခဲ့ရတယ်။ ၁၉၈၉ ငြိမ်းချမ်းရေး ယူပြီးနောက်ပိုင်း အစိုးရနဲ့ လက်တွဲပြီးနောက်ပိုင်း အမြင်နည်းနည်း ပွင့်လာတယ်။ ပညာတတ်တဲ့သူတွေလည်း ပေါ်လာတယ်။ ငြိမ်းချမ်းရေးကာလမှာ သစ်ခုတ်၊ သတ္တုတူး တာတော့ပိုများတယ်။ အရပ်သား အစိုးရတက်လာပြီးနောက်ပိုင်း ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်

ရှိလာတဲ့အတွက် ဝမ်းသာတယ်။ လမ်းဖောက်တာတွေရှိလာတယ်။ သစ်ခုတ်၊ သတ္တုတူးတာ သက်သာလာတယ်။ ဒါပေမယ့် ချီဖွေ၊ ဆော့လော်၊ အင်ဂျာယန် အမျိုးသား လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ဦးယောနကတော့ တစ်ခေါက်မှ ရောက်မလာတော့။ သတ္တုတူးတာတွေကလည်း လူကြီးခရီးရှိရင် ရေပြန်ကြည်တယ်။ ဖေဖော်ဝါရီလ (၁၃) ရက် ၂၀၁၉ တုန်းက ဖိမော်ဖက်ကို သတ္တုတွင်းဝန်ကြီးသွားပြီး နောက်ပိုင်းရက်တွေမှာ ရေပြန်ကြည်လာတယ်။ ဒီဒေသတွေမှာ နှစ်ရှည်ပင်တွေဖြစ်တဲ့ သစ်ကြား၊ လိမ္မော်၊ ရှားကော စိုက်တယ်။ ပြောင်းရမယ်ဆိုရင် ဒီအပင်တွေကို ဆုံးရှုံးရမယ်ဟု ဆိုတယ်။

ဒေသခံတွေက ပြောတယ် - ငေါ်ချမ်းခဟာ ဟင်းတစ်ခွက်ဖြစ်တယ်။ သတ္တုတူး တာတွေရှိတော့ ရေနောက်တယ်။ ငါးမစားရဲတော့ဘူး။ မြစ်ရေအဆိပ်သင့်နေတဲ့ ပြဿနာ။ တစ်ချို့က ရေနောက်လည်း သွားကြ လာကြ သုံးကြတယ်။ ရေ အဆိပ်သင့်နေတော့ လူမျိုးတုန်းကုန်မယ်။ ကလေးငယ်တွေ မဖွံ့ဖြိုးတော့။ ယခင်က အချိန်ပြည့်ရေနောက်နေတာ။ အခု သိပ်မနောက်တော့တာ ၂ နှစ်လောက်ရှိပြီ (သူတို့ သိပ်မနောက်တော့ ဆိုတဲ့ မြစ်ရေ အခြေအနေဟာ ကျွန်မတို့ အဝေးကလာတဲ့ ဧည့်သည် အတွက်ကတော့ အတော်ကို နောက်တဲ့အခြေအနေ။ စိမ်းနောက်နောက်နဲ့) ကျွဲ၊ နွားက ဂျိုနဲ့ ကိုယ်နဲ့ မမျှတော့။ ဒီနေ့ရေနောက်ရင်၊ ဒီနေ့ အဆိပ်စားနေရသလိုပဲ။

ဒေသခံတွေထဲက အသက်အကြီးဆုံးအဘက ပြောတယ် - "ဒီနေရာဒေသဟာ အဘိုး၊ အဘွား လက်ထက်ကတည်းက အင်္ဂလိပ်ကို တိုက်ထုတ်ခဲ့တဲ့နေရာဖြစ်တယ်။ အမိုင်းအမွေအနှစ်၊ လာချိတ်၊ လောဝေါ၊ ဇိုင်ဝါနဲ့ အခြားတိုင်းရင်းသားတွေ အခြေချခဲ့တဲ့ ဇစ်မြစ်၊ ဌာနေဖြစ်တယ်။ ဒီဒေသကိုစွန့်ရရင် လူမျိုးလည်းပျောက်မယ်၊ နေရာလည်း ပျောက်မယ်၊ ဘိုးဘေးဘီဘင် မျိုးဆက် (၄) ဆက် နေလာခဲ့တဲ့ သမိုင်းဝင်နေရာ ဖြစ်တယ်။ မပြောင်းနိုင်ဘူး။"

နောက်ဆုံး ရှေ့ဆက် ဘာလုပ်ကြမလဲဆိုတာကို သူတို့ဘာသာ ဆက်ဆွေးနွေးကြတယ်။ "မရွှေပေးနိုင်၊ ဌာနေအခွင့်အရေးချိုးဖောက်တဲ့ အမျိုးသားဥယျာဉ်စီမံကိန်း၊ ဌာနေနဲ့ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းမရှိတဲ့ အမျိုးသားဥယျာဉ်စီမံကိန်း အလိုမရှိ"ဟု ဆန္ဒပြတောင်းဆိုဖို့ အချက်ကို စဉ်းစားလို့ရသွားတယ်။ ပြန်ဖို့ အတော်နောက်ကျနေပြီ။ ညနေ ၆နာရီထိုး မှောင်လုခါနီးအချိန်မှ သူတို့တွေ ပြန်သွားကြတယ်။ တချို့က ခြေလျင်၊ တချို့က ဆိုင်ကယ်နဲ့။ ငေါ်ချမ်းခမြစ်ထိ ရောက်အောင် ပြန်ဆင်းဦး။ ပြီးတော့ တောင်ပေါ်ကို

ထပ်တက်ဦး။ မှောင်မှောင်ကြီးကို သွားရမှာ။ သူတို့ကတော့ ပြန်နေကျ အဆင်ပြေတယ်လို့ ပြောတာပဲ။

ညဖက်ကျ အသက် ၁၀၀ ကျော်တဲ့ အဘနဲ့ စကားပြောတယ်။ ဘာသာစကားကလည်း မပေါက်၊ အကြားအာရုံလည်း မကောင်းတော့ အဘကို လာချိတ်ရိုးရာ သီချင်းဆိုပြပါလို့ တောင်းဆိုရတယ်။ အဘက သီးချင်း ၄ ပုဒ်ဆိုပြတယ်။ တောင်ယာခုတ်၊ စပါးစိုက်အတွက် တစ်ပုဒ်၊ ဝါးခုတ်၊ အိမ်ဆောက်အတွက် တစ်ပုဒ်၊ အနောပွဲ၊ အိမ်သစ်တက်ပွဲအတွက် တစ်ပုဒ်၊ အပျို၊ လူပျို အချင်းချင်း စကားဝှက်နဲ့ ပြောတာ တစ်ပုဒ် ဆိုပြတယ်။ ဒီသီချင်းတွေကနေတဆင့် ရှေးယခင်က လာချိတ်လူမျိုးတွေရဲ့ လူမှုဓလေ့၊ ရိုးရာ နဲ့ သူတို့နေထိုင်ရာ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် အခြေအနေတွေကို ဆက်စပ်၊ ဆဝါးကြည့်လို့ ရနိုင်မယ်လို့ ယူဆတယ်။

ပြေလ၊ ၁ ရက်၊ ၂၀၁၉
လခမ် _ ဆော့လော်

မနက် ၅ နာရီခွဲလောက် နိုးတော့ ဝရံတာဆီ ချက်ချင်းထွက်ကြည့်လိုက်တယ်။ မနက်စောစောထမယ်လို့ ညကတည်းက တွေးထားတယ်။ လှလိုက်တာ။ ဝရံတာ (အိမ်မျက်နှာစာ)က အီမောဘွမ်ရှိရာ အရပ်ဆီ မျက်နှာမူထားတယ်။ တောင်ကြီး မို့မို့မောက်မောက်နားမှာကပ်ပြီး လခြင်းမျှင်မျှင်ကလေး လက်နေတာ။ တိမ်ခိုးမြူတွေ ဖုံးသွားလိုက်၊ ပြန်လင်းလိုက်နဲ့ မိုးကတော့ဆက်ရွာနေတုန်း။ တောင်ကြောတခွင်မှာတော့ မြူတွေ သိပ်လို့။ ဆရာမြင့်ဇော်လည်း ကင်မရာတစ်လုံးနဲ့ အလုပ်ရှုပ်နေရဲ့။ မနက်စောစော အီမောဘွမ်ကို တိတ်တိတ်ဆိတ်ဆိတ် ထိုင်ငေးနေရတာကိုပဲ အရသာတွေ့လှတယ်။

ဒီနေ့မနက် ဆော့လော်ကို သွားဖို့ စီစဉ်ထားတယ်။ ဒါပေမယ့် မိုးတွေက ရွာကောင်းတုန်း။ ညကတည်းက ရွာနေတာ။ အခု မနက်ထိ မတိတ်နိုင်သေးဘူး။ မိုးကမတိတ်တော့ ခရီးပြန်မထွက်နိုင်မှာကို ဆရာ စိုးရိမ်နေပုံပဲ။ အိမ်ရှင်ဦးလေးကတော့ “ဆရာ၊ ဆရာမတို့ မပြန်ကြနဲ့ဦး၊ စားစရာသောက်စရာ အပြည့်ရှိတယ်” ဆိုပြီးပြောနေတယ်။ မိုးကလည်း တစ်ညလုံးရွာထားတော့ လမ်းအခြေအနေကို စိုးရိမ်ရသေးတယ်။ ပြိုပျက်နေရင်တော့ ခက်ပြီပေါ့။ ဒေသခံဖြစ်တဲ့ ဦးလာချိန်ကပြောတယ် - တစ်မိုးလောက်နဲ့ တော့ မပျက်ဘူး။ ၂ရက်၊ ၃ရက် ဆက်ရွာရင်တော့ လမ်းပျက်ပြီလို့ ပြောတယ်။ ဒီနေ့အတွက်တော့ မိုးတိတ်အောင် ဆက်စောင့်နေလိုက်တော့တယ်။ ဒါနဲ့ ထမင်းချက်ဆောင်ရဲ့

မီးဖိုဘေးမှာ ဝိုင်းထိုင်ပြီး စကားတွေ ဆက်ပြောနေလိုက်တယ်။ မနက်စာ ခေါ်ပုတ်ကင်နဲ့ ကော်ဖီသောက်တယ်။ ဦးလာချိန်က ချီဖွေက သတ္တုတွင်းတူးတဲ့ ပုံတွေကိုပြပြီး ရှင်းပြတယ်။ တောင်ထိပ်ပတ်ပတ်လည် ပေါက်တွေဖောက်၊ အက်ဆစ်ရည်တွေလောင်းချ၊ တောင်အောက်ကနေ ပိုက်နဲ့ဖောက်ပြီး သတ္တုကျင်ယူတယ်။ ပုံတွေကတော့ သတ္တုတူးတဲ့ လုပ်ကွက်နေရာ၊ လုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်နဲ့ အသုံးပြုပစ္စည်းတွေကို သေသေချာချာ ရိုက်ထားတယ်။ ပုံတွေကို ကူးယူထားလိုက်တယ်။

ဒီမှာ စိတ်မကောင်းစရာလေးတွေကို ထပ်ကြားရပြန်တယ်။ အိမ်ရှင်ဦးလေးက သူ့ရဲ့ ကလေးဘဝဆီက ငေါ်ချမ်းခမြစ်ရဲ့ အမှတ်တရတွေကို လွမ်းလွမ်းဆွတ်ဆွတ်၊ မချီတင်ကဲ ပြောပြတယ်။

“လူတွေအချင်းချင်းပဲ ဝမ်းနည်းတာမဟုတ်၊
ဒီအရပ်မှာ ငယ်ငယ်ကတည်းကနေလာတာ၊
ချောင်းရေနောက်နေပြီဆို ဝမ်းနည်းတာ၊ မျက်ရည်တောင်ကျတယ်။
ဒီမြစ်ချောင်းကိုမီခိုပြီး ကျောင်းတက်တာ၊
ငါးတွေဖမ်းပြီး ဆော့လော်ဖက် သွားရောင်းပြီး ဖိနပ်ဝယ်စီးတယ်။
ဖိမော်ဖက်ကို လူကြီးခရီးစဉ်ရှိတဲ့အခါနဲ့ တရုတ်နှစ်သစ်ကူးကာလပဲ ရေကြည်တာ၊
ကျန်တဲ့အချိန်ကတော့ အမြဲနောက်နေတာ။ ၂၀၀၄ နောက်ပိုင်း ငါးရှားတယ်။
သတ္တုတူးတော့ ရေနောက်လာတယ်။
မိန်းမရယ် .... ငေါ်ချမ်းခ ရေနောက်တာ ငါအရမ်းခံပြင်းတယ် လို့ပြောမိတယ်။
ငေါ်ချမ်းခမြစ်ကို မီခိုပြီးနေကြရတာပဲလေ၊
ဒါကို ဘာကြောင့် နောက်အောင်လုပ်ရတာလဲ၊
ဒါလောက်တောင် မသိတော့ဘူးလား၊ မကြည့်ကြတော့ဘူးလား။
ညွှေသည်လာရင် ပိုက်ကွန်တစ်ချက်ပစ်လိုက်တာနဲ့ စားစရာရတယ်၊
ကြည့်လိုက်ရင်တော့ ရေစီးနေတာ တွေ့မယ်၊
ဒါဟာ ကျွန်တော်တို့အတွက်က ပိုက်ဆံပဲ။”

ဒီအဖြစ်တွေကိုမှ ကိုယ်ချင်းမစာတတ်တော့ရင်၊ ကျွန်မတို့ ဘယ်အရာကိုများ စာနာ၊ ညှာတာ၊ ထောက်ထားနိုင်စိတ် မွေးနိုင်ပါတော့မလဲ။ အခုဆို ချီဖွေချောင်းလည်းသေပြီ။ ၆ လ

တစ်ခါလောက် တမံက ရေဖောက်ချနေတော့ ငါးတွေကသေပြီ။ ချီဖွေချောင်းဖျားမှ သတ္တုတူးနေကြတဲ့ အတွက် ရှိတဲ့ငါးလည်း မစားရဲတော့လို့ ပြောတယ်။ ကျွန်မ ချီဖွေဈေးထဲမှာ တွေ့ခဲ့တဲ့ ငါးတွေကို တန်းသတိရမိတယ်။ အောက်အရပ်မှ လာခဲ့သူတွေ။

မိုးက မတိတ်တော့တာနဲ့ နေ့လည်စာချက်ဖို့ ဆက်ပြင်ကြတယ်။ မိုးနည်းနည်း များတယ်။ ပန်းဥထောင်း၊ ဋုရင်ကောက်ရွက်ကြော်၊ အရွက်စုံသုပ်၊ ပိန်းဥ ကျောက်ဖရုံသီး ဟင်းရည်သောက်နဲ့ စားကြတယ်။ စားလို့ အတော်ဝင်တာ။ စားပြီးတော့ ညက လောဝေါ်သီချင်းကြီးဆိုပြတဲ့ အဘကို မနက်အလင်းနဲ့ ဗွီဒီယိုမှတ်တမ်း ပြန်ရိုက်တယ်။ အဘက သီချင်း ၄ ပုဒ်ကို အကျအန ဆိုပြတယ်။ မကောင်းဆိုးဝါးတွေကို မောင်းထုတ်တဲ့ ပရိတ်ရွတ်တာကတော့ အခု သက်ဝင်ယုံကြည်သူ (ခရစ်ယာန်) ဖြစ်လာတဲ့အတွက် မရွတ်ဖတ်တော့ဘူး (မရွတ်ဖတ်နိုင်ဘူး) လို့ပြောတယ်။ လူပျို၊ အပျို အချင်းချင်း ဆိုကြတဲ့ သီချင်းကျတော့ ဆိုမယ် လုပ်နေတုန်းမှာပဲ တဟီးဟီးနဲ့ သူ့ဘာသာ သဘောကျပြီး ရယ်နေတယ်။ ဆိုတော့လည်း ပြုံးစစနဲ့၊ ချစ်စရာ။ ဘာအကြောင်းအရာတွေကို စပ်ဆိုထားသလဲ သိချင်လာမိတယ်။ ညက ဆိုပြတဲ့အတိုင်း ထပ်ဆိုပုံပေါက်ရင် လက်တမ်းစပ်ဆိုကြတဲ့ သီချင်းကိုမှ ထပ်ခါထပ်ခါဆိုရင်း မှတ်မိလာတာဖြစ်နိုင်သလို၊ ရေးမှတ်ထားပြီး ပြန်ဆိုလို့ မှတ်မိနေတာလည်းဖြစ်မယ်။ ပြီးတော့ အဝေးကနေ ဒီနေရာအထိ ရောက်လာကြတဲ့ ကျွန်မတို့အတွက် ကျေးဇူးတင်တဲ့အနေနဲ့ လက်တမ်းတစ်ပုဒ် စပ်ဆိုပြသေးတယ်။ စိတ်ထဲမှာ ဝမ်းသာ ကြည်နူးလိုက်တာ။ ဒါတွေကို ဘာသာပြန်ပြီး အကြောင်းအရာတွေကို မှတ်တမ်းတင်ထားမယ်လို့ စိတ်ထဲ စီစဉ်ထားဖြစ်တယ်။ အဘကို အသက်ဘယ်လောက်ရှိပြီလဲ မေးကြည့်တော့ ၈၀ ကျော်ပြီလို့ပြောတယ်။ တကယ်တော့ သူ့အသက် အတိအကျကို မမှတ်မိ၊ ဘေးက သူ့ သမီးဖြစ်သူက ပြောပြမှ အသက် ၁၀၀ ကျော်ပြီဆိုတာ သိရတယ်။ အဘ နာမည်က ဝမော်ထောဒေါင်၊ ဒေတန်ကျေးရွာ၊ လခမ်ကျေးရွာအုပ်စုက။

၁၀ နာရီခွဲလောက် လခမ်ကနေ စထွက်ဖို့ပြင်ပြီ။ ၁၁ ခွဲလောက်မှာ လခမ်ကနေ စထွက်ဖြစ်တယ်။ မိုးလည်း စဲပြီ။ မိုးရွာထားတော့ မြေသားတွေက လျှောက်နေတာ၊ မနည်း ထိန်းပြီးဆင်းရတယ်။ တောင်ပေါ်ကနေ ကားအဆင်းမှာ သစ်ပင်က ပျားအုံနဲ့ မလွတ်တော့ ကားကို ရှေ့နောက် ထိန်းဆင်းဖို့ ကားနားကနေ ညွှန်ကြားပေးနေသူတွေအကုန်လုံး ပျားတုပ်ခံရပါလေရော။ ဦးလာချိန်ဆို မပေါ်နှုတ်ခမ်းကို နှစ်ခါတောင်အတုပ်ခံရတာ၊ လမ်းတလျှောက် နှုတ်ခမ်းကြီးထော်လို့။ ကားနောက်ဖုံးခန်းမှာ ထိုင်တဲ့ကိုယ့်အတွက်ကတော့

သူစကားပြောနေတာကို ကြည့်ကြည့်ပြီး ကြိတ်ရယ်လိုက်ရတာ။ ပျားထိုးရတဲ့အပြင် ကျွတ်ပါ အတွယ်ခံရသေးတယ်။ ပြီးတော့ ပျားတွေရော၊ ကျွတ်တွေရော ကားထဲပါလာကြသေးတာ။

၁ နာရီမှာ အောက်ဆော့လော်ရွာ ရောက်တယ်။ ၁ နာရီခွဲလောက် ဆော့လော်မြို့ ကိုရောက်တယ်။ ပင်လယ်ရေမျက်နှာပြင်အထက် ပေ ၅၂၀၀ မှာရှိတယ်။ အိမ်ခြေ ၅၀ ဝန်းကျင်ခန့်ရှိတယ်။ လူနေအိမ်က ခပ်ပါးပါး၊ ကျဲကျဲ။ အစိုးရ ရုံးတွေသာ တွေ့ရတယ်။ ဆေးရုံရှိတယ်၊ အထက်တန်းကျောင်းရှိတယ်။ အစိုးရဝန်ထမ်းများတယ်။ လောဝေါ်ရိုးရာ အိမ်လေးတွေ တွေ့ရတယ်။ ရိုးရာ အိမ်အမိုး ခေါင်တိုင်မှာ ဓားရိုးသဏ္ဍာန်သစ်သားအပြားကို မတ်မတ်ထောင်ထားတယ်။ မေးကြည့်တော့- ယခင်နတ်ကိုးကွယ်တုန်းက ဓားကို အမှတ်အသား အနေနဲ့ထားတယ်။ ဓားက နတ်ကိုးကွယ်တဲ့ ဓလေ့မှာ အရေးပါတယ်။ အခုတော့ နတ်မကိုးကွယ်ကြတော့ပေမယ့် ခေါင်အမိုးကို အစွန်းနှစ်ဖက်မှာ ထိန်းပေးထား နိုင်တဲ့အတွက် ဆက်ထားတယ်လို့ ဆိုတယ်။ ပြတင်းပေါက် သေးသေးလေးတွေ။ အိမ်တွေပုံစံက လေအဝင်အထွက် သိပ်တော့မရဟု ဆိုတယ်။

ဆရာမ ဒေါင်ညွယ်တို့ရဲ့ အသိဘုရားကျောင်းဝင်းက အိမ်မှာ ရေနွေးဝင်သောက်၊ အသားခြောက် ကင်စားလိုက်ကြသေးတယ်။ ဒီဖက်တွေခရီးသွားရင် ချစ်စရာကောင်းတာက နေရာတိုင်းမှာ အသိမိတ်တွေ၊ အမျိုးတော်စပ်သူ မရှား။ အိမ်သားတွေလိုပဲ ရောက်တာနဲ့ တန်းဝင်ပြီး ကြော်လှော်ဖုတ် ချက်ပြုတ် စားတော့တာပဲ။ အိမ်ရှင်ကို ခွင့်တောင်းမနေဘဲ မီးဖိုကြပ်ခိုးစင်က အသားခြောက်ကို သွက်သွက်လျင်လျင် ယူငင်ဖုတ်စားကြတာပဲ။ ပျော်စရာ။ ဟိုနား ဒီနား လျှောက်ပတ်ကြည့်ပြီး ခရီးပြန်ထွက်မယ်ဆိုတော့ ဆော့လော်မြို့ရဲ့ တစ်ခုတည်းသော ခေါက်ဆွဲဆိုင်လေးမှာ ခေါက်ဆွဲစားပြီး ပြန်ထွက်ကြတယ်။ ဆော့လော်ဟာ အတော့်ကို ခြောက်ကပ်ကပ်နိုင်လှတယ်။

ဆော့လော်ကနေ နေ့လည် ၃ နာရီလောက် ပြန်ထွက်တယ်။ ဆက်ထွက်လာတော့ မျောဂျောင်ရွာ မရောက်ခင် (၄ နာရီခွဲလောက်) မှာ သစ်ထုတ်နေတဲ့ နေရာရောက်တယ်။ ဒီအတိုင်းဆက်ထွက်လာတာ အလာတုန်းက တစ်ညတည်းခွဲတဲ့ ငမောဇွပ်ရွာကို ၅ နာရီ ခွဲလောက်မှာ ရောက်တယ်။ ဒီတစ်ခါတော့ ညမအိပ်တော့။ ခဏရပ် ကားဆီဖြည့်ပြီးတော့ ဆက်ထွက်လာခဲ့တယ်။ ရှေ့ဆက် လမ်းနည်းနည်းကောင်းပြီဆိုတော့ မှောင်ပေမယ့် မအိပ်တော့ဘဲ ဆက်မောင်းလာခဲ့ကြတယ်။ ထွန်းရှိန် (ထွန်းရှင်)ရွာရောက်တော့ ဦးလာချိန်၊ ဆရာမ ဒေါင်ညွယ်တို့ရဲ့ အသိ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးအိမ်ကို ခဏဝင်တယ်။ မိုးအတော်ချုပ်ပြီ။ ဗိုက်တွေလည်းဆာကြပြီဆိုတော့ ဒီအဖွဲ့ဟာတခါတည်း မီးဖိုဆောင်ထဲ ချည်းနင်းဝင်ရောက်ပြီး

သွက်သွက်မြန်မြန် ချက်ပြုတ်စားသောက်လိုက်ကြတယ်။ စားသောက်ပြီးတော့မှ
ချောင်းခြားထားတဲ့ တဖက်ရွာ ငုဇွန်ပေါ်ရွာက တည်းခိုခန်းမှာ သွားအိပ်ကြတယ်။
တည်းခိုခန်းက ကျယ်ကျယ်ဝန်းဝန်း သပ်သပ်ရပ်ရပ်။ တရုတ်အိမ်တွေရဲ့ တည်ဆောက်ပုံမျိုး။
ပိုင်ရှင်က ဒေသခံ၊ သူ့အမျိုးသားက တရုတ်လူမျိုးလို့ သိရတယ်။

ထွမ်းရှိန် ဆိုတာက ဒေသစကား (လာချိတ်ဘာသာစကား) နဲ့ ရေအိုင်ကျယ်လို့
အဓိပ္ပါယ်ရတယ်။ (တကယ်တော့ ဒါဟာ ဗမာသံထွက်အတိုင်း ရေးထားတာ) ငုဇွန်ပေါ်
ဆိုတာက နွားကျောင်းတဲ့ကွင်းလို့ အဓိပ္ပါယ်ရတယ်။ ထွမ်းရှိန်ရွာတည်တော့ အခု ငုဇွန်ပေါ်ရွာ
ရှိတဲ့ဖက် နွားသွားကျောင်းရင်း ဒီနာမည်တွင်သွားတယ် ဟုဆိုတယ်။ အင်္ဂလိပ်ခေတ်ကတော့
ငုဇွန်ပေါ်ဟာ ဝန်ထောက်တွေ ရုံးစိုက်ရာမြို့။ နူဇွန်ဘော်၊ ထော့ကျော့၊ လောခေါင် ဆိုတဲ့ ရွာတွေ
စာရင်းပေါက်တယ်။ ထွမ်းရှိန်ရွာကတော့ မြေပုံထဲတွင်မရှိဟု ဆိုတယ်။

ဧပြီလ၊ ၂ ရက်၊ ၂၀၁၉ ထွမ်းရှိန် - ဖီမော်

မနက်လင်းတော့ ထွမ်းရှိန်ရွာက အုပ်ချုပ်ရေးမှူးအိမ်မှာပဲ မနက်စာ ထမင်းချက်စား
ကြတယ်။ မိုးနည်းနည်း ရွာနေသေးတာနဲ့ မိုးစဲအောင်စောင့်ရင်း အုပ်ချုပ်ရေးမှူး ဦးယောခေါ
(အိမ်ရှင်) နဲ့စကားပြောကြတယ်။ ၂၀၁၀ ကတည်းက အုပ်ချုပ်ရေးမှူးလုပ်တယ်။ အိမ်ခြေ ၉
အိမ်၊ လူဦးရေ ၅၇၀ ရှိတယ်။ ၉၇ ရာခိုင်နှုန်းလောက်က တောင်သူတွေ။ အိမ်တိုင်းမှာ လယ် ၁
ဧက (၃ ကွက်၊ ၄ကွက်) ပိုင်တယ်။ အများဆုံး ၉ ဧက ကနေ ၁၀ ဧကထိ ပိုင်ကြတယ်။ ပုံမှန်က
ယေဘုယျ ၄ ဧက၊ ၅ ဧက စီလောက်လောက်တော့ ပိုင်တယ်။ မတ်လဆို လယ်စပြင်ကြပြီ။
ဧပြီ လကုန် လယ်ထွန်၊ လယ်ပြင်အပြီး လုပ်ကြတယ်။ အခုလပေါ့။ မေလဆို စပါးစစိုက်ပြီ။
ချောင်းတစ်ဖက်ကမ်း၊ ထွမ်းရှိန်ရွာဖက်အခြမ်းက လယ်တွေက ပုံစံ (၇) ထုတ်ထားပြီးသား။

(ညနေဖီမော်ကအပြန် ရွာထဲပတ်ကြည့်ကြတော့ ရွာထိပ်မှာ တပြန်တပြော ကြီးမား
ကျယ်ပြန့်လှတဲ့ လှေကားထစ်စိုက်ခင်းတွေကို တွေ့တယ်။ ဒါဟာ ကျွန်မမြင်ဖူးသမျှ
လှေကားထစ် စိုက်ခင်းတွေထဲ အကြီးမားဆုံးသော လယ်ကွက်တွေ။ ဦးယောခေါက မျိုးဆက်
၂၀ ကျော်လုပ်လာခဲ့တဲ့ လယ်ကွက်ကိုပြတယ်။ ဒီမှာ လယ်ထွန်နေတဲ့ မိသားစုတစ်စုကို
တွေ့တယ်။ ကလေးငယ်ငယ်က အစ အစ်ကို၊ အစ်မ၊ အမေ၊ အဖေ၊ ဦးလေး လူကြီးတွေ
အကုန်လယ်ထဲဆင်းကြတယ်။ ၃နှစ် အရွယ်လောက်ကတည်းက လယ်ထဲစလိုက်နေပြီ။

လယ်လုပ်ချိန်ဆို မိသားစုတစ်ခုလုံး လယ်ထဲဆင်းကြတယ်။ အခု နွားနဲ့ လယ်ထွန်နေတဲ့ ကလေးက ၈ နှစ်၊ ၁၀ နှစ် ဝန်းကျင်လောက်သာရှိမယ်။ သူ့လိုအရွယ် ယောက်ျားလေး၊ မိန်းကလေး ၁၀ ယောက်လောက် တပြုံကြီး။ လယ်ထဲမှာ ပြုံးလို့ရွှင်လို့။ လယ်ထွန်တာ ကြည့်ရတာ သက်သက်သာသာပဲ။ နွားတစ်ကောင်နဲ့ပဲထွန်တယ်။

“လယ်လုပ်တာ ၁၀ နှစ်ဝန်းကျင်ဆို လုပ်တတ်ပြီ၊ တစ်မိသားစုလုံး လယ်ထဲ ဆင်းတာ၊ ပျော်ပွဲစားထွက်သလိုပဲ။ လယ်လုပ်တဲ့အချိန်ဆို ခေါင်ရည်က ပေါ်မှပေါ့၊ သူ့လယ် ကိုယ့်လယ် ၊ ကွက်၊ ၃ကွက်လောက် ပတ်လိုက်တာနဲ့မူးရောပဲ”ဟုဆိုတယ်။ ချစ်စရာ။ မှတ်မှတ်ရရ ဖြစ်နေတာတစ်ခုက ညနေလယ်ကအပြန် မိုးရေထဲက အဖွားနှစ်ယောက်။ (ဆရာမြင့်ဇော်က တွေ့လိုက်တယ်တဲ့။) မူးမူးနဲ့ တစ်ယောက်ကိုတစ်ယောက်တွဲပြီး သီးချင်ဆို ကခုန်ပြီး အိမ်ပြန်ကြတာ။ သူတို့အပျော်တွေကူးရောတဲ့။ ပြန်ကြားရတာနဲ့တင် အပျော်ကူးတာ။ အခုရောက်နေတဲ့ လယ်ကွက်က မိသားစု ၃ စု တပေါင်းတည်း လုပ်နေကြတာ။ “သူ့လယ် ကိုယ်သွားလုပ်ပေး၊ ကိုယ့်လယ် သူလာလုပ်ပေးနဲ့ အချင်းချင်း ကူညီပြီးလုပ်ကြတယ်။ တစ်အိမ်ထောင်ကို မိသားစု ၇ ဦးလောက်ရှိတော့ ၅ အိမ်ထောင်လောက် အမျိုးတွေစုလိုက်ရင် လူအုပ်က အတော်များပြီ။ အဖွဲ့ဖွဲ့ထားပြီး အဖွဲ့လိုက် အချင်းချင်း ကူတဲ့သဘောဖြစ်တယ်” ဟု

ရှင်းပြတယ်။ တစ်ရက်ကို လယ် ၂ကွက်၊ ၃ကွက်ပြီးတယ်။ ကိုယ့်ဘာသာစိုက်စားဖို့ပဲ၊ ရောင်းဖို့မဟုတ်။ သဘာဝအတိုင်းပဲ။ အိမ်တိုင်းမှာ နွားတင်ကုပ်ရှိတယ်၊ နောက်ချေးရတယ်၊ သဘာဝမြေဩဇာအတွက် နွားချေး၊ သစ်ရွက်ဆွေး၊ မြက်ဆွေးထည့်တယ်။ လယ်ထွန်တော့ သက်သက်သာသာပဲ။ မြေဆီသိပ်ကောင်းတယ်။ ခပ်စိုစိုပဲ။ ၄လက်မ လောက်ထိ မြေဆီရှိတယ်။ အခု ၂ နှစ်အတွင်း စက်နဲ့ထွန်လာကြတာ ၆ အိမ်လောက်ရှိတယ်။ ကျန်အိမ်တွေကတော့ နွားပဲသုံးတယ် ဟုဆိုတယ်။ ဒေသမျိုးရင်းစပါး ၃ မျိုးရှိတယ်။ အဲ့ဒီအထဲက ဂုံလှမ်းမျိုးက မျိုးစေ့ချန်လို့ရတဲ့ တရုတ် စပါးမျိုး။ ကျိန်းခို၊ ပန်းဂို နှစ်မျိုးက ယခင်ဘိုးဘွားတွေလက်ထက် ကတည်းက စိုက်လာတယ်။

“လယ်ကိုအရမ်းတန်ဖိုးထားတယ်၊ တစ်နှစ်လုံးစာ လှောင်ထားတယ်၊ ဝယ်မစားရဘူး။”

ငေါ်ချမ်းခ ရေကာတာစီမံကိန်း

၂၀၁၇ ခုနှစ် လောက်က လမ်းတွေ၊ ရွာတွေ လိုက်တိုင်းတယ်။ ဘာလုပ်မယ်လို့တော့ မပြော။ NDR ရော ရွာသားတွေရော နားမလည်။ နောက်တော့မှ ရေကာတာစီမံကိန်း (၃) ခု လုပ်မယ်ဆိုတာသိတယ်။ ရွာတွေရွှေ့ပြောင်းရမယ်။ ဒီရွာတွေက စစ်တောက်လျှောက် ဖြစ်ခဲ့တဲ့ ကာလတလျှောက်တောင် ဘယ်ကိုမှ မရွှေ့မပြောင်းခဲ့။ အခုရေကာတာ အတွက်နဲ့ကတော့ မရွှေ့ပြောင်းပေးနိုင်ပါ။ (ဆရာမြင့်ဇော်ကပြောတယ် - ရေအားလျှပ်စစ် စီမံကိန်းတွေက တောရွာတွေရှိတဲ့နေရာတွေပဲ လိုက်ဆောက်တာ။) (ဆရာမဒေါ်ညွယ်က - လူဦးရေနဲ့ စဉ်းစားပြီး လုပ်လို့မရဘူး။ ဒီနေရာတွေက လူနေကျပေမယ့် ရန်ကုန်နဲ့ယှဉ်လိုက်ရင် ရွာတစ်ရွာစာက အထပ်မြင့် တိုက်တစ်တိုက်စာလောက်ပဲရှိတယ်ဆိုပေမယ့် ဒီလူတွေနဲ့ ဒီဒေသဟာ ဆက်စပ်တည်ရှိနေတာ၊ ဒီပတ်ဝန်းကျင်ကိုထိန်းသိမ်းနေတာ သူတို့ပဲလေ

ဟုမချီတင်ကဲဆိုတယ်။) ဟုတ်တယ်။ ဒါအမှန်ပဲ။ ဒီတောတောင် ရေမြေနဲ့ ဌာနေတွေဟာ ကွန်ရက်ချိတ်ဆက်နေတယ်။ တစ်ဦးဖြစ်တည်မှုကို တစ်ဦးကဖန်တီးသလို၊ အပြန်အလှန် လည်းစောင့်ရှောက်ကြတယ်။ A web of life လို့ပြောရမလား။

စီမံကိန်းအတွက် ၂၀၀၇ ကလုပ်ကြတယ်။ ပြည်သူ့ကို အသိမပေး။ တရားဝင် အသိပေးတာက ဖီမော်မှာ မေလ၊ ၆ ရက်၊ ၂၀၀၅ ခုနှစ်က။ အစည်းအဝေး လာတက်သူတွေကို တရုတ်ပိုက်ဆံ ယွမ်ငွေ ၅၀ နဲ့ စောင် ၁ ထည်စီပေးတယ်။ ရွှေပေးဖို့ Asia World နဲ့ မြန်မာကုမ္ပဏီတွေ လာပြောတယ်။ မတ်လ ၂၁ ရက်၊ ၂၀၀၇မှာ မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူး၊ ကုမ္ပဏီအဖွဲ့ နဲ့ ရပ်ရွာလူထုတွေ့ဆုံတယ်။ ရေအား လျှပ်စစ်ပြီးသွားလို့ မီးလိုရင် အစိုးရကို လျှောက်ပါ၊ ခွင့်ပြုရင်ရမယ်လို့ဆိုတယ်။ ယခင်က ရေအား လျှပ်စစ်လုပ်ရင် မီးရရင် ကောင်းမယ် အထင်နဲ့ လက်ခံသူက တစ်ဝက်လောက်ရှိတယ်။ အဲ့ဒီနောက် ရေအားလျှပ်စစ် လုပ်ပေမယ့် မီးမရမယ့်အတူတူဆိုပြီး ပိုပြီးကန့်ကွက်လာကြတယ်။ ၂၀၀၇မှာ နိုင်ငံတကာ မြစ်ချောင်း အင်းအိုင်များနေ့ဆုတောင်းပွဲလုပ်တယ်။ ဒါတွေစလုပ်တော့ သူတို့တွေ နည်းနည်းလန့်သွားတယ်။ အဲ့ဒီနောက် စီမံကိန်းလည်း ရပ်သွားတယ် ဟုဆိုတယ်။

ဆရာမြင့်ဇော်က ပြောပြတယ် - ဆည်နဲ့ လူမျိုးစုတွေ ပျောက်လုနီးနီး ဖြစ်လာတယ်။ လာအိုမှာ ဆည်ပိတ်ဆောက်ပြီး ရေလွှမ်းတော့ ရေဝေ ရေလဲ ဧရိယာ ပမာဏအကြီးကြီး ပါသွားတယ်။ စိုက်ပျိုးရေးခက်လာတယ်။ ကျောက်ပေါ်အောင် အပေါ်ယံမြေဆီ တူးထုတ်တယ်။ အဲ့ဒီအခါ မြေပြိုလာပြီး ဆည်ထဲ နုန်းဝင်တော့တယ်။ ဆည်ရေ လှောင်နိုင်တဲ့ပမာဏ နည်းလာ၊ ဆည်ကတိမ်လာပြီး တာရှည်မခံတော့။ ရပ်ရွာမှာ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ပျက်စီးတာပဲ အဖတ်တင်ကျန်ခဲ့တော့တယ်လို့ရှင်းပြတယ်။

စီမံကိန်းလုပ်သူတွေက ရေအားလျှပ်စစ်က မြန်မာပြည်တွင်းအတွက်ပဲဟု ပြော ကြောင်း ဦးယောခေါကပြောပြတယ်။ ဆရာမြင့်ဇော်က ထပ်ရှင်းပြတယ်။ ရွာငယ်တွေဆီ ပင်မဓာတ်အားပေးလိုင်းကနေ သွယ်ပေးဖို့ လွယ်လွယ်နဲ့လုပ်မရ။ step down ဓာတ်အားခွဲရုံတွေထားနိုင်မှာသာ လုပ်လို့ရတယ်။ စာရင်းစစ်ချုပ်အချက်အလက်အရ ကချင်ပြည်နယ်က ပြည်နယ်ရဲ့လိုအပ်တဲ့ပမာဏထက် ပိုထုတ်နိုင်ပြီးသား။ ဥပမာ တာပိန်စီမံကိန်း။ မြေပြင်အခြေအနေအရ ကြိုးမသွယ်နိုင်၍သာ (၈) ယူနစ်ကိုပဲ ယူသုံးနိုင်ပြီး ကျန်တဲ့ (၁၁) ယူနစ်ကို တရုတ်ပြည်ထဲ ပြန်သယ်သွားရတယ်။ အလကားပေးထားရတယ်။ အခု တရုတ်ပြည်ထဲလည်း မီးကပိုနေပြီ။ ဒါပေမယ့် ငေါ်ချမ်းခကိုပါ ရေအားလျှပ်စစ် ထုတ်ဖို့လုပ်နေတယ်ဆိုတော့ စဉ်းစားစရာ။ တကယ်ဆို ရွာတွေမှာ အသေးစားလျှပ်စစ်

ထုတ်တာမျိုးတွေပဲ လုပ်ပေးသင့်တာ။ ရေအားလျှပ်စစ်စီမံကိန်းဆိုတာ အချိန်ကြာတယ်၊ ကာလရှည်စီမံကိန်းဖြစ်တယ်။ အဲဒီအတွက် ရှေ့လူလုပ်ခဲ့၊ ဆုံးဖြတ်ခဲ့တာတွေဆိုပြီး ရှေ့လူကိုအပစ်လွှဲတဲ့ သံသရာဖြစ်နေတယ်။

ရိုးကျန်ရွာမှာ ယခင်က ရေအားလျှပ်စစ်ထုတ်ဖူးတယ်။ ဦးဇေမိ လက်ထက်က။ ထွမ်းရှိန်ကနေ ၆ မိုင်လောက်ပဲဝေးတယ်။ လူငယ်တွေက လျှပ်စစ်မီးရရင် အင်တာနက်၊ တယ်လီဖုန်း အဆင်ပြေမယ်လို့ စဉ်းစားတယ်။ (ဆရာမြင့်ဇော်ကပြောတယ် - အင်တာနက် လျှပ်စစ်မီးသုံးပြီး စီးပွားရှာတာ၊ စားနပ်ရိက္ခာရှာတာ လူနည်းစုပဲ၊ လုပ်တတ်တဲ့သူပဲ အကျိုးခံစားရတယ်။ လမ်းရတော့လည်း ဘဝတွေ ပိုလုံခြုံလာသလားဆိုတော့ မလုံခြုံ၊ ပြင်ပရောဂါဘယတွေလည်း ဝင်နိုင်တာပဲ။) ၁၉၉၃ - ၁၉၉၆ ကြားမှာ ဒီကလူတွေ မန်ဝိန်းကို ပြောင်းနေဖူးတယ်။ ရာသီဥတု အဆင်မပြေ၊ ကလေးတွေ ရောဂါရတယ်။ ဒီငေါ့ချမ်းခဲ စီမံကိန်းကို ကန့်ကွက်တာမှာ လူငယ်တချို့လည်းပါဝင်တယ်။ နယ်ခြားစောင့် တွေလည်း ကန့်ကွက်ကြတယ်။

ဒီရွာမှာ အသေးစား ရေအားလျှပ်စစ် ထုတ်တာလေး တွေရှိတယ်။ အနီးနားမှာ ရှိတဲ့ချောင်းကနေ (ပျောက်ကော့ချောင်းနဲ့ မဒမ်ချောင်း) ဒိုင်နမိုအသေးလေးနဲ့ လျှပ်စစ် ထုတ်တယ်။ အပေါ်အမြင့်နေရာကနေ ကျနေတဲ့ ချောင်းရေကို သံပိုက်လုံးအကြီးနဲ့ သွယ်ထားပြီး ဒိုင်နမိုထဲဝင်စေကာ ရေအားကနေ လျှပ်စစ်ကိုထုတ်တယ်။ (ရေသွယ်ယူတဲ့ အမြင့်၊ ရေအားအပေါ်မူတည်ပြီး ဒိုင်နမိုအမျိုးအစားအမျိုးမျိုးရှိတယ် ဆိုတာတော့ သိထားတယ်။) သူ့လိုအ အခြားအိမ်တစ်အိမ်ရဲ့ ပိုက်နဲ့ ဒိုင်နမိုကိုလည်း ဘေးကပ်ရပ်မှာ တွေ့ရတယ်။ ဒိုင်နမိုက ယွင် ၁၃၀၀၊ မြန်မာကျပ်ငွေ ၂သိန်းလောက် ကျတယ်။ ဝိုင်ယာရှော့ မဖြစ်ရင် (၄)နှစ် - (၅) နှစ် သုံးလို့ရတယ်။ တစ်နှစ် တစ်ခါလောက် အထဲက လည်တဲ့ဘော လဲပေးရတယ်ဟု ဆိုတယ်။ ဒီမှာ စုစုပေါင်း အိမ်ခြေ ၉၀ မှာ အိမ်ခြေ ၂၀ လောက်က အခုလို ကိုယ့်ဘာသာ အသေးစား ရေအားလျှပ်စစ်ထုတ် သုံးကြတယ်။ သိပ်ကိုကောင်းတဲ့ အစီအစဉ်ပဲ။

(ဆရာမြင့်ဇော်ကပြောတယ် - ချီဖွေချောင်းဆိုရင်လည်း နောက်မျိုးဆက်တွေက "ချီဖွေချောင်းဆိုတာ နောက်ကျိကျိလေးဆိုတာနဲ့ပဲ ဆက်သွားတော့မှာ" လို့ပြောတယ်။ ဒါအမှန်ပဲ၊ စိတ်မချမ်းသာလိုက်တာ။ ဆရာမ ဒေါင်ရွယ်ကပြောတယ် - ဒီမှာက လာချိတ်၊ လောဝေါ်တွေရဲ့ဌာနေ၊ ဇာတိပဲ။ ဒီနေရာပျောက်ရင် လူမျိုးပါပျောက်ပြီ။")

ငြိမ်းချမ်းခရောင်းဖျားမှာ သတ္တုလုပ်တော့ ချောင်းထဲကိုစီးဝင်ပြီး ငါးတွေသေတယ်။ ယခင်က ကိုယ်ငါးပဲကိုယ်စားတာ၊ အခုတော့ တရုတ်ကလာရောင်းတဲ့ ငါးဝယ်စားရတယ်။ ငါးနည်းနည်းရှိသေးပေမယ့် စားလို့မရတော့တာ ၁၀နှစ်လောက်ရှိပြီတဲ့။ အခုတည်းတဲ့ ထွန်းရှိန်ရွာက အိမ်ဘေးမှာပဲ ဖျောက်ကော့ချောင်းနဲ့ မဒမ်ချောင်း နှစ်ခုဆုံပြီး ငြိမ်းချမ်းခမြစ်ထဲ စီးဝင်တယ်။

တရုတ်ပြည်ဖက်က သတ္တုဆေးချတော့လည်း ဒီငြိမ်းချမ်းခထဲ ပြန်စီးဝင်တယ်။ လူကြီးတွေကို ပြောတာအကြိမ်ကြိမ်ပါပဲ၊ ပြောလိုက်ရင်တော့ ၁လ၊ ၂လ ပြန်ကြည့်လာတယ် လို့ပြောပြတယ်။ မီးဖိုနဲ့သိပ်မလှမ်းတဲ့ ပန်းကန်ဆေးတဲ့နေရာကနံရံမှာ ငါးအမီးလေးတွေကို ကပ်ထားတာတွေရတယ်။ ယခင်က ချောင်းထဲကရခဲ့တဲ့ ဒေသငါးလေးတွေရဲ့အမြီးကို ကပ်ထားတယ်။ ဘာအတွက်ကပ်ထားသလဲလို့ အိမ်ရှင်အမျိုးသမီး ဦးယောခေါ်ဇနီးကို မေးကြည့်တော့ ဒီလိုပါပဲဟုသာ ပြုံးစစနဲ့ဖြေတယ်။

နံရံမှာ လိပ်ပြာတောင်လေးတွေလို ပြန့်ကားပြီးချပ်ရပ်ပြီးကပ်နေတယ်။ အမြီးလေးတွေက အကြီးအသေး၊ အပြန့်တို၊ အပြန့်ကျယ်အမျိုးမျိုးပါပဲ။ ညရောက်တော့ ဒီငါးအမြီးအကြောင်းတွေးရင်း တော်တော်နဲ့ အိပ်မပျော်။

ဆရာမြင့်ဇော်ကပြောတယ် - ငါးတွေအဆိပ်သင့်ရင်၊ အဆိပ်သင့်တဲ့ငါးစားမိရင် ကလေးတွေ ဦးနှောက်မဖွံ့ဖြိုးတော့။

ရိုးရာဓလေ့ (တောင်ယာခုတ်ခြင်း)

ဒီမှာက စည်းကမ်းရှိတယ်။ ဘယ်ရွာသားက ဘယ်နေရာအထိပဲ ငါးဖမ်းရမယ်၊ ဘယ်တော၊ ဘယ်တောင်အထိဆို ဘယ်မျိုးနွယ်စုရဲ့ နေရာဆိုပြီး ကိုယ့်သက်ဆိုင်ရာ နယ်မြေပိုင်ဆိုင်မှုရှိကြတယ်။ တောထဲကပျားတောင် ဒါသူပျား၊ ကိုယ့်ပျားဆိုပြီး သတ်မှတ်ချက်၊ အမှတ်အသားသဘောမျိုးရှိတယ်။ ကျောက်တုံးဆိုလည်း ယူချင်တဲ့နေရာကနေ မယူရ၊ ပိုင်ရှင်ရှိတယ်။ တောင်ယာခုတ်တဲ့အခါ သူများပိုင်နက်ထဲကတစ်ပင်တလေလောက်ခုတ်မိရင် လျော်ရတယ်။ ခွင့်တောင်းရတယ်။ (မယုံရင် ဓားတစ်လက်ကိုင်ပြီး တစ်နေရာရာကို သွားခုတ်ကြည့်လိုက် ပိုင်ရှင်ပေါ်လာလိမ့်မယ်ဟုဆိုတယ်။) သူများနေရာမှာ တောင်ယာ သွားလုပ်မယ်ဆိုရင် ခွင့်တောင်းရတယ်။ အရက်တစ်ဘူး၊ ဒါမှမဟုတ် ဖျော်ရည်၊ လက်ဖက်ခြောက် ယူသွားပြီး ဦးလေးတို့တောင်ယာကို လုပ်စခွင့်ပြုပါဆိုပြီး ခွင့်တောင်းတယ်။ ခွင့်ပြုတဲ့အခါ ပိုင်ရှင်ရဲ့ နယ်နိမိတ်အတိုင်းပဲ မချင်းမချန်ခုတ်ရတယ်။ တောင်ယာလုပ်မယ့်သူရဲ့ သဘောဆန္ဒအရ ပြောင်းဖြစ်ချင်ဖြစ်နိုင်သလို၊ စပါးစိုက်ချင်လည်း စိုက်နိုင်တယ်။ လုပ်ကိုင်ပြီးတဲ့အခါ တောင်ရှည်တစ်လိပ်၊ စိုက်ပျိုးလို့ထွက်တဲ့ သီးနှံ ၂ပြည်၊ ၃ပြည်၊ အရက် (သို့မဟုတ်) နွားနို့ တစ်ဂျား၊ ကောက်ညှင်းပေါင်းနဲ့ မြေယာကို ပြန်သွားအပ်ရတယ်။ တစ်နေရာကို ၁နှစ်-၂နှစ် ပဲလုပ်တယ်။ နောက် ၆နှစ် လောက်နေမှ အဲ့ဒီနေရာကို ပြန်သုံးတယ်၊ တကျော့ပြန်လာစိုက်တယ်။ တောင်ယာမီးရှို့ အပြီးမှာ သစ်ပင်စေ့တွေကျန်ပြီး ပြန်ပေါက်တယ်။ ဘိုးဘွားဘီဘင် လက်ထက်ကတည်းက အစဉ်အဆက် လုပ်ကိုင်လာကြတာဖြစ်၍ ဘယ်သူ့ ဧရိယာက ဘယ်အထိဆိုတာ အလိုလိုသိထားကြပြီးသား။ တောင်ယာခုတ်တဲ့ ပုံစံက တောင်ကမ်းပါးယံကလွဲလို့ ရွာနဲ့ ၆မိုင်ပတ်လည် ရေရှိ၊ မြေဩဇာကောင်းပြီး စပါး၊ ပြောင်း စိုက်လို့ရတဲ့နေရာဆို ခုတ်တယ်။ ဘိုးဘွားလက်ထက်ကတည်းက ဖော်ပြီးသားမြေတွေဖြစ်တယ်။ နတ်ရှိတဲ့နေရာကိုတော့

မခုတ်။ နတ်ရှိတဲ့နေရာ ဟုတ်၊မဟုတ် ဘယ်လိုသိကြသလဲဟု မေးကြည့်တော့-
အဲဒီနေရာသွားခုတ်လို့ တစ်ကြိမ်၊ နှစ်ကြိမ်မက လူသေတာဖြစ်ရင် နတ်ရှိတဲ့နေရာလို့
သတ်မှတ်တယ်။ (နဂိုအစဉ်အလာပိုင်ဆိုင်မှုပုံစံအရဆိုရင်တော့ မြေပိုင်၊ ယာပိုင်တွေ
ဖြစ်ကြပေမယ့် လက်ရှိ လယ်ယာမြေဥပဒေ ပုံစံ ၇ အရဆိုရင်တော့ ဒီတောင်ယာ၊
မြေယာတွေ အကုန်အစိုးရပိုင်ဖြစ်မှာ။ ပါသွားတော့မှာ။)

ရိုးရာလက်မှုလုပ်ငန်းနဲ့ ပတ်သတ်လို့ မေးကြည့်တော့ -

လက်မှု အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းက နည်းသွားပြီ။ ထမီတစ်ထည် လုပ်ဖို့ (၁)ပတ်
လောက်ကြာမယ်။ ယွမ်ငွေ ၈၀၀ - ၁၀၀၀ ဝန်းကျင်ရှိတယ်။ ရက္ကန်းရက်တော့
အောက်ပိုင်းကချည်ဝယ်ရက်တယ်။ ဆေးခြောက်လျှော်နဲ့လည်းရက်တယ်။ ကိုယ်တိုင်
ဝါစိုက်ပြီးရက်တယ်။ အရောင်ဆိုးတော့ ညောင်ဆိုတဲ့အပင်ရဲ့ အခေါက်နဲ့ ဆိုးတယ်။
သစ်ပင်ကြီးကြီးရဲ့ အခေါက်ကို သုံးတယ်။ အနီရောင်ရတယ်။ တောင်ရှည်ရက်ရင်
အနီရောင်ဆိုးတယ်။

ဦးယောခေါက သူ့မှာရှိတဲ့တောင်ရှည်ကို ထုတ်ပြတယ်။ ပန်းဆီရောင်အရင့်၊
အညိုစပ်အဖျော့၊ အစိမ်းအနု၊ အစိမ်းရင့် အရောင်လေးရောင်းနဲ့စပ်ထားတယ်။
တစ်လက်မအကျယ် ထောင့်အကွက်အဆင်။ ငါးတောင်ကျော်၊ ၂ကိုက်ခွဲ ရှည်တယ်။
လူမှုရေးပွဲတွေမှာပေးတယ်။ ရင်းနှီးတဲ့သူ၊ အမျိုးရင်းတွေကိုပဲ ပေးတယ်။ ဆေးခြောက်လျှော်
ရက်ထည်ကိုလည်း လက်ဆောင်ပေးဖို့ရက်တယ်။ ပွဲမှာပေးဖို့ ရည်ရွယ်ပြီးရက်တယ်။

မင်္ဂလာဆောင်ပွဲ (၃)မျိုးရှိတယ်။ ညီအစ်ကိုတော်တဲ့အိမ်၊ ယောကွမတော်တဲ့အိမ်နဲ့
သမက်တော်တဲ့အိမ်။ ညီအစ်ကိုတော်သူကိုဆို ဘာပေးပေးရတယ်။ယောကွမတော်တဲ့အိမ်ဆို
မောင်း (သို့မဟုတ်) တောင်ရှည်ပုဆိုးပေးတယ်။ သမက်တော်တဲ့အိမ်ဆို ဓားလွယ်ပေးတယ်၊
ရိုးရိုးဓားအသစ်ပေးလည်းရတယ်။

ဖီမော်သို့

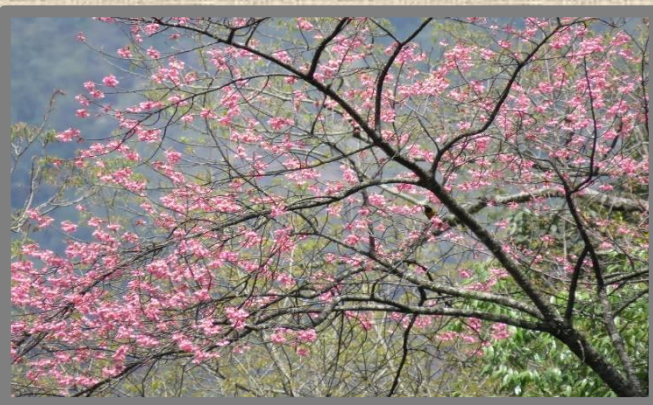
ဖီမော်ဆီ စထွက်ကြတော့ ၁၁ နာရီ ၁၀ မိနစ်ရှိပြီ။ ထွမ်းရှိန်ကနေ သိပ်မဝေး။ သွားမယ့်အချိန်မှာ မိုးလည်းစဲပြီ။ လမ်းလည်းကောင်းတယ်။ လမ်းတလျှောက် အရောင်ဆိုးတဲ့ ညောင်ဆိုတဲ့အပင်တွေ နေရာအနှံ့မှာ ပေါပေါများများပေါက်နေတာကို တွေ့ရတယ်။ လမ်းတလျှောက်ပဲ။ အရွက်နုထွက်ပြီးချိန်ဆိုတော့ စိမ်းဖန်နေတာပဲ။ ဒီဖက်တကြောက (ဖီမော်အထိ) လှေကားထစ်စိုက်ခင်းတွေ နေရာတိုင်းလိုလိုပါပဲ။ ကျယ်ပြန့် ကြီးမားပြီး လှေကားအထစ်ထစ်တွေနဲ့ လှလှိုက်တာ။ တောင်ကြား နေရာလေးတွေမှာလည်း ရှိတယ်။ တောင်ကြောပြန့်တဲ့ ကျယ်တဲ့နေရာတွေမှာဆို တခမ်းတနားပါပဲ။ အဲ့ဒီနောက် ချိကော်ရွာနားမှာ စကားဝါသစ်တွေတင်လာတဲ့ သစ်ကားတွေ တွေ့တယ်။ တချို့က လမ်းဘေးမှာပဲ ခွဲပြီးသားသစ်တွေ ရေဆေးနေကြတယ်။ ဒီသစ်တွေက အရောင်တင်လိုက်ရင် သိပ်လှတယ်လို့ ဦးလာချိတ်ကပြောတယ်။ ပြီးတော့ ချစ်ဂေါ်ရွာ၊ ဖျင်းလောရွာ၊ ကျင်ယောရွာ။ နုကြုံရွာအကျော်မှာ မည်းညစ်နေတဲ့ တောင်ကျချောင်းရေတွေ စီးနေတာတွေ့တယ်။ ဒီရေတွေ ဒီလိုစီးနေတာတွေတော့ မသင်္ကာတာနဲ့ ကားရပ်ပြီး ဆင်းကြည့်ကြတယ်။ အပေါ်မော့ကြည့် လိုက်တော့ တောင်ပေါ်မှာသတ္တုစက်ရုံတစ်ခု တွေ့တယ်။ ခပ်သေးသေးပဲ။ ဒါနဲ့ ရေနမူနာကို ရေသန့်ဗူး အလွတ်ထဲ ထည့်ယူလာခဲ့တယ်။ ဒါမျိုးသတ္တုတူးနေတာတွေက လုပ်ခွင့်ပေး ထားသလား၊ ရပ်ထားသလား လူမသိ၊ သူမသိ၊ သို့လော သို့လော တွေ။

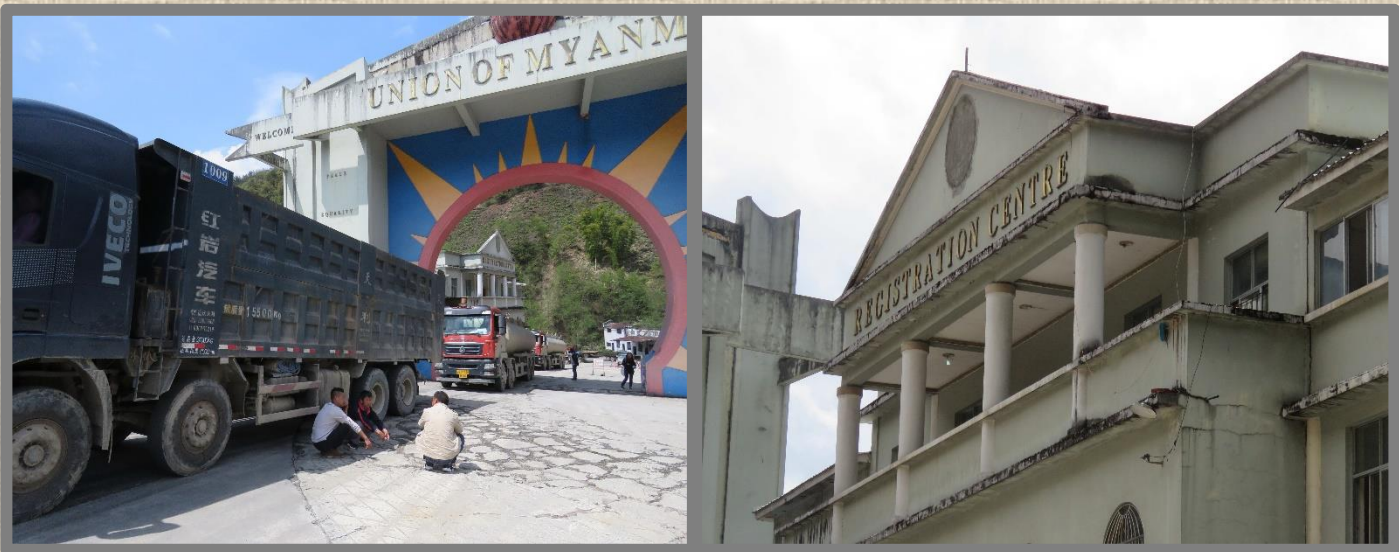

ရှေ့ဆက်သွားတော့ ချမ်းမောလန်၊ လောဂေါ၊ ငျှန်ဂျောင်၊ ငေါ်ချမ်းရွာတွေကို ဖြတ်လာခဲ့တယ်။ ငနီတံတားရောက်တော့ ကားခဏရပ်ပြီး ဓာတ်ပုံရိုက်ကြတယ်။ မရပ်ရ မနေနိုင်မြင်ကွင်းလေ။ ကျောက်ကမ်းပါးနှစ်ခုကြား အရှိန်နဲ့ ဖြတ်သန်းသွားတဲ့ ငေါ်ချမ်းခကိုမြင်ရတယ်။ ရေကတော့ နောက်ဆဲ။ ကမ်းပါတ လျှောက် ခမ်းနားလိုက်တဲ့ ကျောက်ထု၊ ကျောက်နံရံတွေ။ ငနီတံတားကလည်း ရှေးလက်ရာ။ တိုင်က ဂငယ် အဝိုက်ကြီးကြီး ခုံးပြီးပင့်ထားတဲ့ လက်ရမ်းမပါတဲ့ တံတား။ ကျောက်တောင်တွေကြားထဲ ငေါ်ချမ်းခကို အပေါ်ကမိုးပြီး ဆန့်ဆန့်ကြီး ကျောခင်း ဆန့်တန်းထားသလို။ အခိုင်အခန့်။ ဒဏ္ဍာရီဆန်လိုက်တာ၊ အသည်းထိတ်ဖွယ်ကောင်းလိုက်တာ။ အစ်မဖြူအိသိမ်းကပြောတယ် - ဒါမျိုးသဘာဝအတိုင်းရှိနေတာက အမွေအနှစ် ထိန်းသိမ်းတဲ့နေရာအဖြစ် သတ်မှတ်ပြီး ပြစားတာနဲ့တင် ဝင်ငွေရမှာ။ ဒါမျိုး ပြစားရုံနဲ့ ဝင်ငွေရတဲ့ ရှေးဟောင်း သဘာဝနေရာတွေ ဂျပန်မှာ ရှိတယ် လို့ဆိုတယ်။

၁၂ နာရီ ၄၅ မိနစ်မှာ ဖီမော်ကို ဝင်ပြီ။ တရုတ်လက်ရာ မုခ်ဦးကြီးကို ဖြတ်လာခဲ့တယ်။ အဲ့ဒီမှာ တရုတ်နယ်စပ်မဝင်ခင် ထာထန်ပါ လို့ခေါ်တဲ့ လယ်ကွက်အကျယ်ကြီးရှိတဲ့နေရာကို ရောက်တယ်။ ဒီနေရာရောက်တော့ ဦးနုလက်ထက်က တရုတ်ကိုပေးလိုက်ရတဲ့ အထက်ဖီမော်ဖက်က တောင်ကြောကို လှမ်းမြင်နေရပြီ။ ငမောဇွပ်ရွာက အိမ်ရှင်အဘ ပြောပြခဲ့တဲ့ လိပ်ပြာပို့တဲ့လမ်းကြောင်းအပြီးသတ်တာ ဒီနေရာပဲ။

အရင်က ဖီမော်မှာ လောင်းကစားဝိုင်း အကြီးအကျယ်ရှိတယ်လို့ ဦးလာချိန်က ပြောပြတယ်။ အခု ဓာတ်မြေဩဇာကားတွေ၊ မီးသွေးကားတွေ ဥဒဟို ဖြတ်သွား လာနေတာကို တွေ့တယ်။ ဒီနယ်စပ်ဂိတ်ပေါက်မှာ သတိထားမိတာက Myanmar Registration Center ဆိုတဲ့ အဆောက်အဦကြီး အိုင်အမ်အေရီပေမယ့် လုပ်ငန်းလည်ပတ်တာမရှိ၊ အဆောက်အဦ အခွံသက်သက်သာ။ ဒီအရှေ့ရပ်ထားတဲ့ ကုန်ကားတွေဆိုတာကလည်း ဂိတ်ပေါက်တစ်ဖက်က (တရုတ်ဖက်က) registration အတွက် ဒီမှာ ခဏရပ်ထား၊ နားထားတဲ့သဘောသာ။ ကိုယ့်ဖက်က registration အတွက်မဟုတ်။ ဘာမှကို မရှိတာ၊ မလုပ်တာ။ CCTV တပ်ထားတာလည်းမရှိ၊ လူလည်းမရှိ၊ ဂိတ်စောင့်တစ်ယောက်စ နှစ်ယောက်စပဲရှိတယ်။ သူတို့ကြည့်ရတာ အေးအေးလူလူပါပဲ။ (ဆရာမြင့်ဇော်ကပြောပြတယ် - ကျွန်တော် သူတို့ဂိတ်စောင့်လဲတာ ကြည့်နေတာ၊ အမယ် အေးအေးလူလူ သာသာယာယာပါပဲ။) တဖက်တရုတ်ဂိတ်နဲ့က နည်းနည်းတော့လှမ်းတယ်။ လှမ်းကြည့်လိုက်တော့ မှန်တွေနဲ့ ရုံးအဆောက်အဦက အကျအနေ၊ အလုပ်လုပ်နေကြတဲ့ လူတွေတွေ့တယ်။ ပြီးတော့ အချိန်ပြည့်စောင့်ကြပ်နေတဲ့ အစောင့်တွေနဲ့ ရိုးရိုးပြောရရင် အသည်းကွဲတာပါပဲ။ ကိုယ်တွေဖက်ကို အစီးအတားမရှိဝင်၊ ပစ္စည်းတွေ ကြိုက်သလို သယ်ယူသွားဖို့ တိုးလျှို့ပေါက်ကြီး။ ကိုယ်တွေညံ့တာ၊ အသုံးမကျတာ။

ညနေ ထွမ်းရှိန်ရွာကို ပြန်ရောက်တော့ ရွာထိပ်မှာ အုတ်လုပ်နေတဲ့ အုပ်ချုပ်ရေးမှူး ဆီသွားတယ်။ ရွာထိပ်မှာ လှေကားထစ်စိုက်ခင်းတွေ တမျှော်တခေါ်ကြီး။ လယ်ကွက်တွေထဲ

ရေသွင်းထားကြပြီ။ တောင်ကြောဘေးတလျှောက် ငေါ်ချမ်းခမြစ်ကစီးသွားတယ်။ ရေကတော့ ဘယ်နေရာတွေတွေ့ နောက်နေတာပါပဲ။ လယ်ထဲမှာ လယ်ထွန်နေတဲ့ မိသားစုဆီသွားကြတယ်။ ဓာတ်ပုံရိုက်တယ်။ ၃ နှစ်အရွယ်အကလေးကအစ ညီအစ်ကို မောင်နှမ အဖေ၊ အဖေ အကုန်လုံး လယ်ထဲဆင်းကြတယ်။ ပျော်စရာ။ ပြီးတော့ ရုက္ကန်းရက်တဲ့အိမ်ကိုသွားတယ်။ ရိုးရာ လာချိတ်အကျီ၊ ထမီတွေထုတ်ပြတယ်။ ရုက္ကန်းစင် (ဂျပံခုပ်စင်) က အိမ်အပြင်မှာပဲ ဖြုတ်လို့ တပ်လို့လွယ်လှတယ်။ ဝါးနှစ်ချောင်းကို ထောင်ထားတယ်။ ဒါပဲ။ ရက်ပြပါဦးဆိုတော့ သူရက်လက်စ ချည်ထည်ကို စင်မှာတပ်ပြီး ရက်ပြတယ်။ ဆေးခြောက်လျှော်နဲ့ရက်ထားတဲ့ အတောင် တော်တော်ရှည်တဲ့ စောင်တဘက်ကိုလည်း ထုတ်ပြတယ်။ ရောင်းမလားလို့ အစ်မဖြူအိသိမ်းကမေးတော့ မရောင်းပါ။ ပွဲရှိရင် လက်ဆောင်ပေးဖို့ ရက်ထားတာလို့ပြောတယ်။

ထွမ်းရှိန်ရွာ ည

လာချိတ်သီချင်းဆိုတတ်တဲ့သူ ရှိလားလို့ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးကို မေးထားတော့ ဒီနေ့ည (၄) ယောက်တောင် အိမ်ကိုလာခဲ့ဖို့ ဖိတ်ထားတယ်။ ညနေတုန်းက ရုက္ကန်းရက်တဲ့ ညီမနဲ့ သူ့ခင်ပွန်း(လူငယ်တွေပဲ)ရယ်၊ အသက် ၄၀ ဝန်းကျင်အရွယ် နောက်ထပ် အဒေါ်နှစ်ယောက်။ တစ်ယောက်က အသက် ၄၀၊ နောက်တစ်ယောက်က ၄၂ နှစ်တဲ့။ သီချင်းဆိုကောင်းအောင် သောက်တာပါမှဖြစ်မယ်လို့ ဦးယောခေါက ရယ်ပြီးပြောတယ်။ ဆန်၊ ပြောင်း၊ မုယောကို တစေးနဲ့ အချဉ်ဖောက်ထားတဲ့ ကစော်ရည်ကို သောက်ကြတယ်။ ဆိုတော့ ရှေးသီချင်းကြီး၊ စကားဝှက်တွေနဲ့ ဆိုတာ၊ လက်တမ်းစပ်တယ်။ လာချိတ်စကား တတ်သူတောင် သေချာနားမလည်နိုင်ဟု ပြောတယ်။ အိမ်ရှင် အစ်မက ခွက်တွေထဲ နည်းနည်းကုန်တာနဲ့ ထပ်ထပ်ဖြည့်တော့တာပဲ။ မသောက်ဘူးဆိုတဲ့ ဆရာတောင် နည်းနည်းသောက်တယ်။ စကားဝိုင်းက ပိုမြိုင်လာတယ်။ သီချင်းဆိုတာ၊ နားထောင်တာကို ပိုလို့အာရုံစိုက် စီးမျောမိသလို။ အိမ်ဘေးက ချောင်းရည်ကလည်း တဝေါဝေါ။

နည်းနည်းအသက်ငယ်တဲ့ အဒေါ်က စဆိုတယ်။ စဆိုဆိုချင်း တိုးတိုး၊ နောက်ပိုင်း တဖြည်းဖြည်း ကျယ်လာတယ်။ အသံမှာ ဂီတသံစွက်သလို ခံစားရတယ်။ အဖိအဖော့ အဆွဲအငင်အတိုင်း မျက်ရိုးတွန့်၊ ရှုံ့ တယ်။ ခန္ဓာက အသာလေး ယိမ်းနွဲ့လာတယ်။ လက်နှစ်ဖက်က ဒူးကို ကိုင်ထားတယ်။ သံရှည်ဆွဲတဲ့နေရာမှာဆို တော်တော်ကို ဆွဲပြီးဆိုတာ။ အသံအကြာကြီးဆွဲဆိုမှ နားထောင်ကောင်းတယ်လို့ ပြောတယ်။

သံရှည်ဆွဲနေရင်း ဆက်ဆိုမယ့်အကြောင်းအရာကို စဉ်းစားချိန်ပေးတဲ့ သဘောမျိုးလည်း ဖြစ်တယ်။ (လောဝေါ်၊ လာချိတ် ဘာသာစကားဆင်တူပေမယ့်၊ လောဝေါ်မှာတော့ ဒီလို သံရှည်ဆွဲမဆိုနိုင်ကြောင်း ဦးလာချိန်က ပြောပြတယ်။) သီချင်းက ၅ မိနစ်ကနေ ၁၀ မိနစ်လောက်ကြာတယ်။ ဦးလာချိန်က ဘာသာပြန်ပေးတယ်။ အကြောင်းအရာက အခု အချိန်ဟာ ကောက်စိုက်ပြင်နေချိန်ဖြစ်ကြောင်း၊ နယ်မြေဒေသပတ်ဝန်းကျင် အခြေအနေ အကြောင်း၊ ဒီည အခုလို မောင်နှမတွေ ဆုံတွေ့ကြတာကို ချီးမွမ်းတဲ့အကြောင်း၊ စပါးစိုက်ရတော့မယ်၊ အိပ်လို့လည်းမရ၊ စပါးစိုက်ဖို့ကို တွေးနေရတယ် ဆိုတဲ့ အကြောင်းအရာတွေဖြစ်တယ်။ ဆိုတဲ့သဘောမဟုတ်၊ စကားပြော သဘာမျိုးလည်း ဖြစ်တယ်ဟု ဆိုတယ်။

တချို့ဆို အသက် ၁၀နှစ် ကျော်လောက်နဲ့ ဆိုတတ်ပြီ။ ကြားနေကျမို့ နားယဉ်တာနိုင်ဆိုင်သလို ပါရမီနဲ့လည်း ဆိုင်တယ်လို့ ပြောတယ်။ အခု စပ်ဆိုတာကျတော့ နောက်တစ်ကျော့ ထပ်ဆိုတဲ့အခါ ထပ်တူမကျနိုင်၊ ဒီအကြောင်းအရာကိုပဲ စပ်ဆိုတာ ဖြစ်ပေမယ့် နည်းနည်းတော့ ကွာနိုင်တယ်ဟု ပြောပြတယ်။ ယခင်က စာရေးနိုင်တဲ့သူ၊ စာတတ်တဲ့သူဆိုလျှင် ချရေးထားပြီး ထပ်ဆိုရင်တော့ တူနိုင်မယ်ဟု ဆိုတယ်။

အခုက အသက်နည်းနည်းကြီးတဲ့ အဒေါ်ဆိုမယ့်အလှည့်။ သူက ရိုးရာထမီ၊ အကျီဝတ်ထားတယ်။ နှုတ်ခမ်းနီ၊ မိတ်ကပ်နဲ့ အကျအန ဖီးလိမ်းပြင်ဆင်လာတာ။ သိပ်ချစ်ဖို့ကောင်းတယ်။ ခွေးခြေ ခုံပုမှာထိုင်တယ်။ ဆိုတဲ့အခါ လက်နှစ်ဖက်ကို ယှက်ထားတယ်။ မျက်လွှာချထားပြီး မြေကြီးကို စိုက်ကြည့်ပြီးတော့ဆိုတယ်။ မျက်တောင်တဖျတ်ဖျတ် ခတ်တယ်။ ဆိုတဲ့ အကြောင်းအရာတွေက - ဒီဒေသမှာ တောလည်းရှိတယ်၊ တောင်လည်းရှိတယ်၊ ညီအစ်မောင်နှမတွေ နေတဲ့ဒေသဖြစ်တယ်။ ရေဆို ရေတန်ဆာ၊ တောဆို တောတန်ဆာ ရှိတယ်။ တောင်ပေါ်တက်ရင်လည်း ကျေးငှက်တွေကို တွေ့ရမယ်။ စစ်တွေဖြစ်ခဲ့ပေမယ့် ဒီဒေသက ခံနိုင်ရည်ရှိခဲ့ကြတယ်။ ဒီဒေသက တိရိစ္ဆာန်မွေးမြူရေး သိပ်ကောင်းတဲ့နေရာဖြစ်တယ်။ ရပ်ဝေးကလာတဲ့ ဆရာ၊ ဆရာမတွေကို ချီးမွမ်းတယ်။ ကျွေးချင် မွေးချင်ပေမယ့် အဆင်မပြေခဲ့ရင်လည်း အားနာတယ် ဆိုတဲ့အကြောင်းအရာတွေ ဖြစ်တယ်။

ဒီမှာ ထူးခြားချက်က အခုလို လက်တမ်းစပ်တဲ့ သီချင်းတွေကို လူလတ်ပိုင်း တွေပါ ဆိုတတ်ကြတာပဲ။ ကောက်သစ်စားပွဲတွေမှာ သီချင်းကို တိုင်ပေးမယ့် သူရှိတယ်။

သူတို့ဆိုပြီးတော့ ကျွန်မတို့ တလှည့် ဆိုပြပါလို့ တောင်းဆိုတယ်။ ဒါနဲ့ ကျွန်မလည်း ဆိုနေကျ၊ မြူမြူးသွက်သွက်သီချင်းလေးဖြစ်တဲ့ ဆွမ်းတော်ဗျို့ ကို ဆိုပြလိုက်တယ်။ မဆိုခင် သီချင်းဌာန်ကရိုင်းကျအောင် အရှိန်ယူနေတုန်းမှာ ဆရာမြင့်ဇော်က နောက်တယ် - ဆိုတော့မယ်ဆိုပြောနော် ဆိုပြီး သူ့ရှေ့ ခုံမှာတင်ထားတဲ့ ကဇော်ကို ဝှက်ကနဲ သောက်လိုက်တယ်။ နည်းနည်း နောက်တောက်တောက်ဖြစ်နေမှ ကြောင်စီစီအသံ ထွက်လာတဲ့အခါ ခံနိုင်ရည်ရှိမယ်ဆိုတဲ့ သဘော၊ ရယ်လိုက်ရတာ။ ကျွန်မ ဆိုပြအပြီးမှာ ထပ်ပြီးဆိုပြချင်သေးတယ်ဟုဆိုကာ အသက်နည်းနည်းငယ်တဲ့ အဒေါ်က နောက်တစ်ပုဒ် ထပ်ဆိုတယ်။ အကြောင်းအရာက - စာပေ၊ ရိုးရာကို မနစ်မြုပ်စေချင်ပါ။ အခုလိုဆရာ၊ ဆရာမတွေက အလေးထားတဲ့အတွက် ကျေးဇူးတင်ပါကြောင်း၊ ဆရာ၊ ဆရာမတို့အတွက် ပျော်ပွဲစားလုပ်ပေးချင်ကြောင်း၊ အခုမိုးပေါက်တော့မယ်၊ ဆောင်းတွင်းကျရင် ပြန်လာစေချင် ကြောင်း၊ ပြန်ပြီးဖိတ်ခေါ်ပါတယ်။ အခု လူမျိုး၊ ဘာသာစကား၊ နေရာဒေသမတူကြပေမယ့် လာရောက်ဆုံစည်းကြကြောင်း၊ အခု ခင်မင်ရင်းနှီးတဲ့ မိတ်ကောင်းဆွေကောင်းတွေ ဖြစ်သွားပြီဖြစ်ကြောင်း စပ်ဆိုတယ်။

စကားဆက်ပြောကြတော့ ဒီဒေသရဲ့ နတ်ခေါ်တဲ့ ပွဲတွေအကြောင်းကို ပြောပြတယ်။ အဲဒီအခါမှာလည်း အခုလို သီချင်းစပ်ဆိုကြတယ်။ ညဖက်မှာ စားစရာ၊ သောက်စရာတွေနဲ့ အဖွဲ့လိုက် စုဖွဲ့ပြီးသွားကြတယ်။ လနတ်သမီးကို သွားခေါ်တာ။ ကာလသားတွေထဲ သီချင်း စပ်ဆိုတတ်တဲ့သူက သွားခေါ်တယ်။ အခုလို သီချင်းကြီးစပ်ဆိုပြီး ဘယ်နှလ ဘယ်နှရက်မှာ ပြန်လာခဲ့ပါဆိုပြီး ချိန်းတယ်။ အခု နတ်ခေါ် ပွဲမလုပ်တာ ၁၀ နှစ်ကျော်လောက်ရှိပြီ။ ဒီခလေ့က နတ်ကိုးကွယ်တဲ့ ကာလတွေတုန်းက လုပ်ကြတာ။ ဒီဖက်ဒေသမှာ ခရစ်ယာန်သာသနာပြုတာ အနှစ် ၁၀၀ မပြည့်သေး၊ နှစ် ၉၀ ကျော်သာ ရှိသေးတယ်။ ၂၀၀၇ ခုနှစ်မှာတော့ နတ်ကိုးကွယ်သူမရှိတော့။ နတ်ဆရာ မရှိတော့တာလည်း ဖြစ်မယ်ဟုဆိုတယ်။ သူ့မှာ နောက်လိုက်တယ် မဟုတ်လားဟု ကျွန်မကမေးတော့၊ သူတို့လည်း ခရစ်ယာန်ဘာသာ ယုံကြည်သူတွေဖြစ်လာတော့ နတ်ဆရာကိုတောင် မြေမြှုပ်ပေးမယ့်သူ မရှိဖြစ်ကုန်တာဟု ခပ်သောသောလေး ရယ်မောကာ ရှင်းပြတယ်။

အဲဒီညက ၁၀ နာရီလောက်မှ ငုဇွန်ပေါ်ရွာက တည်းခိုခန်းကို ပြန်ဖြစ်ကြတယ်။ ကျွန်မကတော့ ဘယ်နှခွက်တွေသောက်မိတယ် မသိ၊ အိမ်ရှင် အစ်မက ခွက်ထဲ နည်းနည်းလျော့တာနဲ့ ထပ်ဖြည့်ပေးတာပဲ။ သုံးတဲ့ တစေးကောင်းတယ်၊ အရသာ သက်သက်ကလေးဟု ပြောတယ်။ မသောက်ဘူးလို့ ငြင်းနေတဲ့ မသောက်တတ်တဲ့ ဆရာတောင် နည်းနည်းသောက်တာ။ အဲဒီည သောက်နေ၊ ဆိုနေ၊ စကားပြောနေကြတုန်းတော့ မူးတာမသိသာ၊ တည်းခိုခန်းပြန်ရောက်လို့ အိပ်တော့မယ်ဆိုမှ အိပ်ယာပေါ် ဂျာလည်လည် တော့တာ၊ တရိပ်ရိပ်တက်ပြီး မူးလာတော့တာပဲ။

ဧပြီလ၊ ၃ ရက်၊ ၂၀၁၉
ထွမ်းရှိန်ရွာ - ချီဖွေ (အပြန်ခရီး)

မနက်စာက အသားခြောက်ကို ခရမ်းချဉ်သီးနဲ့ချက်တာရယ်၊ မရမ်းသီးထောင်း၊ ဂေါ်ဖီထုပ်ဟင်းချိုရယ်စားကြတယ်။ ကောင်းလိုက်တာ။ မနက် ၉ နာရီခွဲလောက်မှာ ထွမ်းရှိန်ရွာက စထွက်တယ်။ မိနစ် ၂၀ လောက်အကြာမှာ ၁၀၀၁ နယ်ခြားစောင့်တပ်နေရာကို ဖြတ်ခဲ့တယ်။ ပြီးတော့ ဂန့်ဂွင်းနယ်ခြားစောင့်တပ်။ ပြီးတော့ ဗွေလစ် (Vale)၊ လီရှင်းတံတားရောက်တဲ့အခါ ငေါ်ချမ်းခက လမ်းရဲ့ ညာဖက်ကိုရောက်သွားပြီ။ ၁၀ နာရီ

မိနစ် ၂၀မှာ ထော့ဂေါ့ရွာအုပ်စုကို ရောက်တယ်။ ထော့ဂေါ့ ကျေးလက်ဆေးပေးခန်းက လမ်းဘေးတောင်ခါးပမ်းမှာ။ ရွာနဲ့ကအဝေးကြီး။ ရွာက တောင်ထိပ်မှာ၊ အတက် ၃မိုင်၊ ၁ နာရီကျော်လောက်တက်ရတယ်လို့ ပြောတယ်။ ၂၀၁၃၊ ၂၀၁၄ ဘဏ္ဍာနှစ်မှာဆောက်တယ်။ ဆေးပေးခန်းက ပိတ်လျက်သား၊ ဝန်ထမ်းမရှိ။ ဒီအတိုင်းအဆောက်အဦသာ။ လမ်းဘေးတလျှောက် အိမ်အနည်းငယ် တွေတယ်။ အိမ်တစ်အိမ်ထဲကနေ လှမ်းခေါ်တာ ကြားမိတယ်။ ကားရပ်လိုက်တယ်၊ ကားတားတဲ့သူက ဦးလာချိန်ရဲ့ အသိ။ ဒီဒေသ၊ ရွာရဲ့ တစ်ဦးတည်းကျန်ရှိသော ရွာခံလို့ဆိုတယ်။ အဘက ယခင် ကမ်ပိုင်တရားရုံး၊ ပန်းဝါမြို့နယ် စိုက်ပျိုးရေးရုံးမှာ လုပ်ခဲ့တယ်။ အခုအငြိမ်းစား။ ခဏထိုင်ပြီး စကားပြောကြတယ်။

ထော့ဂေါ့က အိမ်ခြေ ၃၈ အိမ်ရှိတယ်။ အသက်ရာကျော်ရှည်တဲ့ သူတွေရှိတယ်။ အသက် ၁၀၅ နှစ် အဘက ဒီနှစ်ထဲမှာ ဆုံးတယ်။ အခုတော့ ရွာခံ မရှိတော့၊ ဒီအဘ တစ်ယောက်သာ ကျန်တော့တယ်ဟု ဆိုတယ်။ ၁၉၇၈ ခုနှစ်မှာ ထော့ဂေါ့ အရေးအခင်းဖြင်းတယ်။ အဲ့ဒီမှာ တပ်မ ၃၃၊ ၆၆၊ ၈၈ ပြုတ်တယ်။ မြစ်ကြီးနား၊ ဝိုင်းမော်ကို အိမ် ၈၇၈ အိမ် ပြောင်းရွှေ့ခံရတယ်။ ဒီရွာက သူတွေက ဗကပကို ထောက်ခံ၍ဆိုကာ ပြောင်းခိုင်းတယ်။ ပြောင်းတုန်းက ခြေလျင်အဝေးကြီး လျှောက်ကြရတယ်။ ရေတစ်စက်တောင်မတိုက်၊ ဟိုမှာ နေရာလည်းမပေး ဟုဆိုတယ်။ ၁၉၉၄ ခုနှစ် ငြိမ်းချမ်းရေး ရပြီးမှပြန်လာနေကြတယ်။ ပြောင်းသွားတဲ့သူတွေအနေနဲ့ လယ်လုပ်စားတယ်။ ဖားကန်သွားတယ်၊ ရွှေတူး လုပ်စားတယ်ဟု ဆိုတယ်။ (၁၉၆၄ ခုနှစ်တုန်းကလည်း အိမ်ခြေ ၁၀၈ အိမ် မီးရှို့ခံရသေးတယ်၊ KIA ရှို့တာဟုဆိုတယ်။) ဒီရွာမှာ လာချိတ်လူမျိုးများတယ်။

ငေါ့ချမ်းခရေကာတာ စီမံကိန်းနဲ့ ပတ်သတ်တာ မေးကြည့်တော့ -

၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၁၈ ရက်က ချန်းယိန်းခူး ကုမ္ပဏီက လာတွေ့ပြီး လျှော်ကြေး ပေးမယ်၊ စက်ရုံဖွင့်မယ်၊ မီးအခမဲ့ပေးမယ် ပြောတယ်။ ပေ ၇၀ ပဲလို့ ပြောတယ်။ ရေအား လျှပ်စစ်ကို အခြားကို ယူသွားဖို့ပမဟုတ်၊ လှိုဏ်ဂူဖောက်ဖို့မဟုတ် ဟုပြောတယ်။ ၂၅ ရက်လောက်မှာ ဒီအနီးအနားက ရွာတွေ အစည်းအဝေးထိုင် တိုင်ပင်ကြဖို့ရှိတယ်လို့ ပြောတယ်။ ကျွန်မတို့ ရေကာတာဆောက်မယ့်နေရာကို သွားကြည့်ကြတယ်။ နေရာက မြစ်ကြောင်းကျဉ်းကျဉ်း။ ကျောက်တောင်၊ ကျောက်ကမ်းပါးတွေရှိတဲ့ နေရာ။ ထော့ဂေါ့ရွာ ကနေ ကားနဲ့သွားရင် (၁၀) မိနစ်လောက်သာ လှမ်းတယ်။ တောင်ကြောတစ်ခုလုံးက

ကျောက်တောင်တွေ၊ မည်းစိုလို့။ ဒီလောက်လှတဲ့ ကျောက်နံရံတွေ တစ်ခါမှ မတွေ့ဖူးခဲ့။
ငမော့ပွဲရွာက အဘပြောတဲ့ လိပ်ပြာပို့တဲ့အခါ ခရီးတစ်ထောက်နားတဲ့ ကျောက်ဖျာတွေ
ရှိတဲ့နေရာဆိုတာ ဒီနေရာဖြစ်ကြောင်း ဦးလာချိန်ကပြောပြတယ်။ ဆရာမြင့်ဇော်က
ရေကာတာအလုပ်လုပ်တဲ့ သဘောသဘာဝတွေကို ရှင်းပြတယ်။ ဒီလို ကျောက်အကာအရံ
တွေရှိတဲ့ နေရာဆို ရေကာတာသမားတွေ သိပ်ကြိုက်ပေါ့လို့ ဆိုတယ်။ ဆည်ထဲကို
နန်းကျတာကိုကာကွယ်ပြီးဖြစ်မယ်။ တောင်နံရံကို အင်တေနဲ့ မဲဖို့ ပိုက်ဆံမကုန်တော့ဘူးပေါ့။

ဒီရွာက အုပ်ချုပ်ရေးမှူးနဲ့လည်း မိတ်ဆက်ပြီး ဆရာရဲ့ စာအုပ်တွေ ပေးခဲ့တယ်။ အခု
ရွာခံ ဦးလေးက ချီဖွေအထိ ကျွန်မတို့နဲ့ ပါလာမယ်။ ချီဖွေမှာ အမျိုးတွေရှိတယ်။ အဲဒီကနေ
မြစ်ကြီးနား ဆက်ဆင်းမယ်ဟု ဆိုတယ်။ ကျွန်မက ကားနောက်ဖုံးခန်း ပြောင်းစီးလိုက်တယ်။
လမ်းတလျှောက် မအိပ်မိအောင်၊ အရေးအကြောင်းဆို ခုန်ထွက်ဖို့အဆင်ပြေအောင် စိတ်ထဲမှာ
အဆင်သင့်ပြင်ထားတယ်။ ရှေ့လျှောက်လမ်းက ကြမ်းတော့မှာ။

ဆက်သွားကြတော့ ပေါ့တော့၊ ငေါ့လန်၊ လန်ယန် ရွာတွေ။ နေ့လည် ၁ နာရီခွဲလောက်မှာ
အလာတုန်းက တွေ့ခဲ့တဲ့ အတုံးလိုက် လှီးထုတ်ခံထားရတဲ့ ကျောက်ဖြူတောင်နားကို
ရောက်တယ်။ ယခင်အဲဒီကျောက်တောင်ဟာ လူရုပ် ၂ နွားရုပ်တွေ သဘာဝအတိုင်း
ပုံပေါ်နေတယ်။ နတ်သမီးတွေလည်း နေတယ်လို့ သိကြတယ်။ အခု နတ်သမီးတွေ မနေတော့၊
မျက်နှာချင်းဆိုင်တောင်ကို ပြောင်းသွားကြပြီလို့ ဦးလေးက ပြောတယ်။ အင်းပေါ့
ဒီအနေအထားမှာ နတ်သမီးလည်း ဘယ်နေနိုင်ပါတော့မလဲ။ အခုတော့ ပြည်သူတွေ
ကန့်ကွက်လို့ သတ္တုတူးတာရော (ဒီတောင်နားမှာပဲ သတ္တုတွင်း အကြီးကြီးရှိသေးတယ်)၊
ကျောက်ထုတ်တာရော ပိတ်ထားတာ ၇ နှစ်လောက်ရှိပြီလို့ ရှင်းပြတယ်။ အခု
လက်ကျန်အနေအထားက တောင်တစ်ခြမ်း ကုန်ပြီး၊ ခွဲလက်စ စတုရန်းပုံပုံ
လူတစ်ရပ်စာအရွယ် အတုံးအတုံးတွေက ဒီအတိုင်း၊ တောင်ခြေမှာ၊ လမ်းဘေးတွေမှာ ပုံလို့။
ဦးလာချိန်က တောင်အောက်ထိ ဆင်းကြည့်ပြီး လူနေဆောင်တွေ အသစ်
ဆောက်ထားကြောင်း၊ လူတွေတွေ့ကြောင်း၊ ပြန်စတော့မယ် ထင်တယ်ဟု ပြောတယ်။

ရှေ့ဆက်သွားတော့ ၂ နာရီခွဲလောက်မှာ ချီဖွေကို မြင်နေရပြီ။ တောင်သုံးလုံး
ကျော်ရင်တော့ မေခမြစ်ကို မြင်ရပြီ။ ငေါ့ချမ်းခကို မမြင်နိုင်တော့။ တောင်သုံးလုံးက ချီဖွေနဲ့
ဆော့လော်အကြား ကြားခံနယ်လို့၊ ခရီးတထောက်နားတဲ့နေရာလို့ ဖြစ်နေတယ်။
တောင်သုံးလုံးကို ဖြတ်အပြီး ခဏနေတော့ ဆရာမြင့်ဇော်က ဦးလာချိန်ကိုမေးတယ် - "ဟိုမှာ

ချောင်းတစ်ချောင်းမြင်ရတယ်၊ ရေနောက်နေတယ်၊ ဘာချောင်းလဲဆရာ” ဆိုတော့၊ ဦးလာချိန်က ပြန်ပြောတယ်၊ “အဲ့ဒါ မေခမြစ်လေ ဆရာ” တဲ့။

ဆရာမ ဒေါင်ညွယ်က မှတ်ချက်ပြုတယ်၊ တောင်သုံးလုံးနားက လမ်းကြမ်းတယ်။ အခုတော့ ကားဆရာ ကျွမ်းကျင်လို့ပဲလားမသိ၊ မသိမသာနဲ့ပဲ ကျော်လာခဲ့ပြီ။ ဒီဖက် ချီဖွေလမ်းကြောတလျှောက် မိုးရွာထားပုံပဲ။ လမ်းက ဗွက်ထနေတယ်။ တိမ်ခိုးတွေလည်း ပိတ်လို့။ တချို့နေရာမှာ မြေနည်းနည်း ပြိုနေတာလည်း တွေ့တယ်။ လမ်းတလျှောက် ကုန်တင်ကား ပြာပြာကြီးတွေ တအိအိနဲ့ တက်လာကြတယ်။ သူတို့ကို ၄ လုံးထိုးကောင် လို့လည်း ခေါ်ကြတယ်။ ဝန်စည်စလွယ်တွေ အပြည့်အသိပ်ပဲ။ လမ်းမြေနှိကလည်း ခင်းထားတာက သိပ်မကြာသေး။ အားပြုတက်လိုက်ရင် မြေလမ်းချောချောမှာ ခါရမ်းလို့၊ ဘေးမှာက ချောက်။ ဒီကောင် တစ်စီးဖြတ်ပြီးတာနဲ့ ရှေ့လမ်းတလျှောက် ပျက်စီးကုန်တာ။ သူတို့ မတက်နိုင်တော့တဲ့အခါ၊ စလစ်ဖြစ်နေတဲ့အခါ ကားဘီးတွေကို ချိန်းကြိုးနဲ့ပတ်ပြီး အတင်းရုန်းတာ၊ အဲ့ဒီအခါ မြေသားတွေ ဖွာလန်ပြီး ကျန်ခဲ့တော့တယ်။ “ဒီကောင်တွေက တခါတည်း ကျင်းပါတူးခဲ့တာ” လို့ ဦးလာချိန်ကပြောလို့ ရယ်လိုက်ရတာ။

အလာတုန်းက ကားရေဖြည့်တဲ့နေရာရောက်တော့ ချီဖွေကို လှမ်းမြင်နေရပြီ။ ခဏဆင်းကြည့်ကြတယ်။ ဦးလာချိန်က သူ့ဘိုးဘွားတွေရဲ့ တောင်ယာနေရာကို လှမ်းပြတယ်။ အဘိုးအဘွားရဲ့ အုပ်ဂူလည်း အဲ့ဒီတောင်ယာနရာမှာပဲ။ တောင်ပေါ်အထိ အလောင်းကို ထမ်းပြီးသွားမြှုပ်တယ်၊ ဒါဟာ ဘိုးဘွားတွေရဲ့ ဇာတိဌာနေပဲလို့ ပြောပြတယ်။ ဆက်ပြီးဆင်းလာတော့ ချီဖွေ၊ ပန်ဝါလမ်းခွဲရောက်ပြီ။ အခုမှ သတိထားမိတယ်၊ ကနုတ်အကွေးလေးနှစ်ခုနဲ့ လမ်းညွှန် သစ်သားဆိုင်းဘုတ် သေးသေးလေး။ အပေါ်အကွေး လေးကပန်ဝါ၊ အောက်အကွေးလေးက ချီဖွေ။ ကျွန်မတို့ကားက ပန်ဝါသွားတဲ့ တောင်ပေါ် လမ်းဖက်လမ်းကို ဆက်တက်လာခဲ့တယ်။ ချီဖွေငယ် ရေကာဆီကို သွားကြည့်ကြမယ်။

အရင်ရောက်တာက ၁၁မိုင်ရွာ။ ရေကာတာ အောက်ခြေက၊ စီမံကိန်းနယ်မြေက ရွာ။ ဒီမှာ ခဏရပ် ရွာက ဒေသခံအဘကို ဝင်နှုတ်ဆက်ကြပြီး ရေကာတာဆီ ဆက်ထွက် လာခဲ့တယ်။ ရေကာတာက အထက်ဖက် တောင်ပေါ်မှာ၊ သိပ်မဝေးတော့။ ရောက်တော့ မြင်ရတဲ့ မြင်ကွင်းက ကြီးကျယ်လိုက်တာ။ တောင်နှစ်ခုကြားက ချောင်းကို ဆည်ပိတ်ထား။ ဘေးပတ်ပတ်လည် ကွန်ကရစ်တောင်နံရံတွေ။ ဟိုတဖက်က တောင်ကြောနံရံကိုတော့ ကွန်ကရစ် မံမထား။ သစ်ပင်တွေဟာ ရေမျက်နှာပြင်နဲ့ ထိစပ်နေတယ်၊ သူတို့ ရေထဲမှာလည်း မြုပ်နေနိုင်မယ်။ ရေပြင်က ကျယ်ကျယ်၊ အပေါ်ရေအရောင်က စိမ်းနောက်နောက်။ ဆရာက

ရှင်းပြတယ်။ ရေလှောင်ကန်အတွင်း ရေအောက်ရောက်သွားတဲ့ အပင်တွေက မိသိန်းဓာတ်ငွေ့ ထွက်တယ်။ ရေအပေါ်ယံလွှာက နေရောင်ထိနေပေမယ့် တမံအောက်ပိုင်း ရေက နေရောက်မထိတော့ အောက်စီဂျင်ရှိမနေတဲ့အတွက် ရေဟာ အရမ်းအေးတယ်။ (ဒါကို ဆရာကျော်ဝင်းလည်း ပြောပြထားတယ်။ ဆရာမြင့်ဇော်ရဲ့ စာအုပ်မှာ ဖော်ပြထားဖူးတယ်။) တမံထဲက အနည်ကျနေတဲ့ နုန်းတွေကို ဆေးပစ်ဖို့ (တမံဆေးဖို့) တမံအောက်ခြေက ရေတွေကို ဖောက်ချတဲ့အခါ ဒီအောက်စီဂျင်မရှိတဲ့ ရေတွေကြောင့် ချီဖွေချောင်းထဲက ငါးတွေ သေကုန်တယ်။ သတိထားမိတာက ရေကာတာရဲ့ဘယ်ဖက် အခြမ်းကထူထည်အပြည့် ကာထားပေမယ့် ညာဖက်အခြမ်းရေထုတ်မြောင်း၊ စက်ထိန်းခန်းနဲ့ ဓာတ်အားပေးစက်ရုံဆီ သွယ်ထားတဲ့ ရေပိုက်လိုင်းရှိတဲ့ ဖက်အခြမ်းကတော့ ထူထည်အပြည့်အကာအရံ သဘောမရှိ၊ တမံကျိုးရင် အဲ့ဒီဖက်က စကျိုးတာများတယ်ဟု ဆရာကရှင်းပြတယ်။ နန်းဦးရွာမှာရှိတဲ့ ဓာတ်အားပေး စက်ရုံဆီသွယ်ထားတဲ့ ရေပိုက်လိုင်းက ၁၈ မိုင်လောက်အကွာအဝေးကို ၆မိုင် ၈မိုင်လောက်နဲ့ ရောက်အောင် တောင်ကိုဖောက်ပြီး သွယ်ထားတယ်ဟု ဦးလာချိန်က ပြောတယ်။ ရေကာတာကအပြန်မှာ လမ်းဘေး တိုင်ထူနေတာတွေတွေ့တယ်။ ဒီ ၁၁မိုင်ရွာကို မီးသွယ်ဖို့ လုပ်နေတာဟု ပြောတယ်။ ရေကာတာပြီးတာဖြင့် ကြာလှပေါ့၊ မီးက အခု (၂၀၁၉) မှပဲရတာ။ မီးသွယ်တပ်ဆင်ခ ၂ သိန်းနဲ့ ထိန်းသိမ်းခ တစ်လ တစ်ထောင် ပေးရမယ်လို့ ၁၁မိုင်ရွာက ဦးလေးကရှင်းပြတယ်။

၁၁ မိုင်ရွာကို ရောက်တော့ ရပ်မိရပ်ဖ ရွာခံဦးလေး (ယခင်က အုပ်ချုပ်ရေးမှူး) နဲ့ စကားပြောတယ်။ ဦးဖရဲဘောမ်းခေါ၊ အသက်က ၆၈ နှစ်။ ထော့ဂေါ့ ရွာက လိုက်လာတဲ့ ဦးလေးကိုလည်း ဝင်နားထောင်စေတယ်။

ချီဖွေငယ် ရေကာတာနှင့် ရေအားလျှပ်စစ်စီမံကိန်း

ဒီဒေသက ၂၀၀၄ ခုနှစ်ကစပြီး KDAအထူးဒေသ ၁ အနေနဲ့ ပန်ဝါကနေ အုပ်ချုပ်တဲ့ နယ်မြေဖြစ်တယ်။ ဒီကနေ ၂၀၁၁ စစ်ပွဲအပြီးမှာ ချီဖွေမြို့နယ် အုပ်ချုပ်ရေးနယ်မြေထဲကို ပြောင်းလာတယ်။ ၂၀၀၄ ခုနှစ် ၁၁ လပိုင်းမှာ လူအင်အား စက်ယန္တယားအလုံးအရင်းနဲ့ ဝင်လာတယ်။ မည်သည့် ညွှန်ကြားချက်မှမလာ၊ တိုင်ပင်ဆွေးနွေးတာလည်းမလုပ်။ အဲ့ဒီအချိန်က ၁၁ လပိုင်းမကုန်ခင်အချိန်၊ လယ်ထဲစပါးသိမ်းဖို့ နည်းနည်းသာ လိုတော့တဲ့ အချိန်။ လယ်ယာ၊ လိမ္မော်ခြံနဲ့ နှစ်ရှည်သီးနှံပင်တွေ စိုက်ထားတယ်။ စီမံကိန်းအတွက် အိမ်ယာ၊

အဆောင်နဲ့ စက်ယန္တရားထားဖို့ နေရာအတွက် ကျွန်တော်တို့ကို လိုက်မောင်းချသလိုပါပဲဟု ဆိုတယ်။ စီမံကိန်းအတွက် အဆောင် ၂၀ကျော်ရှိလာတယ်။ ဟိုတစ်ဖက်ကမ်းဆီ အသွားအလာ လုပ်လို့မရတော့။ ၂၀၀၈၊ ၂၀၀၉ ၊ ၂၀၁၀၊ ၂၀၁၁ခုနှစ် ၄နှစ် လုပ်တာ မပြီးသေးခင်မှာ စစ်ပြန်ဖြစ်တယ်။ ဒီကနေ (၁၁မိုင်ရွာ) ဟိုဖက် ၆ မိုင်အကွာနဲ့ ဒီဖက် ၉ မိုင်အကွာလောက်မှာ စစ်ပွဲတွေဖြစ်တယ်။ ၁၁ ရွာက ကြားမှာ။ ရှိရှိသမ ျှစိုက်ခင်းတွေ အကုန်ပျက်စီးကုန်တယ်။ ဒီပတ်လည်မှာ ၁၁ မိုင်အပါအဝင် ရွာ ၅ ရွာရှိတယ်။ လန်းကျော်၊ ၁၁ မိုင်၊ ကျင်ထုံး၊ အောင်ချိတ်၊ မုတ်ရန် ရွာတွေ။

စီမံကိန်းက အပင်စိုက်ထားတဲ့နေရာတွေ၊ လယ်ယာ၊ ခြံ၊ သဲချိုင်း ရှိတဲ့နေရာတွေ အကုန်လုံးကို ဝင်လုပ်တယ်။ ၁၄၊ ၁၅ အိမ်ရွှေ ခိုင်းပြီး လမ်းဖောက်တယ်။ နောက်ပိုင်း အလျော်ပေးဖို့ စာရင်းကောက်တဲ့အခါ စိုက်ပျိုးပင် ဘယ်လောက်ရှိတယ် ဆိုတာ လိုက်တိုင်းတယ်။ ရှိပြီးသားအပင်တွေကို အမြစ်ကဆွဲထုတ်ပစ်တာတွေလည်းရှိတယ်။ နိုင်ငံတော်သက်တမ်း လျော်ကြေးအနေနဲ့ ပေးတယ်။ လယ်တစ်ဧကကို ၂သိန်း ပေးတယ်။ သစ်ကြားတစ်ပင်ကို ၁၈ယွမ်။ အခြားသစ်ပင် တစ်ပင်ကို ၂ယွမ်ခွဲ၊ ၃ယွမ် သာပေးတယ်။ ထွန်းရှိန်ရွာက ဦးယောခေါ် ပြောပြတာကို ပြန်အမှတ်ရမိတယ်။ "သစ်ကြားသီးတစ်ပင်သက်တမ်းက အနှစ် ၆၀ လောက်ရှိတယ်။ တစ်နှစ်မှာ ယွမ် ၁၀၀၀ ကနေ ၂၀၀၀ လောက် ဝင်ငွေရှိတယ်။ သစ်ကြားပင်ကို ထောင်ချီစိုက်တဲ့ တချို့တောင်သူ တွေရှိတယ်။ သစ်ကြားတစ်ပင် တန်ဖိုးပြောပါဆို ပြောမရခက်တယ်"ဟု ပြောပြဖူးတာလေး ကို အမှတ်ရမိတယ်။ နစ်နာတာ၊ ပျက်စီးထားတာတွေက ၁၂ ရှိသွားပြီ။ လျော်ကြေးကိုက အခု မတ်လ ၃၁ ရက်နေ့ (၂၀၁၉) ကမှပေးတယ်။ ဒါပေမယ့် ဘေးပတ်ဝန်းကျင်က ပျက်စီးသွားပြီ။ ရေ၊ မီးတောင် အခုမှ သွယ်ရ၊ ဆွဲရတယ် ဟုပြောပြတယ်။ ရေကာတာအထက်ပိုင်းက မြေတွေ လုပ်စားလို့မရတော့။ သွားလာလို့မရတော့၊ ပိတ်လိုက်ပြီ။

၂၀၀၇၊ ၂၀၀၈၊ ၂၀၀၉၊ ၂၀၁၀၊ ၂၀၁၁၊ ၂၀၁၂ အထိ (၆) နှစ် ကြာသွားတယ်။ တမံက ကြီးတယ်။ ရေကာတာပိတ်လိုက်၊ ရေဖောက်ချလိုက် လုပ်တဲ့အခါ ချောင်းထဲက ငါးတွေသေကုန်တယ်။ ရေကာတာသန့်ရှင်းရေလုပ်တဲ့အခါ (နန်းဖောက်ချတဲ့အခါ) အနံ့ဆိုးတွေ ရတယ်၊ ခေါင်းမူးတယ်၊ အန်တယ်။ ညဖက် ရေဖောက်ချချိန်ဆို နံလွန်းလို့ အိပ်နေတာကထပြီး ဟို ၁ မိုင်လောက်ဝေးတဲ့ နေရာဆီ သွားရှောင်နေရတယ်၊ ဒါတောင် နံတုန်းဟု ဆိုတယ်။ (အခု ဦးလေးရဲ့အိမ် (၁၁မိုင်ရွာ) နဲ့ ရေကာတာနဲ့က ၁ ဖာလုံခွဲလောက်သာ ဝေးတယ်။ ဖောက်ချတဲ့

ရေတွေက အနည်၊ အဆွေး၊ အပုပ်တွေ။ ရေကျသွားတော့ ဘေးနားက မြေသားတွေပြိုကျတယ်။ ဒီနားတဝိုက်မြေစာဖိတ်တာ ရှိတယ်ဟု ဆိုတယ်။ ရေကြီးတိုင်းလည်း ဖောက်ချတယ်။ တစ်နှစ်မှာ ၁လ ကျော်ကျော်လောက် ဒီဒဏ်ကို ခံစားရတယ်ဟု ဆိုတယ်။ (ဆရာမြင့်ဇော်က အခုလို နံတာတို့၊ မူးတာတို့ ဖြစ်တာ ကျွန်တော် အခုမှသိရတယ်ဟု ဆိုတယ်။) ချီဖွေမြို့ခံ ဦးလာချိန်ကလည်း နန်းထုတ်တာကို ဝင်ပြောပြတယ် -နန်းဦးရွာက ဓာတ်အားပေးစက်ရုံဆီ သွယ်ထားတဲ့ရေပိုက်လိုင်းမှာလည်း အနည်ထုတ် တာတွေလုပ်တယ်။ ရွာသားတွေနဲ့လုပ်တယ်။ လုပ်တဲ့အခါ အနံ့မခံနိုင်၊ ရေငုပ်ဝါရွာ အကြီးကြီးနဲ့ ဆွဲထုတ်ရတယ်။ ချည်းကပ်လှိုက်ဂူလမ်းကနေ ဆွဲထုတ်တယ်။ မလုပ်တော့တာတော့ ၂ နှစ်လောက်ရှိပြီ။ အခုရေထဲမှာ ရေချိုး၊ အဝတ်လျှော်တာတွေ မလုပ်တော့၊ ရေမသန့်၊ ယားတယ် ဟု ဦးလေးကပြောပြတယ်။ “ဒီအနားလည်းမနေရဲတော့၊ ဒုက္ခခံစားနေရတယ်” ဟုဆိုတယ်။

ဒီနားမှာ SPIC နဲ့ MOEEရဲ့ အသိပေးကြေငြာချက် ကပ်ထားတာကိုတွေ့တယ်။ ကြေငြာချက်မှာ မေလကနေ အောက်တိုဘာလအတွင်း ရေဖောက်ချမှာဖြစ်တဲ့အတွက် ချောင်းအတွင်း ငါးမရှာဖို့၊ ရေမကူးဖို့၊ ဖြစ်လာပါက မိမိတာဝန်သာဖြစ်ကြောင်း သတိပေးထားတယ်။ ဒီအခြေအနေကို ဦးလေးကိုမေးကြည့်တော့ သတ်မှတ်ကာလ ပြောထားပေမယ့် ရေကကြီးရင်တော့ ဖောက်ချရတာပဲလေ ဟုပြောတယ်။ “ရေကြီးတာမှာ အကန့်အသတ်မရှိ၊ ရေကြီးတဲ့အခါ ဖွင့်ချရတာပဲ။ ဖွင့်ချရင် ဥဩဆွဲမယ် ပြောပေမယ့် ဒီနားမှာမကြားရ၊ စကားပြောစက်လေးတွေ ရွာတိုင်းမှာ ထုတ်ပေးထားရင်ကောင်းမယ်။ ယွမ် ၁၀၀ - ၂၀၀ ကျော်လောက်ပဲပေးရတာ။ သူတို့ပြောတာက ၄လုံး (ရွာ ၄ ရွာအတွက်) ထုတ်ပေးပြီးသားလို့ပြောတယ်။ ဒါပေမယ့် ရေကာတာနားကပ်နေတဲ့ ဒီရွာ (၁၁ မိုင်ရွာ) ကျတော့မပေး” ဟုပြောတယ်။ ချောင်းမှာငါးရှာနေတုန်း အကြောင်းမကြားဘဲ ရေဖောက်ချတာကြုံဖူးတယ်၊ တစ်ခါ မျောပါဖူးတယ်ဟု ပြောပြတယ်။

အခု မိုးကောင်ရွာအုပ်စု မှာ အိမ်ခြေ ၄၀လောက်ရှိတယ်။ လူငယ်တွေ အပြင်ထွက် အလုပ်လုပ်တာများတယ်။ ရေကာတာ စီမံကိန်းမှာလည်း ရွာကလူတွေကို အလုပ်မခန့်ဘူး။ အခု အဲ့ဒီမှာ လုပ်နေတဲ့ ရွာသားတစ်ယောက်တော့ ရှိတယ်ဟုဆိုတယ်။ (ဦးလေးရဲ့သား၊ စက်ထိန်းနေရာမှာ လုပ်နေတယ်။)

“ဘာသာစကားလည်းမတတ်၊ စကားလည်းမပေါက်၊ စာပေလည်းမတတ်၊ လမ်းပမ်း ဆက်သွယ်ရေးလည်းမရ၊ ခံစားရုံပဲ” ဟုပြောတယ်။ “ခံစားရုံပဲ” လို့ပြောတဲ့အခါ

လက်နှစ်ဖက်စလုံး လက်သီးဖွဖွဆုပ်လို့ ရင်ဘက်နားကပ် ခပ်ဆဆ လှုပ်ရှားပြီးပြောတယ်။ ကျွန်မကတော့ ဦးလေးပြောတဲ့ "ခံစားရုံပဲ" ဆိုတာမှာတင် မျက်ရည်လည်နေပြီ။ "ခံစားရုံပဲ" ဆိုတာကို နှစ်ခါထပ်ပြောတယ်။ မထိန်းနိုင်တော့၊ အပြင်ထွက်ပြီးငိုတော့တာပဲ။ ထော့ဂေါ့က ဦးလေးလည်း စကားဝိုင်းမပြီးခင်မှာပဲ အပြင်ထွက်ထိုင်နေတယ်။ တစ်ခုခုကို တွေးနေပုံပဲ။

ကျွန်မတို့ ချီဖွေကို ဆက်ထွက်လာခဲ့ကြတယ်။ ကျွန်မတို့တွေ အတွေးကိုယ်စီနဲ့ ဆရာမြင့်ဇော်နဲ့ ဆရာမဒေါ်ညွှန်ကပြောတယ် - ဒီဖက်က လမ်းထက်၊ တယ်လီဖုန်း ဆက်သွယ်ရေးကပိုအရေးကြီးတယ်။ အဆက်အသွယ်မရကြတော့ ဒီလို ဒုက္ခတွေ ဘယ်သူမှ မကြားသိရ။ ဦးလာချိန်ကပြောတယ် - လောက်ခေါင်နဲ့ ထော့ငေါ့ တိုင်ထူလိုက်ရင် ဟိုဖက် ဖီမော်တခွင် ရပြီတဲ့။

ညနေ ၇ နာရီ မထိုးခင်လောက် ချီဖွေကို ရောက်တယ်။ ကြက်ဖတစ်ကောင်သတ်ပြီး ဆေးခြောက်ရွက်နဲ့ ချက်စားတယ်။ ပြီးတော့ အိပ်ချင်လာရော။

မတ်လ၊ ၄ရက်၊ ၂၀၁၉
ချီဖွေ - မြစ်ကြီးနား (အပြန်)

ချီဖွေကနေ ၁၀ နာရီခွဲလောက်ထွက်ကြတယ်။ မနက်စာစားပြီးတော့ အောက်ဘမ်ကျွန်း အကြောင်းကို ဦးလာချိန်နဲ့ ဒေသခံတချို့လိုက်တွေ့ပြီး မေးလိုက် သေးတယ်။ သိလိုက်ရတာက အောက်ဘမ်ကမန်းကရှိဆဲ၊ ပျောက်သွားတာက မုတ်သုန်တော။ ဆရာ ငြိမ်းအေးအိမ်စာအုပ်က ၂၀၀၈ လောက်ကသွားခဲ့တာတွေ ရေးထားပေမယ့် အဲ့ဒီမုတ်သုန်တောအကြောင်းမပါဘူး။ ဒါကို လူချင်းတွေ့ပြီး မေးကြည့်ရမယ်။ ဒေသခံတွေက ကျွန်းညီနောင် အောက်ဘမ်၊ ကဆုန်ဘမ်ကျွန်းထက် မုတ်သုန်တောအကြောင်းကို ပိုသိ၊ ပိုအလေးထားကြတယ်။ ဒါကို စာတစ်ပုဒ်အနေနဲ့ သေချာရေးချရမယ်။

ကျွန်မတို့ ခရီးဆက်ထွက်လာခဲ့တယ်။ ချီဖွေအကျော် နာမောဇွပ်ရွာကို ဖြတ်တော့ ဆရာမ ဒေါ်ညွှန်ကပြောပြတယ် ဒီမှာ ကျောက်၊ သဲထုတ်တာတွေလုပ်ခဲ့တယ်။ ယခင်က ကျောက်တုံးအကြီးကြီးရှိသတဲ့။ ဒါကရေထိန်းပေးတယ်။ အဲ့ဒီကျောက်တုံးကြီးကို ခွဲပြီး ကျောက်ထုတ်လိုက်ကြတယ်ဟု ပြောပြတယ်။

ရှုငေါ်တံတားနား ဝန်းကျင် ဟိုဖက်ကမ်း၊ ဒီဖက်ကမ်း နှစ်ဖက်စလုံးမှာ ရွှေကျင်ထားကြတယ်။ မြစ်လမ်းကြောင်းပျက်နေပြီ။ မြစ်ကြောင်းပုံပျက်နေပြီဟု ဆရာမြင့်ဇော်က မှတ်ချက်ပြုတယ်။ ၂၀၀၈၊ ၂၀၀၉ ခုနှစ်ကတည်းက စတုန်းတော်၊ စစ်ဖြစ်တော့လည်း အတူးမရပ်ဘူး၊ ဆက်တူးနေကြတာပဲ။ အခုရပ်ထားတာတော့ ၂နှစ် လောက်ရှိပြီဟု ကားဆရာက ပြောပြတယ်။ သူက ဒီလမ်းကြောတလျှောက် ကာမောင်းနေတာ ဆိုတော့ သိမှာပဲလေ။ သဲပုံ၊ ကျောက်ပုံတွေ မြစ်ကမ်းဘေးမှာ၊ ကမ်းစပ်မှာ၊ မြစ်ထဲမှာ ဖရှိဖရဲ တွေရတယ်။ MPT တိုင်စိုင်းထားတာတွေ တွေရတယ်။ စိုက်ထားတာမကြာသေး ၂၀၁၈ အကုန်လောက်မှ စိုက်တယ်ဟု ကားသမားကပြောတယ်။ ရှင်ဇော်အဆုံး ဝိုင်းမော်မြို့နယ် အစမှာ ရွှေအကြီးအကျယ်တူးထားတာတွေ ထပ်တွေ့ပြန်တယ်။ ကမ်းနှစ်ဖက်စလုံး အကြီးအကျယ်တူးထားတာ၊ ကမ်းပါးတွေပြိုနေပြီ။ သခင်စစ်ကုမ္ပဏီ ဆိုင်းဘုတ်ကို လမ်းဘေးမှာတွေ့တယ်။ ရွှေတူးဖော်တဲ့ လုပ်ကွက်နဲ့ ဆိုင်း၊ မဆိုင်းတော့ မသိ။

မြစ်ကြီးနားမြို့မရောက်ခင် ဝါရှောင်ဆည်ကို ဝင်ကြည့်တယ်။ ၁၉၆၆-၁၉၆၇ ခုနှစ်မှာ ဆောက်တယ်။ စိုက်ပျိုးရေးအတွက် ရေပေးဝေတဲ့ဆည်။ ဆည်ကကောနေပြီ။ ချောင်းကို ပိတ်ဆောက်တာဆိုတော့ နန်းကျတာပဲလေ။ ကောနေတဲ့ဆည်ဆိုတာကို အခုမှ မြင်ဖူးတာ၊ လက်တွေ့ပဲ။ နေ့လည် ၂နာရီခွဲမှာ မြစ်ကြီးနားကိုရောက်တယ်။

မတ်လ၊ ၆ရက်၊ ၂၀၁၉
မြစ်ကြီးနား

ဒီနေ့ ၁၁နာရီခွဲလောက် မြစ်ဆုံကို သွားကြည့်ကြတယ်။ လမ်းတလျှောက် ဧရာဝတီရုံးက ဆရာက စီမံကိန်းကြောင့် အဖယ်ခံရတဲ့ရွာတွေ၊ ပတ်ဝန်းကျင်အနေအထားတွေအကြောင်း ပြောပြတယ်။ မြစ်ဆုံဟာ စိတ်လှုပ်ရှားဖွယ် လန်းဆန်းတဲ့ မြင်ကွင်းကိုမပေးတော့။ အခုဆို ဈေးဆိုင်တွေနဲ့ရုပ်လို့။ အလည်လာကြတဲ့ လူတွေကလည်း များပြားလိုက်တာ။ ချောင်းသာလိုလို။ ကျွန်မကတော့ ဒီမြင်ကွင်းကိုမကြိုက်၊ အနှစ်မဲ့လိုက်တာလို့ ခံစားမိတယ်။ ဒီနေရာက စေတီလည်း မမြင်ရတာကြာလို့ထင်၊ ကြီးလာလိုက်တာ။ ဆရာကပြောပြတယ် - ဒါကမူလ စေတီကို ငုံ့ပြီးထပ်ကြီးအောင် တည်ထားတာ၊ ယခင်က ခပ်သေးသေးပဲဟုဆိုတယ်။

မြစ်ဆုံမှာ ယခင်က ငါးမောင်မဆိုတာရှိတယ်။ “ငါးမောင်းမ၊မရောင်းရ” ဟုဆိုတယ်တဲ့။ ပေါလွန်းလို့၊ ဝယ်မယ့်စားမယ့်သူတောင် မရှိ ဆိုတဲ့သဘော။ အခုတော့ မရှိတော့။ ရေက

မေခမြစ်ရေကပိုကြည်တယ်။ မလိခကနောက်တယ်။ ပိုအေးတာကလည်း မေခမြစ်ရေလို ဆိုတယ်။ ရေခဲသေတ္တာထဲကရေလိုပဲ။ ကြည်လွန်းလို့ ရေခွက်ထဲ ထည့်ထားရင် နည်းနည်းလေးလို့ ထင်ရတယ်ဟု ဆရာကပြောတယ်။ ကျွန်မစိတ်ထဲ ပြောနေမိတယ် - "ဆရာရေ ... ရေကမကြည်တော့ပါ။ အဆိပ်တွေလည်း ပြည့်လို့နေပါပြီ။"

မလိခဖက်ကရွှေကျင်တာများတယ်။ ရွှေတအားထွက်တယ်။ ကုန်းတွင်းပိုင်းရော၊ ရေထဲမှာရော တရုတ်တွေ စက်ဖောင်ကြီးတွေနဲ့ ရွှေကျင်တယ်။ သူတို့လုပ်စား ပြီးနောက်ပိုင်း ဒေသခံတွေကို ဆက်တွေ လက်ဆင့်ကမ်းထားခဲ့တယ်။ ၁၉၉၄ နောက်ပိုင်း သိသိသာသာရေနောက်လာတယ်။ (လွတ်တော်အမတ် ဒေါ်ဒွဲဘူရဲ့ အမျိုးသားရဲ့ ပန်းချီပြပွဲကို ၅ ရက်နေ့ကသွားတုန်းက သူလည်း အဲဒီလိုပြောပြတယ်။ သူက ကချင်ပြည်နယ် ရဲ့ပတ်ဝန်းကျင်အလှအပနဲ့ ရောဝတီပုံတွေလည်း ဆွဲတာဆိုတော့ ဘယ်အချိန်လောက် ကစပြီး မြစ်ဆုံသိသိသာသာ ရေနောက်လာတာကို သတိထားမိသလဲဟု မေးကြည့်တော့ - ၁၉၉၆ နောက်ပိုင်း သိသိသာသာ ရေနောက်လာတယ်ဟု ပြောတယ်။) ၂၀၁၁ စစ်ဖြစ်ပြီး နောက်ပိုင်း ရွှေတူးတာ နည်းသွားပြီ။ ဆက်တူးတာတွေ နည်းနည်းတော့ရှိသေးတယ်ဟု ဆရာကဆိုတယ်။

အောင်မြင်သာရပ်ကွက်

တန်ဖရဲရွာမရောက်ခင် အသစ်နေရာချထားပေးတဲ့နေရာ အောင်မြင်သာ ရပ်ကွက်ကို ကားလမ်းရဲ့ဘယ်ဖက်မှာ တွေ့ရတယ်။ တန်ဖျဲရွာ၊ မဇ္ဇိပ်ရွာ၊ လဖဲရွာ ၃ ရွာကို ပြောင်းရွှေ့ထားတာဖြစ်တယ်။ ရွှေတုန်းက တန်ဖျဲရွာကအိမ်ထောင်စုအများဆုံး၊ ၂၀၀ ဝန်းကျင်ရှိတယ်။ မဇ္ဇိပ်ရွာက ၆၃ အိမ်ထောင်၊ လဖဲရွာက အိမ်ထောင်စု ၄၀ လောက်ရှိတယ်။

ကျွန်မတို့ မြစ်ဆုံကနေအပြန် အောင်မြင်သာကို ဝင်ကြည့်ကြတယ်။ စာသင်ကျောင်း၊ တိုက်နယ်ဆေးရုံရှိတယ်။ ရပ်ကွက်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးရုံးရှိတယ်။ သူရွာအစုလိုက် နေရာချထား ပေးသလားလို့ ဆရာကိုမေးကြည့်တော့၊ ရွာအလိုက်တော့ နေရာချပေးတယ်၊ ဒါပေမယ့် ဦးရာလူ နေရာကောင်းရမယ်လို့ မက်လုံးပေးပြီး ပြောင်းရွှေ့စေတယ်ဟု ဆိုတယ်။ လှည့်ပတ်ကြည့်တဲ့အခါ သတိထားမိတာက ရွာအလိုက် အုပ်စုအမှတ်သရုပ် မရှိတော့။ ရွာ ၃ ရွာ ကနေ ရပ်ကွက်တစ်ခုအသွင် ပြောင်းသွားတယ်။ မြေတပြန့်တည်းမှာ အရွယ်တူ၊ ပုံစံတူ ခြေတံရှည်အိမ်တွေ။ မူလဆောက်ပေးထားတဲ့ အိမ်တွေက အဖြစ်သဘောလောက်သာ။ ဂရန်၊ ပြေစာမရှိ၊ ဖျက်ခွင့်မရှိ၊ ပြင်လို့တော့ ရတယ်ဟုဆိုတယ်။ ခြေတံရှည်အိမ်၊

အောက်ဖက်မှာ မီးဖိုဆောင် ဘေးတွဲတစ်ခုပါတယ်။ လှေကားကနေ တက်တဲ့နေရာမှာ ဝရံတာ ကျဉ်းကျဉ်းလေးရှိတယ်။ အဲ့ဒီလှေကားနဲ့ ဝရံတာနေရာကို ထောက်ထားတဲ့ တိုင်လုံးက တိုင်လို့တောင်မဆိုတာ၊ တုတ်ချောင်းသာသာ သာရှိတယ်။ အခြားအိမ်တိုင်တွေကလည်း ခပ်သေးသေးပဲ။ တချို့ အိမ်တွေက အောက်ထပ် မီးဖိုဆောင်နဲ့ တဆက်တည်းနေရာလွတ်ကို ထရံနဲ့ကာပြီး နေရာကျယ်လှပ်ထားတယ်။ မိသားစုဝင်များတဲ့ အိမ်ထောင်စုဆို မူလ အိမ်ပုံစံ၊ အကျယ်နဲ့ နေလို့အဆင်ပြေမှာ မဟုတ်။ ခြံအကျယ်က ပေ ၄၀၊ ၆၀ နီးပါးလောက်ရှိမယ်။ တချို့အိမ်တွေက နှစ်ခြံစာလောက်ကျယ်တယ်။ မနေဘဲ ပြောင်းသွားတဲ့လူတွေက ဘေးအိမ်ကို ရောင်းထားခဲ့တာ ဖြစ်နိုင်တယ်။ စီမံကိန်းရဲ့ အိမ်ပုံစံမဟုတ်ဘဲ အခြားပုံစံ အိမ်အသစ် ဆောက်ထားတာတွေ၊ ဆောက်နေတာတွေလည်း တွေ့တယ်။ အပြင်လူတွေက ဒီမှာမြေဝယ်ပြီး အိမ်လာဆောက်ထား၊ ရွှေ့ပြောင်းလာကြပုံပါပဲ။ မြစ်ဆုံစီမံကိန်းနဲ့အတူ ဒီကလူငယ်တွေကြား မူးယစ်ဆေးဝါးပါလာတယ် ဟုပြောတယ်။ သုံးတယ်၊ ဝယ်လို့လည်း ရတယ်ဟု ဆရာကရှင်းပြတယ်။

ဒီလို လူမှုဖွဲ့စည်းပုံပြောင်းခြင်းနဲ့ တပါတည်း ပျောက်ဆုံးသွားကြမယ့် အမှတ် သရုပ်လက္ခာတွေရှိမယ်။ အသစ်ဖြစ်လာတဲ့ လူမှုအမှတ်သရုပ်၊ စုဖွဲ့မှုပုံစံကရော ဘယ်လို များပါလိမ့်၊ စိတ်ဝင်စားမိတယ်။ ကျောင်းတက်ဖို့ ကလေးတွေအတွက် မနေချင်သော်လည်း အဲ့ဒီမှာနေရတယ်။ လူကြီးတွေကတော့ မူလနေရာ (ရွာ)ကိုပဲ ပြန်ပြီး တောင်ယာသွားလုပ် ကြတယ်။ ညကျမှ ပြန်အိပ်ကြတယ်။ (အပြန်အောင်မြင်သာထဲ ဝင်ကြည့်တော့ တောင်ယာလုပ်ပြီး ပြန်လာတဲ့သူတချို့ကို တွေ့ရတယ်။) တရားဝင်အနေအထားမျိုး မဟုတ် ပေမယ့် သွားလုပ်ကြတာပဲဟု ဆရာကပြောပြတယ်။ တစ်ခါက ကုမ္ပဏီက တောင်ယာ လာလုပ်သူ အယောက် ၂၀ ကို ဖမ်းဖူးသေးတယ်။ ယခင် စီမံကိန်းမစခင်က ရွာတွေမှာ တောင်ယာလုပ်လို့ရတယ်၊ လုပ်ခွင့်ပေးတယ် ပြောပေမယ့် နောက်ပိုင်းတွင် ဒီနေရာတွေ ရေမြုပ်ဧရိယာထဲပါတယ်ဟု ဆိုကာ ပေးမလုပ်တော့ဟု ဆိုတယ်။ လဖွဲ့ရွာကတော့ CPI ရုံးစိုက်တဲ့ နေရာ ဖြစ်သွားတဲ့အတွက် တောင်ယာသွားလုပ်လို့ မရတော့ဟု ဆိုတယ်။ ကလေးနဲ့အသက်ကြီးသူတွေပဲအတွေ့များတယ်။ ဆိုင်ကယ်နဲ့ လူငယ်စုစု ကိုလည်း တွေ့တယ်။

ရွာတွေကို ရွှေ့ပြောင်းတဲ့နည်းနာက တစ်ရွာနဲ့ တစ်ရွာမတူ။ တန်ဖဲရဲရွာဆို ကျောင်းကို အရင်ဖျက်လိုက်တယ်။ အောင်မြင်သာမှာ ကျောင်းအသစ်ဆောက်လိုက်တယ်။ အဲ့ဒီအတွက် ကလေးတွေ ကျောင်းတက်ဖို့ မပြောင်းလို့မဖြစ် အခြေအနေတွေဖြစ်လာတယ်။ တခြားရွာမှာကျတော့ ညဖက်ကြီး သတ်မှတ်အချိန်မှာ ရွာကအဘိုးအဘွားတွေကို

ရှေ့ကနေသွား၊ ညာခြေစလှမ်း၊ နောက်ပြန်မကြည့်စေရဆိုပြီး ရွှေ့ခိုင်းတယ်။ ယတြာတွေ၊ ဘာအစီအမံတွေလည်းတော့ မသိဟု ဆရာကပြောပြတယ်။

အခုဧရာဝတီက မူလနေထိုင်ခဲ့တဲ့ ရွာတွေဆီ ပြန်လည်အခြေချနေနိုင်ဖို့ ထောက်ပံ့ တာတွေ လုပ်နေတယ်။ အခု တန်ဖဲရွာကို ဖြတ်ခဲ့တော့ တချို့ လူနေအိမ်တွေမှာ လူတွေပြန်နေ နေတာကို တွေ့တယ်။ မြစ် တဖက်ကမ်းမှာလည်း မလိယန်ဆိုတဲ့ ရွှေ့ပြောင်းနေရာသစ်တစ်ခု ရှိတယ်လို့ပလည်း ဆိုတယ်။

မြစ်ဆုံကအပြန် ဖုန်အင်ချောင်းကို သွားကြည့်တယ်။ မြစ်ဆုံကနေ ဉမိုင် လောက်တော့ ဝေးတယ်။ လမ်းက အကွေ့အကောက်များတယ်။ ကတ္တရာလမ်း၊ ဖြူးလို့။ ချောင်းကို တံတားထိုးထားတယ်။ ဖုန်အင်ခ တံတား။ ဆောက်ထားတာ သိပ်မကြာသေး၊ ၂၀၁၁ စစ်ပြီးမှ။ သူက မလိခမြစ်ထဲ စီးဝင်တဲ့ မြစ်လက်တက် တစ်ခု။ ငါးတွေရှိတယ်၊ ရေကြည်တယ်။ အထက်ဖက်မှာ ရေစီးအားကောင်းတယ်။ မိုးတွင်းမှာရေကြီးရင် မလိခမြစ်ထဲက ရေပြန်ထိုးတယ်။

အပြန်လမ်းမှာ ဂေါ်နန်ရွာကို ဖြတ်လာခဲ့တယ်။ အဲ့ဒီရွာက တစ်ရွာလုံး ရိုးရာဆေးလုပ် တယ်။ မြစ်ဆုံကနေ လှမ်းမြင်နေရတဲ့ အင်ခိုင်ဘွမ်တောင်ကနေ ဆေးမြစ်ယူတယ်။ အခုတော့ ဆေးမြစ်ရှားလာတယ်။ အဲ့ဒီတောင်ကနေ သစ်ခိုးထုတ်တာတွေရှိတယ်။ ညဖက် သစ်ခိုးထုတ်နေတဲ့ ဗွီဒီယိုတစ်ခုကို ဆရာကပြတယ်။ ဒီနေ့ခရီးကတော့ ရွှေ့ပြောင်းနေရာချမှုနဲ့ ပတ်သတ်လို့ စဉ်းစားစရာတွေ အများကြီးရလိုက်တယ်။ စိတ်တော့ မချမ်းသာ။

မလိခ ခရီးစဉ်
မြစ်ကြီးနား -ပူတာအို-နောင်မွန်း-ဆွမ်ပရာဘွမ်

ဧပြီ ၉၊ ၂၀၁၉
ပူတာအို - မချမ်းဘော

ဒီနေ့ မချမ်းဘောက နတ်ကျွန်းကို သွားတယ်။ နောင်ခိုင်ရွာကို ကားနဲ့သွားပြီး၊ ဒီကနေတစ်ဆင့် နတ်ကျွန်းကို စက်လှေနဲ့သွားတယ်။ လမ်းက ရွာမှာ ချက်ပြုတ်စားကြဖို့ ချက်စရာတွေကိုပါ တပါတည်း ယူလာကြတယ်။ လမ်းတလေ ချုတ်တက် ရေကသန်လို့ ကြည်လို့။ နတ်ကျွန်းဖက်ကို သွားတဲ့ မလိခ မြစ်လက်တက်မှာ ရေစီးအတော်ကြမ်းတာ။ ဒရုကြမ်းပါပဲ။ နတ်ကျွန်းက ကျောက်တုံးတွေပုံက ထူးထူးဆန်းဆန်း။ မီးသင့်ကျောက်၊ နှမ်းဖက်ကျောက်တွေတဲ့။ မိုးတွင်းရေစီးတဲ့အခါ သဲကျောက်တွေ ရေစီးနဲ့ပါသွားပြီး အခုကျောက်တွေက တိုက်စားမရလို့ ကျန်နေခဲ့တာဖြစ်မယ်လို့ ဆရာကပြောတယ်။ ဘူမိဗေဒသမားတွေကတော့ အတော်စိတ်ဝင်စားကြမှာပဲတဲ့။ ဆရာမ ဒေါင်ညွယ်နဲ့

ကျွန်မကတော့ ရေဆင်းချိုးတာပဲ။ ဒီလိုရေကြည်သန့်နေတဲ့နေရာမှာ ရေမချိုးလို့ ဘာလုပ်ရမှာလဲနော်။

အနီးအနားမှာ နားနေကြတဲ့လှေသမားတွေနဲ့ စကားပြောဖြစ်တယ်။ တကယ်တော့ ဒီကျောက်တုံးတွေနေရာက နတ်တွေဆေးရောင်းတဲ့နေရာ၊ စည်းဝေးကြတဲ့နေရာတဲ့။ နတ်ကျွန်းကတော့ မျက်နှာချင်းဆိုင်မှာရှိနေတဲ့ သစ်တောထူထူရှိတဲ့ ကျွန်း။ ဒီကျွန်းပေါ်ကို ဘယ်သူမှသွားမရ။ အထဲမှာ လှိုက်တွေရှိတယ်ပြောတယ်။ ဒီအရပ်ဒေသမှာ ယခင် ခန္တီးရှမ်းတွေအများဆုံး နေခဲ့တာဆိုတော့ နတ်ကျွန်းနဲ့ပတ်သတ်လို့ ရှမ်းတွေရဲ့ အယူရှိတယ်။ အစိမ်းသေ သေတဲ့သူဆို ဝိညာဉ်ကဒီကျွန်းကိုရောက်တယ် ဟုဆိုတယ်။ ယခင်က ဒီဖက်ကိုလာမယ်ဆိုရင် လှေဦးက သော့ပေါက်နေရာ အပေါက်နှစ်ပေါက်မှာ သစ်ရွက် (အပင်တစ်မျိုးရှိတယ်ဟုဆိုတယ်) အလက် နှစ်လက်ကို ထိုးပြီးမှလာရတယ်။ အခုတော့ လာတဲ့သူ များလာလို့ ဒါမျိုးအယူတွေလည်း မရှိတော့ဘူးလို့ ဆိုတယ်။ မဆလ ခေတ်ကတော့ ဒီဖက်တွေ သွားခွင့်မပေး။ သွားရင် ၁၇ - ၁ နဲ့စွဲတယ်။ ဒီနေရာနဲ့ အောက်ပိုင်းနယ်မြေက KIA နယ်မြေ၊ အနက်ရောင်နယ်မြေ သတ်မှတ်ခဲ့တယ်။

ပြီးတော့ နတ်ကျွန်းနဲ့ မလှမ်းမကမ်းက အင်လွယ်ယာန်ရွာကို သွားတယ်။ အိမ်ရှင်အဘနဲ့ ဒီဒေသ အခြေအနေအကြောင်း မေးမြန်းကြည့်တယ်။ နာမည်က ဒဘော့ဂွန်၊ ၆၈ နှစ်။ ဒီရွာမှာ ယခင်ကရှမ်းတွေ နေခဲ့တယ်။ ၁၉၅၈မှာ KIAနဲ့အစိုးရ စစ်ဖြစ်တော့ နေမရတာနဲ့ ပြောင်းကုန်ကြတယ်။ ပြန်စုစည်းလာတာ နှစ် ၃၀ လောက်ပဲရှိဦးမယ်ဟု ဆိုတယ်။ ဂျိမ်းဖောက အိမ်ခြေ ၅၀၊ လီဆူးက အိမ်ခြေ ၃၀၊ ရှမ်းတွေက ၃၄ အိမ်ထောင်လောက်ရှိတယ်။ ဘယ်လိုပြန်စုစည်းမိလာကြလည်းလို့ မေးကြည့်တော့ - စိုက်ခင်း ပြန်လာလုပ်ရင်း၊ ပြန်စုမိကာ ပြန်နေဖြစ်တယ်လို့ ဆိုတယ်။ မုန့်ညှင်း၊ အာလူးစိုက်ကြတယ်။ တောင်ယာ၊ လယ်ယာနှစ်ခုစလုံး လုပ်ကြတယ်။ တောင်ယာလုပ်တာ အိမ်ခြေ ၅၀ လောက်ရှိတယ်။ လယ်စိုက်တာလည်း အိမ်ခြေ ၅၀ လောက်ရှိတယ်။ တောင်ယာက ရွာကနေ ၁မိုင် ပတ်လည်လောက် သွားခုတ်ရတယ်။ စပါးကတော့ ရွာနားမှာပဲ၊ တောင်ကျရေ သွင်းစိုက်တယ်။

ရွာမှာ ဆေးရုံမရှိ၊ အရပ်လက်သည်ပဲရှိတယ်။ တိုင်းရင်းဆေးဆရာ တစ်ဦးရှိတယ်။ အရေးအကြောင်းဆို နောင်ခိုင်အထိ ၁၃ မိုင်လောက်ဝေးတယ်၊ ပူတာအိုအထိဆို စုစုပေါင်း မိုင် ၂၀ လောက် ဝေးတယ်။ ခက်တာက နောင်ခိုင်အထိရောက်အောင် ချောင်းရိုးအတိုင်း သွားရတာခက်တယ်။ ဆေးရုံသွားရင်း လမ်းမှာ သေဖူးတာတွေရှိဖူးတယ်။ အသည်း၊ ကျောက်ကပ်ရောဂါတွေ ဖြစ်တယ်။

ဘာငါးတွေ ရှိလဲလို့ မေးတော့ ကျောက်ငလူး၊ ငါးနီ၊ ငါးပိုင်း၊ ရေခဲငါး၊ ငါးခူတွေ ရှိတယ်လို့ ဆိုတယ်။ ငါးတော့နည်းလာတယ်။ ငါးဖမ်းသူများလာတယ်။ ရှော့တိုက်ဖမ်းတာတွေ၊ ရေငုပ်ဖမ်းတာတွေ ရှိလာတယ်။ အောက်ဆီဂျင်ပိုက်၊ ရေကူးဝတ်စုံနဲ့ ရေငုပ်ဖမ်းတာက ဘယ်ကနေ နည်းရလာလဲမသိ။ ငါးရဲ့ နောက်စေ့ကိုပစ်တယ်။ ကိုယ်ကိုပစ်ရင် ရုန်းတယ်လို့ဆိုတယ်။ တစ်ညကို ၁၀ပိဿ လောက်ရတတ်လို့ဆိုတယ်။ ဒီနည်းက မိုးတွင်းရေနောက်ရင်တော့ ပစ်မရ၊ ရှော့တိုက်တယ်။ ငါးအကြီးကြီးတွေမိတတ်တယ်။ တစ်ခါက ပိဿ ၁၀၀လောက်ရှိတယ် လို့ဆိုတယ်။ ရေငုပ် ငါးဖမ်းအဖွဲ့တွေက တစ်ဖွဲ့ကို ၃ ယောက်လောက်ပါတယ်။ နည်းနာအသစ်တွေ ရလာတယ်။ ကုန်ဖို့များပြီ။ strategy of common ဆိုတာဒါပဲနေမယ်။

ရွှေကျင်တဲ့အကြောင်းတွေမေးကြည့်တော့ရွှေဖောင်တွေနဲ့ကျင်သလို၊ ရေငုပ်ပြီးလည်း ကျင်တယ်ပြောတယ်။ ရွှေမကျင်တော့တာ ၂နှစ် လောက်ရှိပြီ။ ဒီနားမှာ ကမ်းပါးမြို့ တူးတာတော့မရှိ၊ ဒီအောက်ပိုင်း ၁၀ မိုင်အကွာလောက်မှာတော့ ကမ်းပါးမြို့တူးတွေရှိတယ်။ ရွှေလာတူးတာက တရုတ်တွေ၊ တရုတ် လုပ်သမားတွေရော အခြားဒေသက အလုပ်သမားတွေရော ပါလာကြတယ်။ သူတို့နဲ့အတူ မူးယစ်ဆေးတွေလည်းပါလာကြတယ်။ တရုတ်တွေက ပစ္စည်းတွေသယ်လာ၊ ဒီရောက်မှ ဖောင်ရိုက်ပြီး ရွှေတူးတယ်။ တရုတ်ရွှေဖောင်တွေ ရောက်မလာခင်က ဒေသခံတွေ အင်ဂျင်စက်နဲ့ပဲ ရေငုပ်တူးတာတွေ၊ ကမ်းနားမှာ တူးတာတွေရှိတယ်။ စက်တွေ မရခင်က ဂေါ်ပြားနဲ့တူးတယ်။ အခု ရွှေတူးလို့ရတဲ့ နေရာနည်းနည်းပါးပါးတော့ ကျန်သေးတယ်။ အရင်လို များများမရဟုဆိုတယ်။ အစိုးရက ရွှေမတူးရ ပိတ်ပြီးနောက်ပိုင်း ပြန်သွားကြတယ်။ ဦးသိန်းစိန်အစိုးရလက်ထက် နောက်ဆုံးနှစ်မှာ ပိတ်လိုက်တာ။ ၄ နှစ်လောက်ရှိပြီ။ မောင်းထုတ်လည်း မပြန်တော့ ချုပ်ထားရတယ်။ မချမ်းဘော ဆိပ်ကမ်းမှာ ဖမ်းထားတဲ့ ရွှေဖောင် ၃ စီးရှိတယ်။ အခုတော့ သံဈေးနဲ့ ရောင်းလိုက်ကြပြီ ဟုဆိုတယ်။ ရွှေတူးပေမယ့် ကမ်းပါးပြုတာ၊ ရေစီးကြောင်းပြောင်းတာ သိပ်မရှိဟုဆိုတယ်။ ဒေသအင်ဂျင်စက်တွေနဲ့ ချောင်းလက်တက် တွေထဲ လိုက်တူးတာတွေတော့ ရှိသေးတယ်ဟု ဆိုတယ်။

သစ်ခုတ်တာနဲ့ ပတ်သတ်လို့ - ဒီရွာကနေ ၂ ဖာလုံလောက်အကွာမှာ သစ်စက်ရှိတယ်။ ရွာမှာက ချိန်းစောနဲ့ပဲ ခုတ်တယ်။ သစ်စက်တစ်လုံးထဲကျ သစ်ကုန်တာ မသိသာ။ သစ်လုံး

ဖြောင့်ရင်တော့ ဘာပဲဖြစ်ဖြစ် ခုတ်တယ်။ ရွာကလူတွေ ခုတ်တာကျ လမ်းလေ ဂျာတက်ပြီးတော့ပဲ သွားခုတ်တယ်၊ သစ်ဆွဲတယ်။ ဒီချောင်းရိုးအထက်လောက်မှာတော့ တောထဲအထိ ကားလမ်းပေါက်တဲ့ သစ်ဆွဲလမ်းကြောင်းရှိတယ်။

၁၉၇၉ မှာ ရေအကြီးအကျယ်ကြီးတယ်။ ၂၀၀၄ ခုနှစ်ကထက် ပိုဆိုးတယ်။ တစ် ပတ်လောက်မိုးရွာပြီး ရေကြီးတာ။ အခု ရာသီဟာ ပိုပူလာတယ်။ အချိန်အခါမဟုတ် မိုးရွာ တာတွေရှိလာတယ်။

ဧပြီ ၁၀၊ ၂၀၁၉

ပူတာအို

ကောင်းမှုလုံ၊မချမ်းဘောဖက် မသွားခင် ဒီက ရက္ကန်းရက်တဲ့ အိမ်ကိုသွားကြည့်ကြ တယ်။ အဖွားရယ်၊ သူ့မြေးမ နှစ်ယောက်ရယ်နဲ့ လုပ်နေကြတယ်။ မိသားစုမှာ ညီအစ်မ ၃ ယောက်နဲ့ အဖွား စုစုပေါင်း ၄ ယောက် ရက္ကန်း (ဂျပံခုတ်) ရက်တယ်။ ဖြေပေးတဲ့ အစ်မကတော့ မူကြိုဆရာမလည်း လုပ်တယ်။ အခြားညီအစ်မတွေကတော့ အချိန်ပြည့် ဂျပံခုတ် လုပ်တယ်။

အဖွားက အသက် ၈၅နှစ်။ နာမည်က ဒေါ်ဆန်ဒေါင်းခေါ်တန်။ ဇာတိက ခေါင်လန်ပူးမြို့နယ်၊ ရယ်ဒမ်းဝမ်မြို့က။ ၁၀နှစ်သမီး အရွယ်အထိ အဲ့ဒီမှာနေခဲ့တယ်။ ဂျပံခုတ် ရက္ကန်းကို ၁၀ နှစ်အရွယ်လောက်မှာ ဝါသနာပါပြီး မိခင်ဆီက သင်ခဲ့တယ်။ အဲ့ဒီအခါတုန်းက ဘာတွေတွေသုံးခဲ့လဲလို့ မေးကြည့်တော့- ရဲဘော်တွေ အောက်အရပ်က ပြန်လာတဲ့အခါ ချည်ကြမ်းတွေပါလာတတ်တယ်။ ဆေးခြောက်လျှော်နဲ့လည်း ရက်တယ် ဟုပြောတယ်။ ရဝမ် ရိုးရာ အကျီ၊ တဘက်ကို ယခင်တုန်းကတော့ သိုးမွေးနဲ့ ရက်တယ်။ အခုတော့ ယုန်ခြည်နဲ့သာ ရက်တယ်။ အခု ထမီတော့ မရက်တော့၊ အပြင်မှာ လွယ်လို့လွယ်တယ်လေ ဟုပြောတယ်။ အကျီ၊ နဲ့ တဘတ်တော့ ရက်တယ်။ ဆေးဆိုးတော့ ယခင်က "တန်ဟ" အပင်ရဲ့ အမြစ်ကို ထုပြီးဆေးဆိုးတယ်။ အနီရောင်ထွက်တယ်။ အစိမ်းရောင်အတွက် "တဆစ်" အပင်ရဲ့ အမြစ်ကိုထုပြီး ဆိုးတယ်။ အနက်ရောင်အတွက်က ဓာတုဆေးဆိုးပြီးသားကိုပဲ သုံးတယ်ဟု ပြောပြတယ်။ အဆေးခြောက် လျှော်နဲ့ ရက်တဲ့အဝတ်က အနှစ် ၂၀ လောက်ခံတယ်။ အဖွားက သူ့ရဲ့ ဆေးခြောက်လျှော်အကျီလေးကို ထုတ်ပြတယ်။ ဝတ်ပါများလို့ဖြစ်မယ် ပျော့ပျော့လေး။ အနှစ် ၂၀ လောက်ရှိပြီတဲ့။ ဆေးခြောက်လျှော်ကို ယခင်က အိမ်တွေမှာ တနိုင်စိုက်၊ လျှော်ထုတ်ပြီး ရက်တယ်။ အခု မြို့ ပေါ်မှာ စိုက်လို့မရတော့၊ ယမ်မျိုးခွန်နဲ့ ညှိနိုင်တယ်။ အခု တောကနေ ချည်ထုတ်ပြီးသားကို ဝယ်ရက်တယ် ဟုဆိုတယ်။

လျှော်ထုတ်ပုံက - လူတစ်ရပ်စာ သိပ်မရင့်တဲ့အရွယ်၊ ၆လအရွယ်ဆို လျှော်ထုတ် လို့ရပြီ။ အပင်ကို ခုတ်၊ အစည်း စည်း၊ အခြောက်ခံရတယ်။ အခြောက်ခံပြီးတော့ တစ်ည မိုးရေခံပြီး ပျော့လာတဲ့အခါ လျှော်ကိုနွှာတယ်။ ပြီးတော့ ပြာနဲ့ တစ်နေ့ကုန်ပြုတ်၊ အခြောက်ပြန်လှန်ပြီး ချည်ငင်တယ်။ အခု စိုက်ဖို့က ကုန်ကြမ်းအစေ့မရှိတော့။ ရွာမှာ စိုက်ပြီး ချည်ထုတ်ရောင်းသူလည်း မရှိတော့ဟု ဆိုတယ်။ ဆေးခြောက်လျှော်အဝတ်ကို လျှော်တဲ့အခါ ဆပ်ပြာနဲ့ လျှော်လို့မရ၊ ပြာလက်တစ်ဆုပ်ဖြူးပြီး လျှော်ရတယ်။ အကျီအပြင် ကလေးပိုးတဲ့ တဘက်ပါရက်တယ်။ ဒီအဝတ်က ဗိုက်အောင်၊ လေနာ သက်သာစေတယ်။ မီးနဲ့ အပူပေးပြီး ဝတ်လိုက်ရင်၊ ပတ်ထားရင် ပျောက်တယ် ဟုဆိုတယ်။ ရာသီပူရင် ဝတ်ထားပါက အေးနေပြီး နေကောင်းတယ်ဟုဆိုတယ်။ ရာသီပူရင် အဖွားကသူ့အကျီကို ထုတ်ဝတ်တယ်ဟု သူ့မြေးမက ပြောပြတယ်။

ကောင်မူလုံဘုရား၊ မချမ်းဘောဆီ ဆက်ထွက်လာခဲ့တယ်။ လမ်းမှာ ဂျူဗလီ၊ အင်ဘူးဘော့၊ နမ်ခမ် ရွာ တွေကို ဖြတ်လာခဲ့တယ်။ နမ်ခမ်ရွာက မချမ်းဘော့မြို့မှာ လယ်ကွက်အများဆုံး။ အိမ်ခြေက ၂၄ အိမ်သာ။ ထရန်ဒမ်းရွာလည်း ဖြတ်ခဲ့တယ်။ ဆင်လွမ်ဒမ်း (၂) ရွာမှာ ခဏနားကြတယ်။

ဒီဖက်ကရွာတွေမှာ ရေသွင်းစိုက်တဲ့ လယ်ယာစနစ်ကိုပဲ အများဆုံးတွေ့ရတယ်။ အခု ဆင်လွမ်ဒမ်း (၂) ရွာမှာက စက်ကြီးသုံးပြီး လယ်လုပ်တာ မနှစ် ၂၀ ကျော်၊ ၃၀ ကျော် လောက်ရှိပြီ။ တနိုင် လက်တွန်းထွန်စက်သုံးပြီး လုပ်တာက ၅ နှစ်ကနေ ၁၀ နှစ်လောက်ရှိပြီ။ အိမ်တိုင်း စက်သုံးများလာတာကတော့ ၆ နှစ်ကျော်လောက်ရှိပြီ။ နွားနဲ့ လယ်ထွန်တာ မရှိတော့။ စက်မရှိတဲ့သူက ငှားပြီးလုပ်တယ်။ စက်ငှားခ ၁ ကေ ကို ၃သောင်းပေးရတယ်။ ပျဉ်းမျှ တစ်ကေကို ၂၅ တင်းကနေ တင်း ၃၀ ခန့်ထွက်တယ်။ လယ်တွေက မြေဩဇာထည့်စရာစလို၊ မြေဆီကောင်းတယ်။ ချောင်းရေသွယ်ပြီးလုပ်ကြတယ်။ လယ်တွေဆီ ရေပေးတဲ့ ဆည်တွေလည်း ရှိတယ်။ နဝတ အစိုးရလက်ထက်ကစလို လယ်ယာစိုက်ပျိုးတဲ့ စနစ်ကိုစတယ်။ အဲ့ဒီအခါက လယ်ဖော်ရင် တစ်ကေကို သောင်းဂဏန်းလောက်ပေးတယ်။ စက်တွေကို စက်မူလယ်ယာက အရစ်ကျစနစ်နဲ့ ဝယ်တယ်။ ဒေသမျိုးစပါးတွေအနေနဲ့ ခေါ်လုံး၊ ဒအမ်ဟိမ်၊ အဗူးမရဲ့ မျိုးတွေရှိတယ်။ အောက်ပိုင်းက စပါးမျိုးတွေလည်း စိုက်ဖူးတယ်။ ဒါပေမယ့် အဆင်မပြေ။ အောက်ပိုင်းမျိုးက အမှည့်နောက်ကျတယ်။ အခြားစပါးတွေရိတ်သိမ်းပြီးချိန် ၁၁ လပိုင်းလောက် နွားကို လွှတ်ကျောင်းတော့ မမှည့်သေးတဲ့စပါးတွေကို ဝင်စားတယ်။ ဟုတ်တယ်၊ သွားခဲ့တဲ့

ဒေသတွေမှာ နွားတွေကို ဒီအတိုင်း လွှတ်ထားတာတွေရတယ်။ လမ်းပေါ်မှာ၊ လမ်းဘေးမှာ၊
ချောင်းဘေးမှာ၊ ကွင်းတွေထဲမှာ အုပ်လိုက် တွေ့ရတတ်တယ်။ ခပ်ချိုဆန်ဆိုရင်
ဈေးကောင်းရတယ်။ ဒါပေမယ့် မြစ်ကြီးနားဖက်လို အပူများတဲ့ အောက်ပိုင်းအရပ်မှာသာ
အဆင်ပြေတယ်။ တောင်ယာ မလုပ်ကြတော့တာ ၁၀ နှစ်လောက်ရှိပြီ။ နဝတ လက်ထက်
(၂၀၀၃၊ ၂၀၀၄) မှာ မလိခကနေ ၁ မိုင်အတွင်း ကြိုးဝိုင်းသတ်မှတ်တယ်။

ချောင်းရေနဲ့ပတ်သတ်လို့ နန္ဒန်ချောင်းဖျားမှာရွှေနည်းနည်းတူးတာရှိတယ်။ နွေရာသီဆို
ချောင်းရေနည်းလာတယ်။ လယ်ကွက်တွေ အကျော်မှာ တောရှိတယ်။ အဲ့ဒီတောထဲ
ခုတ်ပါများလို့ တောစပ်နေရာ ချောင်းရေနည်းလာတာလည်း ဖြစ်နိုင်တယ်လို့ ပြောတယ်။ ဒီရွာ
အကျော်က ပန်နွယ်၊ ပန်ဆက်ရွာမှာ သစ်စက်တွေရှိပြီး၊ တစ်နှစ်ပတ်လုံး လည်တယ်။
အဲ့ဒီရွာတွေက သစ်အမြဲခုတ်နေတော့ ရွာနားဝန်းကျင်က သစ်တွေ ကုန်ပြီဟု ဆိုတယ်။
အခုရွာမှာက ရွာအထိုင်သစ်စက်တော့မရှိ။ အိမ်သုံးအတွက်ပဲခုတ်ကြတယ်။ ထင်းအတွက်က
တစ်နှစ်ကို ၆ ပေပတ်လည် ၄ကတ်၊ ၅ ကတ်လောက်ကုန်တယ်။ အခု လျှပ်စစ်မီးရတာ ၄
လပဲရှိသေးတဲ့အတွက် တောပြုန်းလာတာ ထင်းကြောင့်လား ဆိုတာကိုတော့ သေချာ
တွက်ကြည့်လို့ မရနိုင်။ မေခဖက်နဲ့ယှဉ်ကြည့်ရင် မေခက မြို့နယ်အလိုက် ပြင်ပက
လာခုတ်ကြလို့ပြုန်းတယ်။ မလိခဖက်ကျတော့ အိမ်သုံးအနေနဲ့ ရွာအလိုက်ပြုန်းတယ်။

ရာသီအပြောင်းအလဲအနေနဲ့ ပိုပူလာတယ်။ ၂၅ နှစ်၊ ၃၀နှစ် တစ်ခါ လေပြင်းတိုက်တာ
ကြုံလေ့ရှိတယ်။ သောက်ရေအတွက်က ရေတွင်းတွေရှိတယ်။ ချောင်းရေလည်း သုံးကြတယ်။
ပိုက်သွယ်ပြီးတော့ သုံးတယ်။ သုံးရေ၊ သောက်ရေအတွက် အခက်အခဲမရှိ။
စိုက်ပျိုးရေအတွက်ကလည်း မိုးတွင်းအခါမှသာ စိုက်တဲ့အတွက် ရေအမြဲရတယ်။
ဒီမချမ်းဘောနယ်က မြေအောက်အနက် ၅ ပေတူးရင်ရေထွက်တယ်။ ပူတာအိုဖက်မှာက ပေ
၅၀လောက်အနက်တူးပေမယ့် ရေမထွက်တဲ့ရွာတွေလည်း ရှိတယ်။

မူးယစ်ဆေး ပြဿနာနဲ့ပတ်သတ်လို့ ဗန်းမောခရိုင်က အဆိုးဆုံးပဲ ဟုဒေသခံ ဦးလေး
ကပြောတယ်။ ပြီးရင် ပူတာအို ခရိုင်က ဒုတိယလိုက်တယ်။ မူးယစ်ဆေးက ဒီဒေသဖက်က
မထွက်၊ ဘိန်းမဲပဲ ထွက်တယ်။ မြစ်ကြီးနားဖက်က ထွက်တယ်ဟု ယူဆရတယ်ကြောင်း
ပြောတယ်။ ယခင်က မြစ်ကြီးနားနဲ့ မချမ်းဘော့ နယ်စပ်ဂိတ်ရှိတယ်။ အခုမရှိတော့ ၊ အဲ့ဒီဖက်
လုပ်ငန်းရှင်တွေဆီကနေ လာတယ်ဟုခန့်မှန်းကြောင်း ပြောတယ်။ ပြည်သူ့စစ်ကတည်း
ပူတာအိုခရိုင်မှာ တစ်ခုပဲရှိတယ်။ ဒါပေမယ့် သူတို့ဒါမျိုးမလုပ်တတ်၊ မသယ်။
ထောက်ပို့တပ်တွေကနေတဆင့် ဝင်တယ်လို့ကြားရကြောင်း ပြောပြတယ်။

တရုတ်လွှမ်းမိုးမှု မရှိသေးတာ ပူတာအိုခရိုင်လောက်ပဲကျန်တယ်။ မြစ်ကြီးနား ဖက်ကတော့ ပါသွားပြီ။ နောင်မွန်းမြို့နယ်ဖက်မှာ သတ္တုတူးဖော်ဖို့လုပ်နေတယ်လို့လည်း ကြားရကြောင်း၊ အဲဒီနေရာတွေဟာ UNESCO ရဲ့ ထိန်းသိမ်းရေး ဧရိယာအတွင်းမှာ ရှိမရှိကို သေချာသိဖို့လိုတယ်ဟု ပြောတယ်။ ဆရာမြင့်ဇော်က - အမျိုးသားဥယျာဉ် မသတ်မှတ်ခင် တွန်းပြီးလုပ်လာနိုင်ချေလည်း ရှိတယ်ဟု ဆိုတယ်။ (အခုဆို ခေါင်လန်ဖူးနဲ့ တရုတ်က လမ်းပေါက်နေပြီ။ ခေါင်လန်ဖူးနဲ့ နောင်မွန်းကလည်း လမ်းပေါက်တော့မယ်။)

ဒီနေ့ပူတာအိုကနေ ကောင်းမှုလုံဖက်ကို သွားတယ်။ ကောင်းမှုလုံ မရောက်ခင် ဆင်လွမ်ဒမ်း (၂) ရွာမှာ ရွာခံတွေနဲ့စကားပြောတယ်။ ၂၀၀၅ ၊ ၂၀၀၆ လောက်ကစလို့ ဒီဖက်ကို ဦးတေဇဝင်တယ်။ ဖုန်ကန်ရာဇီအသွားလမ်း တလျှောက်အလှူအတန်းတွေလုပ်တယ်။ (မူလရိုးဒီးဖက်အသွား ပူတာအိုအထွက်နားမှာ ထူးကုမ္ပဏီရဲ့ ပုဂ္ဂလိကကျောင်းတစ်ခုလည်း တွေ့တယ်။ အစိုးရအထက်တန်းကျောင်းဘေးကပ်ရပ်ပဲ။ အစိုးရကျောင်းထက်အောင်ချက် ပိုကောင်းတယ်တဲ့။)

ကောင်းမှုလုံ ကြိုးတံတားဖြတ်တော့ မချမ်းဘောမြို့နယ်ဝင်ပြီ။ မလိခမြစ်ကမ်းဘေးမှာ ကောင်းမှုလုံဘုရားကို တွေ့ရပြီ။ ငယ်ငယ် အမှတ်သညာထဲက နေခြည်ဖြာမှနွေးသောကြောင့် ရုပ်ရှင်ထဲက ကောင်းမှုလုံမဟုတ်တော့။ ဉာဏ်တော်မြင့်ထားတယ်။ စေတီလုံးပတ်နဲ့ ရင်ပြင်တော်အကျယ် ပိုကြီး၊ ပိုပြီးနေရာယူလာတယ်။ စေတီတော်၊ အရံစေတီ နဲ့ အရံစေတီမုခ်ပေါက်တွေရဲ့ လက်ရာက အထစ်အထစ်တွေ။ ကြည့်ရတာ ပြေပြေပစ်ပစ်မရှိ။ ဘယ်လိုလက်ရာရယ်မသိ။ ယခင်လက်ရာနဲ့လည်း မတူတော့။ ယခင်လို ထုံးသင်္ကန်းနဲ့ မဟုတ်၊ ရွှေရောင်တဝင်းဝင်းနဲ့။ ယခင်စေတီက ခြင်္သေ့ရုပ်၊ နတ်ရုပ်တွေကို အဆောင် တစ်ခုသပ်သပ်မှာထားတယ်။ ဒါတွေကိုလည်း ပြုပြင်ထားတာ မျက်လုံးပြူးပြူး၊ နှုတ်ခမ်းရဲရဲတွေ။ ဇရပ်အို အဆောင်တစ်ခု ကျန်နေသေးတယ်။ ဒီအတိုင်းပစ်ထားပုံပါပဲ။ ဘုရား ပရဝုဏ်ကို နေရာအတည်တကျ ဖြစ်အောင် ချဲ့ယူထားတယ်။ ခန့်မှန်းကြည့်ရင် ၅ ဧက ကနေ ၁၀ ဧက ကြားလောက်ရှိတယ်။ ပနက်ရိုက်ပြီးသား ကျောင်းဆောင်နေရာ အသစ်တွေ၊ စေတီထပ်တည်ဖို့ နေရာပြင်ထားတာတွေ တွေ့ရတယ်။ ဘုရားပရဝုဏ်နေရာကို သတ်မှတ်တဲ့သဘောအနေနဲ့ ဝန်းရဲ့ အရပ်လေးမျက်ရှိ ထောင့်တွေမှာ စေတီတွေ တည်ထားတယ်။ ရွှေတိဂုံစေတီတော်ပုံတူ၊ ရွှေစည်းခုံစေတီတော်ပုံတူတွေ။ ၂၀၁၈ ခုနှစ် မေလ ၃၀ ရက်နေ့က ကောင်းမှုလုံနဲ့ အနီးအနားက အိမ် ၇ အိမ်ကိုလည်း အတင်း ရွှေ့ပြောင်း ခိုင်းတယ်။ ရဝမ် လူမျိုးတွေနေကြတယ်။ ယခင်လူနေခဲ့ဖူးတဲ့ အမှတ်အသားတွေအဖြစ်

ရေတွင်းဟောင်း၊ သစ်ငုပ်တွေ တွေ့ရတယ်။ ရွှေပြောင်းခံလိုက်ရတဲ့ အိမ်တွေကို ကျောက်တိုင် အဖြူတွေစိုက်ထားတဲ့ ဘုရားပရဝုဏ်ရဲ့ အပြင်ဖက်မှာ နေရာချထား လိုက်တယ်။ တပ်ကပဲ ဆောက်ပေးတယ်။ ဘုရားကျောင်းလည်း ဆောက်ထားပေးတယ်။ ဘုရားကမ္မည်းတွေကို ဖတ်ကြည့်လိုက်ရင်လည်း တပ်က ထိပ်ပိုင်းအရာရှိတွေအကုန်လုံး ဝိုင်းဝန်းမတည်လှူထားကြတာ။ ဒီဖက်မှာက ဘာသာရေးအကြောင်းပြုပြီး နယ်မြေကို လာရောက်စိုးမိုးတာမျိုးတွေ လုပ်တယ်။ ဒီဖက်မှာက ဗုဒ္ဓဘာသာရှမ်းတွေလည်း နေကြတော့ သူတို့ကို လာစည်းရုံးပြီး လုပ်လိုက်ကြတာမျိုး သာဓကတွေရှိတယ်။ လုပ်ပြီးလို့ အဆင်မပြေကြတော့တဲ့အခါမှာ အခြားဌာနေ ခရစ်ယာန်တွေကိုပါ ပြန်အားနာရတာမျိုးတွေ ရှိတယ်လို့ ဆရာမဒေါ်ခင်နွယ်က ပြောပြတယ်။ ဥပမာ ကျောက်နဂါးကိုပဲကြည့်လေ။ မူလ သဘာဝအတိုင်းရှိနေတဲ့ ကျောက်နဂါးမှာက သူ့လူမျိုးနဲ့ သူ့ဒဏ္ဍာရီနဲ့ အခုဟာက နဂါးကို အမီးအမောက်ခေါင်းတွေ တပ်ပေးပြီး၊ သာသနာ့နယ်မြေလို လုပ်ပစ်တဲ့ ကိစ္စ။

ပူတာအိုကို ညနေပြန်ရောက်တော့ မူလာရီးဒီး ကြိုးတံတားဆီ သွားကြတယ်။ ကြိုးတံတားနဲ့ ကပ်ရပ်နေရာမှာ ဦးတေဇေ့ မလိခ ဟိုတယ်ရှိတယ်။ “မူလာရီးဒီး ဂျစ်ကားကြိုးတံတား” အဟောင်းကို ဒီအတိုင်းပဲတွေ့ရတယ်။ လူအသွားအလာအတွက်ပဲ သုံးကြတော့တယ်။ ဒီ မူလာရီးဒီးတံတား ပတ်ဝန်းကျင်အနေအထားဟာ ကျွန်မငယ်ငယ်က မြင်ဖူးထားတဲ့၊ မှတ်မိနေတဲ့ ရိုးရိုး ပြေပြေဝန်းကျင်မဟုတ်တော့။ အခုတံတား ဝန်းကျင်က တံတားက သပ်သပ်၊ ချောင်းက သပ်သပ်၊ လူနေ နေရာတွေက သပ်သပ်ဖြစ်နေသလို ခံစားရတယ်။ ရေထဲ ဆင်းချင်ရင် ကုန်းကနေ တကူးတက ဆင်းရမယ့်ပုံ။ မြစ်ဟာ ကြည့်ရုံသက်သက်လောက်ပဲ နေရာရတော့သလို။ ကွန်ကရစ် တံတားအသစ်ကတော့ မလှမ်းမကမ်းမှာ ဖြူးဖြူးဖြောင့်ဖြောင့် တွေ့ရတယ်။ အဲ့ဒီတံတားအလယ်တိုင်ရဲ့ အနောက်ပိုင်းမှာ သောင်ထွန်းနေတဲ့ သောင်ခုံခပ်ကြီးကြီးတစ်ခု ထွန်းနေတယ်။ ချောင်းထဲမှာ ရေကူးနေတဲ့ ကလေးတွေ၊ ငါးဖမ်းနေသူတွေ တွေ့ရတယ်။ ရေအရောင်၊ အဆင်းက သန့်နေသေးပေမယ့် အမှိုက် အစလေးတွေတော့ တွေ့ရတယ်။ ရေထဲ ဝါဖောင်နဲ့ မျောပြီးသွားနေတဲ့ ကလေးနှစ်ယောက်တွေ့တယ်။ မြစ်ထဲမှာ မျောနေတဲ့ သစ်လုံး တစ်လုံးတွေ့တယ်။ တဖက်ကမ်းကနေ တောင်ယာလုပ်အပြီးပြန်လာသူတွေ၊ တဖက်ကမ်းက ဟိုတယ်မှာ အလုပ်လုပ်ပြီး ပြန်လာသူတွေကို တွေ့ရတယ်။ အခြား အလည်လာသူ အနည်းငယ်ရှိတယ်။

ပြေ ၁၁ ရက်၊ ၂၀၁၉

ပူတာအို - နောင်မွန်းမြို့

နံနက် ၁၀ နာရီ ၄၅ မိနစ်မှာ ပူတာအိုကနေ စထွက်တယ်။ ထမင်း၊ ဟင်းကို တည်းတဲ့ တည်းခိုခန်းဆိုင်ကနေ ဝယ်လာခဲ့လိုက်တယ်။ ထီခ ချောင်းရောက်တော့ တံတား အသစ်ဆောက်နေတာ တွေ့တယ်။ ဆောက်လုပ်ရေးနေရာ မလှမ်းမကမ်း ချောင်းထဲမှာ ရွှေကျင်နေသူတွေ အများကြီး။ ကျောက်ပုံစုစု၊ လူစုစုနဲ့ ဝါးနှစ်ချောင်းထောက်လေးတွေနဲ့ ချောင်း တစ်ခွင်တပြင် တွေ့ရတယ်။ အနီးအပါး ရွာတွေက ရွှေလာကျင်ကြတယ်။ ၁ နာရီလောက် လမ်းလေ ျှောက်လာကြရတယ်။ မနက် ၉ နာရီကနေ ညနေ ၃ နာရီအထိ ရွှေကျင်ကြတယ်။ လယ်လုပ်သလို အခြားအပိုဝင်ငွေရအောင် ရွှေလာကျင်တယ်ဟု ပြောတယ်။ ကျွန်မတို့ ကားခဏရပ်တဲ့ နေရာနားက လသားအရွယ်ကလေးနဲ့ အမျိုးသမီးကို မေးကြည့်တော့ သူ့အမျိုးသားက ရွှေမှော်မှာ အလုပ်လုပ်တယ်။ အခု ဒီမှာ ၃ ရက်ကျင်တာ ၁ ပဲ (၁သောင်းဝန်းကျင်) ရပြီလို့ဆိုတယ်။ တိန်းကောရွက် ၃၊ ၄ ရွက်ကို သဲမြေကျောက်ကြားထဲစိုက်ပြီး နေကာရုံလောက်ကာပြီး ချောင်းဘေးမှာ စောင့်ကြ၊ နားကြတယ်။ နေ့လည်စာအတွက် ဟန်ကောချိုင့်နဲ့ လုံးတီးဆန်ချက်ပြီး ပါလာတဲ့ အာလူးကြော်၊ ငါးချက်တို့နဲ့ စားကြတယ်။ ငါးကချောင်းထဲကရတယ်၊ ကျွန်မတို့ကို စားပါဦးတဲ့။ ကျွန်မတို့လည်း ပါလာတဲ့ ဝက်သားဟင်း၊ ငါးဟင်းအနည်းငယ် ပေးတယ်။ သူတို့ရဲ့ ဆန်နီနီစေးစေးလေးနဲ့ အာလူးကြော်ဝါဝါလေး၊ ချောင်းငါးလေးကို ဝင်ဖဲ့စားလိုက် ကြသေးတယ်။ ရွှေကျင်နေတာကတော့ ၁၀နှစ်၊ ၁၂ နှစ်အရွယ် ကလေး တွေရော၊ လူကြီး၊ လူလတ်၊ ကျား၊ မ အကုန်လုံးပါပဲ။

ချောင်းကိုကျော်ပြီးတော့ အလန်ဂါးရွာကိုရောက်တယ်။ ပြီးတော့ ထန်ဂါးရွာမှာ နားကြတယ်။ ဂရိတ်ဖရသီးအရည်ညှစ်၊ သကြားဘာညာ ဘာမှမထည့်ဘဲ သောက်ကြတယ်။ ပူကပူ ပန်းကပန်းနဲ့ အတော်နေလို့ကောင်းသွားတယ်။ ဒီထန်ဂါးရွာက အထက်ဖက် ရွာတွေကနေ အောက်ဖက် ပူတာအိုဖက်သွားတဲ့အခါ လမ်းတစ်ထောက်နားကြတဲ့ရွာ။ လမ်းဘေးမှာပဲ ထမင်း၊ ခေါက်ဆွဲတွေရတဲ့ဆိုင် ခပ်ကြီးကြီးတစ်ခုရှိတယ်။ ဒီရွာမှာ နည်းနည်းမေးကြည့်တော့ အခြားရွာတွေလိုပဲ ငါးဖမ်းတာ ပြဿနာရှိတယ်။ ဒီထန်ဂါးရွာက ထားခ ချောင်းဘေးမှာရှိတယ်။ ၁၀လပိုင်း၊ ၁၁လပိုင်း နဲ့ ၁၂လပိုင်းတွေပဲ ပိုက်ထောင် လို့ရတယ်။ ဒီအတိုင်းငါးဖမ်းရင် ခပ်သေးသေးပဲရတယ်။ မှိန်းနဲ့ ရေငုပ်ဖမ်းတာ

တွေလုပ်ကြတယ်။ ဒီရွာမှာ ဂျိမ်းဖော၊ လီဆူး တစ်ဝက်ဆီလောက်နေကြတယ်။ အိမ်ခြေ ၃၀ ရှိတယ်။ အခြားဒေသ (ဖားကန်)မှာ ကျောက်သွားတူးတာတွေ လုပ်ကြတယ်။ ခရစ်ယာန် ဘာသာဝင် ၁၀ ယောက်ပဲရှိပေမယ့် ဘုရားကျောင်းအသစ် ခပ်ကြီးကြီးဆောက်ထားတာ ရှိတယ်။ ကျောက်အောင်တဲ့အခါ ကိုယ့်အရပ်ဒေသမှာ ဘုရားကျောင်း အသစ်လှူတယ် ဟုပြောတယ်။

ထန်ဂါးရွာအကျော် ဖာဘောရွာ မရောက်ခင်လမ်းမှာ ခဏနားတယ်။ လမ်းဘေး ကုန်ခြောက်ပစ္စည်းဆိုင် သေးသေးလေးမှာ။ ရေနွေးသောက်နားဖို့ နေရာ ခပ်ကျယ်ကျယ် လုပ်ပေးထားတယ်။ ဒီဆိုင်နေရာရဲ့ အောက်ဖက် တောကြောအတိုင်းဆင်းသွားရင် မလိခမြစ် ရောက်တယ်။ မလိခမြစ်ကို ဖောင်နဲ့ဖြတ်ပြီးရင် ဆေးချောင်းကိုရောက်မယ်။ အခုတော့ အချိန်မရှိကြ၍ ဆေးချောင်းမှာရေဝင်ချိုးမယ့် အစီအစဉ်ကို အပြန်ကျမှလုပ်ဖို့ တိုင်ပင်ထားလိုက်ကြတယ်။ လာခဲ့တဲ့ လမ်းတလျှောက်မှာတော့ လမ်းဖောက်နေတာ အကြီးအကျယ်ပဲ။ ပတ်ဝန်းကျင် သစ်တောကတော့ အံ့အံ့ဆိုင်ဆိုင်ရှိသေးတယ်။ ပျံလွှားငှက်တွေ အများကြီး တွေ့ရတယ်။ အကောင်းသေးတာရော၊ နည်းနည်းကြီး တာလေးတွေရော။ ရှုပ်ယှက်ခတ်နေအောင် ပျံသန်းနေကြတာ။ ကျလီ ကျလီနဲ့ သံရှည်ဆွဲပြီးအော်တယ်။ စွပ်ခနဲလေမှာပျံတာ အရမ်းမြန်တယ်။ ရဝမ်မနောတိုင်မှာ ပျံလွှားငှက် သင်္ကေတပါတယ်။ ဒီနားတကြော(ရဝမ်တွေရဲ့ နေရပ်ဌာနမှာ) ပျံလွှားငှက် လေးတွေကိုလည်း တွေ့ရတော့ အဆက်အစပ် ဘယ်လိုရှိမလဲ သိချင်မိတယ်။ ဒီငှက်လေးတွေက တိန်းကောအရွက်နဲ့မိုးတဲ့ အိမ်အမိုးတွေအောက်မှာ နေတတ်ကြတယ်လို့ အောင်ကျော်ဆန်းက ပြောပြတယ်။ ဒီဖက်မှာက တိန်းကောပင်တွေသိပ်ပေါတယ်။ အိမ်တွေကိုလည်းဒီအရွက်နဲ့သာ မိုးကြတယ်။ တိန်းကောရွက်က ဆီအုန်းပင်ရဲ့အရွက်လို ထန်းလက်လိုမျိုး။

ဒီဖက်တကြော သတိထားမိတာက နေပူ၊ ခြောက်သွေ့နေပေမယ့် လေက ခပ်အေးအေးပဲ။ သစ်တောဆိုတာကို အခု မလိခဖက်မှ ထိတွေ့ခံစားရတယ်။ မြင်ရတော့တယ်။ အပင်တွေက အထပ်ထပ်၊ အနိမ့်အမြင့် ၊ အကြီး၊ အသေး၊ အလတ်၊ သစ်၊ နွယ်၊ ဝါး၊ ခြံ့ ပဒေသာစုံတယ်။ ဆရာမြင့်ဇော်ပြောသလို မိုးသစ်တောတွေရဲ့ လက္ခဏာ တစ်ပင်ပေါ် တစ်ပင်ထပ်၊ အမြင့်ပင်၊ အနိမ့်ပင်တွေနဲ့ ဇီဝစုံကြွယ်ဝနေကြတယ်။ ဒါပေမယ့် လမ်းဖောက်တာ၊ တံတားဆောက်တာတွေရှိတယ်။ မြေသား၊ မြေစာတွေ မြစ်ထဲ၊ ချောင်းထဲကျတယ်။ ရေကတော့ မနောက်၊ အခုထိတော့ ကြည်နေသေးတယ်။

စားကျက်မြေတွေလည်းရှိတယ်။ နွားတွေကိုလည်း နေရာတကာ အုပ်လိုက် အုပ်လိုက် တွေ့ရတယ်။

နားပြီးဆက်သွားတော့ ဖာဘော့ရွာကို ဖြတ်တယ်။ ရွာမှာ လယ်ကွင်းတွေ တပြန့်ကြီးတွေ့ရတယ်။ မြေပြန့်ဆိုပေမယ့် ကုန်းမောက်မောက် ဖြစ်တဲ့အတွက် စိုက်ကွက်တွေက အနည်းငယ် မတိမ်းမယိမ်း အထက်အောက်ရှိတယ်။ လှေကားထစ် စိုက်ခင်းလိုမျိုး လှေကားထစ်တွေ ထင်းထင်းကြီးတော့ မဟုတ်။ ထွမ်းရှိန်၊ ဖီမော်ဖက်က က စိုက်ကွက်တွေလောက်တော့ မလှ။ ဒီရွာနား ဝန်းကျင်ကနေ မလိခရေ နောက်နေတာ သတိထားမိတယ်။ ဆက်မောင်းလာတော့ ဖာဘော့ရွာအကျော် ခေါင်လန်ဖူးဖက်ကူးတဲ့ မဂ္ဂေတံတား မရောက်ခင်မှာ ရေနောက်တဲ့ နေရာကိုတွေ့တယ်။ ခေါင်လန်ဖူးဖက်က ချောင်းရေ မလိခမြစ်ထဲ စီးဝင်တဲ့နေမှာ နောက်နေတာ။ မလိခဖက်က မြစ်ရေက ကြည်စိမ်းနေပေမယ့် စီးဝင်လာတဲ့ရေတွေက အလုံးအရင်းနဲ့ ရွံ့အရောင် ရေတွေ။ ဆက်ထွက်လာတော့ ဒီဖက်တကြောမှာတော့ မလိခရေ ဟာနဂိုအတိုင်း ကြည်လို့။

လမ်းတလျှောက် အရမ်းလှတဲ့ တောအုပ်တွေ၊ ပင်စည်ဖြူဖြူ ဖြောင့်ဖြောင့် သစ်ပင်တွေကို တွေ့ရတယ်။ ကြည်နေတဲ့ မလိခနောက်ခံနဲ့ အရမ်းလှတဲ့ တောအုပ်တွေနဲ့မြင်ကွင်းဆိုတော့ မနေနိုင်ကြတော့၊ ဓာတ်ပုံဆင်းရိုက်ကြတယ်။ ကျွန်မ တောင်ကမ်းပါးယံနားမှာရပ်ပြီး ငှက်သံတွေနားစွင့်ကြည့်တယ်။ ဝဝိဝေါ...ဝဝိဝေါ၊ ကျလီ...ကျလီ၊ ရွှီ ရွှီ ရွှီ ၊ အက် အက် အက် အသံစုံကြားနေရတယ်။ ဒီဖက် မလိခမှာ ဒီလို ဇီဝစုံတောတွေ မြင်ရ ထိတွေ့ခွင့်ရတဲ့ အတွက် ဝမ်းသာလိုက်တာ။ မေခဖက်မှာတော့ သစ်တော့ဆိုတာ ဘယ်သွားရှာရမယ်မသိတော့။

၅ နာရီ ၄၅ မိနစ်မှာ ရပ်ပေါ့ရွာကို ရောက်တယ်။ ချောင်းရေကကြည်နေတာပဲ။ ညနေဆိုတော့ ရေချိုးနေတဲ့သူတွေ ချောင်းကမ်းစပ်မှာ အစုအစုနဲ့၊ ဒီရပ်ပေါ့ချောင်းကို ထိုးထားတဲ့ ကွန်ကရစ်တံတားအသစ် ရှိတယ်။ မကြာသေးခင်ကမှ ဖွင့်ထားတယ်။ ဒီတံတားကိုကျော်လိုက်တာနဲ့ မလိခမြစ်က ဘယ်ဖက်ရောက်သွားပြီ။ အဲ့ဒီနောက် ကဆန်ဒမ်းရွာ၊ ကွမ်လင်းရွာ။ ကွမ်လင်းရွာမှာ လယ်ကွက်တွေတွေ့တယ်။ ရွာအနီးအပါး တောင်ယာခုတ်ထားတာ မတွေ့ရ။

ညနေ ၆နာရီ ထိုးပြီး၁၅ မိနစ်မှာ နောင်မွန်းမြို့ကို ရောက်တယ်။ နောင်မွန်းမြို့က တောင်ပတ်လည်ဝိုင်းပြီး မြေပြန့်ပြန့် ကျယ်ကျယ်နဲ့မြို့။ အိမ်ဝန်းတွေက အတော်ကျယ်တယ်။ ပေ ၈၀ - ၁၀၀ လောက်ရှိမယ်။ ဒီထက်ကျယ်တာတွေလည်း ရှိတယ်။ ညဖက် ဒီက ဒေသခံ

ဆရာဏီန၊ ဆရာ ဒေးဗစ် တို့နဲ့ စကားပြောကြည့်တော့မှ ဒီဒေသအကြောင်း သေချာသိရတော့တယ်။ ဒီဖက်ဒေသက ကြိမ်နဲ့ တောထွက် အဖိုးတန်ပစ္စည်းထွက်တယ်။ ယခင် ၁၉ ၉ ၄ နောက်ပိုင်း တရုတ်ကုမ္ပဏီတွေ လာခုတ်ယူကြတာတွေရှိတယ်။ ၂၀၀၉ မှာ ကဆုန်ချောင်းရေလျှံဖူးတယ်။ ခုတ်တာများလို့လည်း ဖြစ်နိုင်တယ်ဟု ဆိုတယ်။ ကြိမ်က ပေ ၂၀၀- ၃၀၀ အထိရှည်တယ်။ ၁၂ပေကို ခုတ်ခ ၅၀ ကျပ်ပေးတယ်။ သစ်တောထွက် အဖိုးတန် သစ်ဥ၊ သစ်ဖုတွေကျတော့ ပူတာအိုဖက်ကလူတွေ အုပ်လိုက်လာကြပြီး ရှာကြတယ်။ တောထဲဝင်သွားပြီး ရက်ရှည်လများ နေထိုင်ပြီး ရှာကြတယ်။ (လမ်းမှာ ပီနံအိတ်တွေ၊ ဓားတွေ၊ ခြင်းတွေနဲ့ ဆိုင်ကယ်တွေနဲ့လူတွေ အုပ်စုလိုက် တွေ့ခဲ့တာကို ပြန်သတိရမိတယ်။) ဒီကလူတွေလည်း တောကိုမီခိုနေရတယ်။ လယ်လုပ်ပြီးချိန်ဆို တောထဲဝင်ပြီ။ တစ်ခါဝင်ရင် ၃လ၊ ၄လ လောက်ကြာတယ်ဟု ဆိုတယ်။ ရှားချည်ဆိုတဲ့ သစ်ဖု ဆို (၁) ပိဿ ၃ သိန်းဈေးရတယ်။ ရှားချည်၊ ရှိုးပဒီး၊ လင်ဆီးရှာကြတယ်။ တောကိုပဲ မှီခိုစားတယ်ဆိုတော့ စိုက်လို့ပျိုးလို့ မရဘူးလား၊ ဒီမှာ မြေကျယ်ကျယ်လည်းရှိသားပဲ ဟုမေးမိတယ်။ ဒီကမြေက သဲပါဝင်မှုများတယ်၊ စိုက်လို့အဆင်မပြေ သီးနှံစိုက်ရင်လည်း အစုံစိုက်လို့မရ၊ ပြောင်း၊ အာလူး၊ ပိန်းဥ၊ မုန်ညင်းလောက်သာ စိုက်ကြတယ်ဟု ဆိုတယ်။ ဒါတွေချည်းစိုက်ကြတော့လည်း ဝယ်သူသိပ်မရှိ။ အပြင်ကို ရောင်းချဖို့က ဈေးကွက်မရှိ။ လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး အဆင်မပြေတော့ ပူတာအိုဖက်ကိုလည်း သွားရောင်းလို့မရ ဟုဆိုတယ်။

တောင်ယာမလုပ်တော့တာက ၁၀ နှစ်ကနေ အနှစ်၂၀ လောက်ရှိပြီ။ တောင်ယာလုပ်သူ မရှိသလောက်ပဲ။ တောင်ယာ အကွက် ခပ်သေးသေးတစ်ကွက်ပဲ မြို့အထွက်နား ဘယ်ဖက်ခြမ်းမှာ တွေ့ရတယ်။ (တောင်ယာမလုပ်တော့ စားဖို့သီးနှံ အဆင်ပြေ၊ မပြေ စဉ်းစားမိတယ်။ လူနေများတဲ့အတွက် တောင်ယာလုပ်တဲ့ ပုံစံနဲ့ အဆင်ပြေမှာမဟုတ်။)

လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေးအနေနဲ့၂၀၁၆ နောက်ပိုင်းမှာ ပူတာအိုဖက်ကို သွားတဲ့လိုင်းကား ရှိလာတယ်။ ယခင်က ၂၀၁၃ - ၂၀၁၄ အထိ ဆိုင်ကယ်လမ်းသာရှိတယ်။ အဲ့ဒီတုန်းကတော့ ပူတာအိုကို ၃ ရက်ကြာခရီး လမ်းလျှောက်သွားရတယ်။ ခေါင်လန်ဖူးကနေ တရုတ်ပြည်ကို လမ်းပေါက်တယ်။ ဒါပေမယ့် နောင်မွန်းနဲ့ ခေါင်လန်ဖူး ကတော့လမ်းမပေါက်သေး။ ဒါပေမယ့် အခုသွားလို့ရသလောက်တော့ ရှိနေပြီဟုဆိုတယ်။ ခေါင်လန်ဖူးဖက်ကနေ လမ်းဖောက် နေတယ်လို့ ကြားမိတယ်ဟု ဆိုတယ်။ တရုတ်ဖက်က လူသုံးကုန်ပစ္စည်းတွေ ဝင်တယ်။ ကုန်စုံဆိုင်တွေမှာ အဆင်သင့်စားကုန်တွေ တွေ့ရတယ်။ ဒေသထွက် လက်မှုပစ္စည်း၊

ရိုးရာချည်ထည် လုံးဝမတွေ့ရ။ ပန်းပဲအတတ်ဆို ရဝမ်တွေရဲ့ ရိုးရာလက်မှုအတတ်တပညာ၊ ဒါပေမယ့် အလွယ်ရလို့ အပြင်လာတာပဲ ဝယ်သုံးတယ်ဟု ဆိုတယ်။

ခါကာဘိုရာဇီ အမျိုးသားဥယျာဉ်နဲ့ ပတ်သတ်လို့ တောင်ပိုင်းတိုးချဲ့ဆိုတာ ထပ်လုပ် လာကြတယ်။ ဖုန်ကန်ရာဇီနဲ့ ခါကာဘိုရာဇီကြား ဆက်စပ်တောင်ကြောနယ်မြေကို ဆိုလိုတယ်။ နောင်မွန်းက ကြားနေရာမှာ ရှိနေတယ်ဟုဆိုတယ်။ အဲ့ဒီဆက်စပ် တောင်ကြောကနေ ပြောင်းလာတဲ့ အိမ်ထောင်စု ၄၀ လောက်ရှိတယ်ဟု ဆိုတယ်။ ဒီကို ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်လာကြတဲ့ သူတွေထဲ ထရုံလူမျိုးတွေလည်းပါတယ်။ အရပ်ပုတွဲ အသွင်အပြင်တော့ မဟုတ်တော့ဟု ဆိုတယ်။ (ဒါဟာ gene flow ကြောင့်ဖြစ်မယ်) တောင်ပိုင်းတိုးချဲ့နဲ့ ဆက်စပ်လို့က ဌာနေတိုင်းရင်းသားတွေကို ကာကွယ်တဲ့ နည်းဥပဒေ အမျိုးသားလွတ်တော်မှာ ပြဌာန်းဖို့ လုပ်နေတဲ့အတွက် ဒီဖက် ထိန်းသိမ်းရေး အစီအစဉ်တွေကို ခဏနားထားတယ်ဟု နောင်မွန်းရဲ့ အမျိုးသားလွတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ရဲ့ အစ်ကို ဆရာ Gushen Sin Sar ကပြောပြတယ်။

ဧပြီ ၁၂ ရက်၊ ၂၀၁၉
နောင်မွန်းမြို့

ဒီနေ့ နောင်မွန်းမြို့ က ကြိုးတံတားနဲ့ တောင်ခြေတောစပ်နားကို လျှောက်သွား ကြည့်ကြတယ်။ သစ်တောလို့ ခံစားရပေမယ့် တကယ့် ပထမမျိုးဆက် သစ်တော တော့မဟုတ်။ လူအသွားအလာရှိတယ်။ ဒီကနေပဲ လယ်ဆီသွားတယ်။ အပင်ငယ်ငယ် တွေပဲရှိတယ်။ တောပန်းမွှေးမွှေးလေးတွေ၊ နွယ်ပင်အမျိုးမျိုး၊ ငှက်ကောက်ပင်မျိုးနွယ် အမျိုးမျိုးတွေရတယ်။ ရာသီကတော့ အတော်ပူတာ။ လယ်လုပ်သွားကြတဲ့သူတွေကလည်း ထီးလေးတွေနဲ့ ဆိုင်ကယ်တွေမှာဆိုလည်း အမိုးလေးတွေတပ်လို့။ တောကအပြန် ကဆန်ချောင်းထဲမှာ ရေသွားချိုးတယ်။

ရေက ကြည်လို့ အေးလို့။ ရေလာချိုးတဲ့ ကလေးတွေ အများကြီး။ ဒီမှာရေတစ်ခါချိုး ၁ နာရီ၊ ၂နာရီ လောက်ကြာတာ။ ရေကူးကြ၊ နဘေးက ကျောက်တုံးပေါ်နေပူထိုင်လို့ ပြီးတော့ ရေထဲပြန်ဆင်းပေါ့။ ဆရာ မြင့်ဇော်ကတော့ ဒီကလူငယ်တွေရဲ့ နွေရာသီသင်တန်းကို ဆရာမဒေါ်ညွှန်တို့နဲ့အတူ လိုက်သွားတယ်။ ဆရာမတို့အဖွဲ့က စားသုံးသူ အသိပညာပေး

သင်တန်း သွားပေးတယ်။ ကိုယ်တွေ ရေချိုးတာ ပြန်ရောက်လို့ မကြာခင် ဆရာတို့လည်း ပြန်ရောက်ကြတယ်။ ဆရာကပြောပြတယ် - ဒီမှာ လူငယ်တွေအားရဖို့ သိပ်ကောင်းတယ်။ ဘာသာရေး အသင်းအဖွဲ့တွေရှိတော့ လူငယ်တွေကို စုစည်းရတာ၊ လူငယ်အစီအစဉ်တွေ လုပ်ရတာ သိပ်အဆင်ပြေတယ်။

နေ့လည်စာ စားကြပြီးတော့ ကတ္တီရွာကို သွားကြတယ်။ ဒီရွာမှာ ငါးတွေ အထပ်လိုက် အထပ်လိုက်ရှိတယ်ဟု ဆိုတယ်။ နောင်မွန်းကနေ နာရီဝက်၊ ၄၅ မိနစ်လောက် မောင်းရတယ်။ ကားလမ်းမနဲ့ ရွာဖက်ကိုဆက်ထားတဲ့ ကြိုးတံတား ရှိတယ်။ ရွာကတစ်ဖက်ကမ်းမှာ တံတားပေါ် လမ်းလျှောက်၊ ဆိုင်ကယ်ဖြတ်လို့ရတယ်။ တံတားအတိုင်း လျှောက်လာရင် ရွာဖက်အခြမ်း တဖက်ကမ်းနားရဲ့ ရေအောက်မှာ ကျောက်ဂူတွေရှိတယ်။ ဒီကမ်းနား တစ်လျှောက်ကလည်း

ကျောက်သားနံရံတွေ၊ သစ်ပင်တွေနဲ့ အံ့ဆိုင်းနေတယ်။ ရေနက်ပုံပဲ၊ ရေက စိမ်းနက်နက် အရောင်ရှိတယ်။ ထမင်း၊ မြေပဲ ပစ်ချကျွေးတော့ ငါးတွေ လာစားကြတယ်။ ငါးသေးသေးလေးတွေ၊ အုပ်လိုက် အုပ်လိုက်။ ဆရာမ ဘောက်နဲ့ ဆရာဏီနပြောသလို ငါးတွေအထပ်လိုက် အထပ်လိုက် ထွက်လာကြတာမျိုးတော့ မဟုတ်။ အနီးအပါးကကို မေးကြည့်တော့ ခုလိုအချိန် (နေ့လည်)ဆိုထွက်မလာကြောင်း၊ မနက် ၁၀ နာရီဝန်းကျင်ဆိုတော့ ရှိတတ်ကြောင်း ပြောတယ်။

ချောင်းထဲမှာ ကလေးတွေ ရေချိုးနေကြတယ်။ သူတို့အတွက်ကတော့ ချောင်းတစ်ခုရထားတာ နိဗ္ဗာန်ပဲ။ ရွာထဲမှာ မင်္ဂလာဆောင်ရှိတယ် ပြောတယ်။ ရဝမ်ရိုးရာ မင်္ဂလာဆောင်ကို ဘယ်လိုပြင်ဆင်ကြသလဲ သိချင်သား။ မင်္ဂလာဆောင်ကိုသွားမကြည့်ခင် ပန်းပဲဖိုကို လိုက်ရှာကြတယ်။ ဒီရွာမှာ ပန်းပဲလုပ်တာကျွမ်းကျင်တဲ့ အသက် ၁၀၀ကျော် အဘကြီးရှိတယ်။ ဒါပေမယ့် သူ မကြာခင်ကပဲ ဆုံးသွားတယ်လို့ပြောတယ်။ သူပန်းပဲဖိုလည်းမရှိတော့၊ ဖျက်လိုက်ပြီလို့ ပြောတယ်။ ဖိုခပ်သေးသေးတစ်ခုတော့ ရွာမှာရှိသေးတယ်ပြောတာနဲ့ ဒါကိုလိုက်ရှာကြည့်ကြတယ်။ တွေ့တော့ အိမ်မှာလူမရှိ၊ ဖိုက အိမ်ဘေးမှာ ခပ်သေးသေးပဲ၊ ပန်းပဲဖိုဆိုပြီး ပီပီသသတော့မဟုတ်၊ အမိုးရှိတယ်။ ပတ်ပတ်လည်ကတော့ ဟာလာဟင်းလင်းပဲ၊ မီးမွှေးတဲ့ လက်လှည့်လေမှုတ်ကို သစ်သားပုံးတစ်ခုနဲ့ အုပ်ထားတယ်။ အနီးမှာ လုပ်လက်စ ဓား ၃ချောင်းရှိတယ်။ စက္ကူကတ္တီတွေ၊ အခြား အမှိုက်တွေ၊ သစ်တိုသစ်တွေနဲ့ ဖရိုဖရဲပါပဲ။ လိုတဲ့အခါမှာသာ တစ်ခါတရံ လုပ်ပုံရတယ်။ ပုံမှန်လည်ပတ်နေပုံမဟုတ်။ ဆရာဏီန ပြောပြတာကတော့

ဒီမှာက ပန်းပဲမလုပ်ကြတော့၊ အတိုအစ အကျိုးအပွဲပြင်မှသာ ပန်းပဲထုတော့တယ်။ တကယ်တော့ ရဝမ်တွေဟာ စိုက်ပျိုးရေးနဲ့ ပန်းပဲအတတ်တွေမှာ ကျွမ်းကျင်ကြတယ်။

ပြီးတော့ မင်္ဂလာဆောင်တဲ့ အိမ်ကိုသွားကြတယ်။ သတိထားမိတာက ဒီကမြေက မြေစေးတဲ့ပုံပဲ။ အသီးအနှံ့စိုက်လို့ အဆင်ပြေ၊ မပြေ မသေချာ။ မင်္ဂလာဆောင် ကိုရောက်တော့ အားလုံးဝိုင်းဝန်းလုပ်နေကြတယ်။ ဝါးတွေနဲ့ မဏ္ဍပ်ဆောက်နေသူတွေ၊ ထင်းသယ်နေသူတွေ၊ ဝါးကိုဖြတ်တောက်ပြီး ဝါးခွက်လုပ်နေကြသူတွေ သူ့အုပ်စုနဲ့သူ လုပ်နေကြတယ်။ ဝါးခွက်လုပ်နေတဲ့ ဦးလေးတွေနဲ့စကားပြောကြည့်တော့ - အယောက် ၅၀၀စာ ဝါးခွက်တွေပြင်နေကြောင်း၊ တောဝါးနဲ့ အခြားဝါးတစ်မျိုးသုံးကြောင်းပြောတယ်။ လုပ်ပြီးစဝါးခွက်နဲ့ ရေနွေးထည့်တိုက်တယ်။ ဝါးနဲ့ သင်းသင်းလေး။ မင်္ဂလာဆောင်အတွက် တစ်ပတ်လောက်ကြိုတင် ပြင်ဆင်ရကြောင်း၊ ဝါးခုတ်၊ ထင်းရှာ၊ ဖက်ရှာ၊ ဝက်သတ်၊ နွားသတ်၊ မဏ္ဍပ်ဆောက် စတာတွေ ကြိုတင်ပြင်ဆင်ရကြောင်း၊ တစ်ရွာလုံး ဝိုင်းလုပ်ကြကြောင်း ပြောပြတယ်။ ဖက်ရှာ၊ ထင်းရှာတာတွေကို အမျိုးသမီးတွေလုပ်ကြပြီး၊ မဏ္ဍပ်ဆောက်၊ ဝါးခုတ်စတာတွေကို အမျိုးသားတွေ လုပ်ကြတာတွေတယ်။ မင်္ဂလာဆောင်ထည့်ဝင်တော့ တစ်ရွာလုံးက အမျိုးတွေ စုပေါင်းထည့်ဝင်ကြတယ်။

ပန်းပဲဖို အကြောင်းမေးကြည့်တော့ အရင်က သတ္တုတွင်းတွေရှိတယ်။ အဲဒီကနေယူတယ်။ အခုလူငယ်တွေက ဒါတွေ စိတ်မဝင်စား၊ မလုပ်တတ်ကြတော့။ ပန်းပဲပစ္စည်းကလည်း အခု တရုတ်ကလာတဲ့ ပစ္စည်းတွေ အလွယ်တကူဝယ်လို့ရနေ၍ ကိုယ်တိုင်မလုပ်ကြတော့ဟု ပြောတယ်။ ရှင်းပြတဲ့ ဦးလေးကြီးကြည့်ရတာ နှမြောသလိုလို၊ ဒါပေမယ့် မတတ်နိုင်ဘူးလေ သဘောယောင်ယောင် ခံစားမိတယ်။ ရဝမ်တွေဟာ ပန်းပဲအတတ်မှာကျွမ်းကျင်တယ်၊ ဒါသူတို့ရိုးရာပဲလေဟုပြောတော့ သူက အပြည့်အဝ ထောက်ခံတယ်။ ဒီရွာက ကုန်စုံဆိုင်နှစ်ဆိုင်ကို အကဲခတ်ကြည့်တော့ ပစ္စည်းတွေ အကုန်လုံးက အမှိုက်ထွက်လို့ သိပ်ကောင်းတဲ့ အဆင်သင့်စားကုန်၊ ပလက်စတစ် အိမ်သုံးပစ္စည်း၊ အဆင်သင့်အဝတ် စတာတွေတွေ့တယ်။ ဆိုင်ရဲ့ ပစ္စည်းလှောင်တဲ့ နောက်ဖေး ဖက်ကိုပါ ဝင်ကြည့်တယ်။ ဒေသထွက်ပစ္စည်းဆိုလို့ မတွေ့ရသလောက်ပဲ။ အစာကြေဆေး၊ သွေးဆေးနဲ့ ပျားရည်ပေါ်ချိန်ဆို ပျားရည်လောက်သာ ရှိမယ်။

ငါးတွေအကြောင်းမေးကြည့်တော့ ယခင်က ရပ်ရွာအနေနဲ့ အစဉ်အလာထိန်းသိမ်းတဲ့ ပုံစံရှိတယ်လို့ ပြောပြတယ်။ ဒါက လိုအပ်မှသာ ဖမ်းတယ်၊ သုံးတယ်။ ဆိုလိုတာက ရွာမှာ အလှူရှိတဲ့အခါ၊ ပွဲလုပ်တဲ့အခါ၊ အကြီးအကဲလာတဲ့အခါမှသာ ရပ်ရွာရဲ့သဘောတူညီမှုနဲ့ ဖမ်းတယ်လို့ ဆိုတယ်။ အခုအခြေအနေက အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေး ယန္တရားရဲ့ ပစ်ဒဏ်ပေးတဲ့ စနစ်နဲ့သွားတယ်။ ကချင်ပြည်နယ် ရေချိုငါးလုပ်ငန်း ဥပဒေအရ၊ သမားရိုးကျနည်းလမ်း မဟုတ်ဘဲ မိုင်းခွဲ၊ ဆေးချ၊ ဘတ္တရီရှော့တိုက်ဖမ်းပါက ဒဏ်ငွေ ၃ သိန်းနဲ့ ထောင်ဒဏ် ၂နှစ် (သို့မဟုတ်) ပစ်ဒဏ်နှစ်ရပ်စလုံး ကျခံစေနိုင်သည်ဟု ငါးလုပ်ငန်းဦးစီးဌာန၊ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာနမှ သတိပေးတားမြစ်ချက် ထုတ်ထားတယ်။ အဲဒီဆိုင်းဘုတ်မှာ အခြားနိုင်ငံတကာအဖွဲ့ ၅ ဖွဲ့ရဲ့ logo တွေလည်း ဖော်ပြထားတယ်။ Fauna & Flora International အဖွဲ့လည်းပါတယ်။ (ဒီအဖွဲ့က အီမောဘွမ် အမျိုးသားဥယျာဉ် ကိစ္စမှာလည်း အစိုးရနဲ့ အဓိကတွဲလုပ်နေတဲ့ အဖွဲ့။ ကြည့်ရတာ ကချင်ပြည်နယ်မှာ လုပ်ကိုင်နေတာ အတော်ကြာနေတဲ့ပုံပဲ။ သူ့ရဲ့ facebook page ထဲဝင်ကြည့်တော့ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နဲ့ ဇီဝမျိုးကွဲ မျိုးစုံထိန်းသိမ်းရေးအပြင်၊ eco-tourism ကိုတွဲလုပ်ဖို့ အစပြုနေတဲ့ပုံပါပဲ။) အခုနေရာ ငါးဖမ်းလို့ရသေးလားလို့ မေးကြည့်တော့ ဖမ်းလို့တော့ ရတယ်၊ မူမမှန်တဲ့နည်းနဲ့ ဖမ်းတာမိရင်တော့ ပစ်ဒဏ်ပေးတယ်၊ရဲစခန်းကို ပို့တယ်လို့ဆိုတယ်။

ဒါပေမယ့် ခိုးဖမ်းတာတွေရှိတယ်။ ရေငုပ်ပြီး မိုန်းနဲ့ဖမ်းတာတွေ လည်းရှိတယ်။ ကျွန်မတို့အပြန် နေ့လည် ၃ နာရီလောက်မှာ ငါးတွေ အထပ်လိုက်ရှိပါတယ် ဆိုတဲ့ ကျောက်ဂူနေရာမှာ လူငယ်နှစ်ယောက် ရေငုပ်ပြီး မိုန်းနဲ့ထိုးဖမ်းတာကို တွေ့ခဲ့ရတယ်။ ဒီနည်းနဲ့ ခိုးဖမ်းတာတွေဆို ဘယ်လိုလုပ်မလဲ။ ဒီဖက် မလိခ တကြောမှာ ကြားရတာတွေက ငါးတွေကို အဆီးအတားမရှိ သဘာဝနည်းနဲ့မဟုတ်ဘဲ ဖမ်းနေကြတဲ့ ပြဿနာတွေ။ အစဉ်အလာ စောင့်ထိန်းမှုတွေနဲ့ ထိန်းကျောင်းတဲ့ စနစ်တွေလည်း အရေးမပါ။ အရာမသွင်းကြတော့။ နောက်လူငယ်တွေနဲ့လည်း ဒီနည်းနာတွေ ကွင်းဆက်ပျက်လာတယ်။

ဒီနေရာမှာ လိုသွားတာက ငါးတွေက ရှေးက ရိုးရာပုံစံနဲ့ ဘယ်လိုထိန်းသိမ်းခဲ့ကြသလဲ ဆိုတာကို မမေးခဲ့မိလိုက်ဘူး။ ဒီလို ရိုးရာလူ့အဖွဲ့အစည်းမှာ ဒီလိုထူးခြားတဲ့အနေအထား ငါးတွေ အထပ်လိုက်ရှိနေကြတယ် ဆိုကတည်းက ဒါကိုထိန်းသိမ်းတဲ့ နည်းစနစ်ရှိမှာပဲ။ ဒါကို သတိလွတ်သွားတယ်။ အခု အစိုးရ ဥပဒေအတိုင်း ပစ်ဒဏ်ပေးတဲ့စနစ်ရှိတာပဲဆိုတဲ့ အဆင့်လောက်မှာပဲ အတွေးကို ရပ်ထားမိတယ်။ အပြန်ကျတော့မှ ရပ်ရွာက ဦးစီးဦးဆောင် ပြုနေသူတွေရယ်၊ အစိုးရဌာနဆိုင်ရာတွေနဲ့ ပြင်ပအဖွဲ့အစည်းတွေ ပူးပေါင်း လုပ်နေကြတဲ့ ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်နဲ့ အခြားဒေသခံတွေအကြား သဘောထား ကွဲလွဲတာတွေလည်း ရှိတယ်လို့ ဆရာဏီနပြောပြမှ သိရတော့တယ်။ ယခင် ရိုးရာ ထိန်းသိမ်းတဲ့ပုံစံကရော အလုပ်ဖြစ်သေးလား၊ ထည့်သွင်းစဉ်းစားသလားဆိုတာကိုတော့ မမေးခဲ့မိလိုက်ဘူး။

ခဏတဖြုတ်နားပြီးတော့ နောင်မွန်းကို ပြန်လာခဲ့လိုက်ကြတယ်။ ပြန်ရောက်တာ နောင်မွန်းမြို့ကိုတည်ထောင်သူ သူကြီး ဦးကရိုးဖန် (၁၈၇၉ - ၁၉၅၄) ရဲ့ ကရူးမျိုးနွယ်စုတွေ ပြန်လည်ဆိုတဲ့တဲ့ ဆုတောင်းပွဲကို သွားတယ်။ အမဲသားဟင်း၊ ဝက်သားဟင်း၊ ပဲကြာဇံသုပ်။ အမဲဟင်းရည်နဲ့ ကျွေးတယ်။ သိပ်စားမကောင်းဘူး။ ကြာဇံသုပ် နှစ်ထုပ်စားလိုက်တယ်။ တည်ထောင်သူ ဦးကရိုးဖန်ရဲ့ တူတော်စပ်သူ ဆရာ Gushen Sin Sar ကရှင်းပြတယ်။ စရောက်လာတုန်းက မိသားစု ၄ အိမ်ထောင်ပဲ။ နေရာချပြီးတဲ့နောက်မှာ ဌာနဆိုင်ရာတွေ၊ ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်တွေနဲ့ တိုင်ပင်ပြီး ကျန်နေခဲ့တဲ့သူတွေကို သွားပြန်ခေါ် ပြီး နေရာချ ရွာတည်လာတယ်ဟု ဆိုတယ်။ ဒီအကြောင်းကိုရေးထားတဲ့ သုတေသနစာအုပ် လည်းပေးလိုက်တယ်။

တဆက်တည်း ရိုးရာဂျပက်ခတ် ရက္ကန်းရက်တဲ့ အဖွားအိမ်ကိုလိုက်ပို့တယ်။ အဆိုတော် Lဆိုင်းဇီ နဲ့အဖွား။ နာမည်က ဒေါ်ခရီဇီနန်ဆားရ်၊ အသက်က ၇၀ ကျော်ပြီ။ အဖွားက အိမ်ဆိုင်လေးမှာပဲ ဈေးရောင်းရင်း ဂျပန်ခတ်ရက်တယ်။ လုံချည်ရက်နေတာ။

ရောင်းသလားဆိုတော့ မရောင်ဘူး၊ မှာထားတာကိုရက်နေတာ၊ ထမီတစ်ထည် ၅ သောင်း လို့ဆိုတယ်။ ရွာကလူတွေကိုလည်းသင်ပေးတယ်။ ဒီရွာမှာ ဂျပန်ခုတ်ရက်တက်သူတွေ ရှိသေးတယ်။ ဒါပေမယ့် သိပ်တော့မလုပ်ကြဟု ပြောတယ်။ ငယ်ငယ်ကတော့ သစ်မြစ်ကနေရတဲ့ သဘာဝဆိုးဆေး၊ သဘာဝလျှော်ချည်သုံးတယ် ဟုပြောတယ်။ အနီရောက်ကို Zveng ဇဲရမ်းဆိုတဲ့ သစ်မြစ်ကနေယူတယ်။ ထောင်းပြီးဆိုးတယ်။ ချည်က အောက်ပြည်ကပြန်လာတဲ့ ရဲဘော်တွေ (အမျိုး)တွေဆီကနေလည်း ယူတယ်လို့ပြောတယ်။ ဒါကတော့ ဓာတုဆေးအရောင်ဆိုးပြီးသား။

စိတ်ဝင်စားဖို့ကောင်းတာက ဆေးခြောက်လျှော်နဲ့လုပ်တဲ့ ငါးဖမ်းပိုက်။ အဘ (အဖွားရဲ့ အမျိုးသား) ကရှင်းပြတယ်။ ပိုက်က ၅ တောင်၊ ၆ တောင်ကြီးတယ်။ ပိုက်လုပ်တဲ့ လျှော်ကလည်း ၄၊ ၅ မျိုးလောက်ရှိတယ်ဟု ဆိုတယ်။ အမျိုးသားတွေပဲလုပ်ကြတယ်။ Lvpok လဖော့ဆိုတဲ့ ဥတစ်မျိုးကိုထောင်းပြီး ပိုက်ကို ပွတ်လိုက်တယ်။ ပိုမည်းနက်အောင် မီးသွေးနဲ့လည်း ပွတ်တယ်။ ဒါမှ ပိုက်အရောင် ကမည်းနေပြီး ပိုက်ချတဲ့အခါ ငါးတွေ မမြင်မှာ ဟုဆိုတယ်။ ခြောက်သွားတဲ့အခါ အမှုန့်တွေခါပစ်တယ်။ ပြီးတော့ ဝါးပေါင်းအိုးမှာ အောက်ခံ ရေထိအောင် ရေနည်းနည်းနဲ့ ပေါင်းတယ်။ ပိုက်က ၁ နှစ်ခံတယ်။ တချို့က ၃ နှစ်၊ ၄ နှစ် ခံတယ်။ အသုံပြုတဲ့အပေါ်မူတည်တယ် ဟုပြောတယ်။ အဘတို့တုန်းကတော့ ခုလို အမြဲ ကွန်ပစ်နေတာမဟုတ်၊ စားဖို့လောက်သာ ကွန်ပစ်ကြတယ်။ အဲ့ဒီအတွက် ပိုက်လည်း တာရှည်အသုံးခံသလို၊ ချောင်းထဲမှာလည်း ငါးအမြဲရှိတယ်ဟု ဆိုတယ်။ သိပ်ကောင်းတဲ့ သဘာဝကွင်းဆက်ပဲ။

လိုက်ပို့တဲ့ ဆရာ ဖုန်အောင်က သူ့မှာ သူ့အဖွားရက်ပေးတဲ့ ပုဆိုးရှိကြောင်းပြောပြီး၊ ယူလာပြတယ်။ ရဝမ်ရိုးရာဝတ်စုံမှာတွေ့ရလေ့ရှိတဲ့ အမျိုးသားတွေဝတ်တဲ့ လျှော်ချည် ပုဆိုး။ တကယ်တော့ တဘက်လို အနံကျယ် ပုဝါစ။ ဆေးခြောက်လျှော်နဲ့ ရက်တယ်။ အနားမှာ သိုးမွေးချည် အနီ၊ ကျေးဥစိမ်းရောင်(အဖျော့)၊ အပြာရောင်တို့နဲ့ ဖောက်ပြီးရက်ထားတယ်။ အနားသတ်မှာ အမွေးလေးတွေ ချထားတယ်။ ဝတ်တော့ ကိုယ်မှာပတ်ပြီး အနားသတ် အလှကို အရှေ့မှာထား၊ အပေါ်ပိုင်းစုချည်ပြီး ဝတ်တယ်။ ဆရာဖုန်အောင်အိမ်မှာ လက်တစ်လံ လောက်ကြီးတဲ့ တောင်းတွေလည်းရှိကြောင်းပြောတယ်။ အခုတော့ ညမှောင် နေတာနဲ့ လိုက်မကြည်ဖြစ်တော့။

ဧပြီ ၁၃ ရက်၊ ၂၀၁၉

နောင်မွန်းမြို့ - ပူတာအိုအပြန်

မပြန်ခင်မှာ ကဆန်ခူးရွာကို သွားကြတယ်။ ဒီရွာက ကဆန်ချောင်းဖျားမှာ ရှိတဲ့ရွာ။ ဆရာမြင့်ဇော်ကတော့ လူငယ်သင်တန်းကိုဦးစီးတဲ့ ဆရာ၊ ဆရာမတွေနဲ့ သွားတွေ့ တယ်။ ပြန်ရောက်တော့ ဆရာပြောပြတာက - သေချာဆွေးနွေးဖြစ်တော့မှ သူတို့လည်း စိုးရိမ်တာတွေရှိတယ်။ ကဆန်ချောင်းရေကို တိုင်းထားတဲ့ ရေတိုင်းအမှတ်ရှိတယ်။ ကမ်းနားမှာ ငုပ်စိုက်ထားတယ်။ အခုဆို ပုံမှန်ထက် သိသိသာသာ ၂ပေလောက်နည်းနေတယ်။ ဆရာကိုယ်တိုင်သွားကြည့်ခဲ့တယ်။ ပြီးတော့ လမ်းဖောက်တယ်၊ ကမ်းပါးမပြုအောင် ချောင်းတဲက ကျောက်တုံးတွေနဲ့ ကျောက်တမံလုပ်ပြီးကာတယ်။ ဘာထူးမှာလဲ။ ပြီးတော့ နှစ်သစ်ကူးပွဲတော်တုန်းက ကမ်းဘေးမှာလုပ်တော့ နေရာကျယ်အောင် ကမ်းနားက သစ်ပင်တွေ (တော)ကို ရှင်းပစ်တာရှိတယ်။ ဟုတ်တယ် လှမ်းကြည့်လိုက်တော့ လူနေဖက်မဟုတ်တဲ့ ဟိုဖက်ကမ်းမှာက ရေစပ်ထိအောင် သစ်ပင်၊ တောအုပ်နဲ့ ကမ်းကိုရံကာ စောင့်ရှောက်တယ်။ ကမ်းမပြုအောင်ရော၊ ရေလမ်းလမ်းကြောင်း ထိန်းတာအတွက်ရော အလုပ်လုပ်တယ်။ ဒီဖက် (လူနေဖက်ခြမ်း) ကတော့ တံတား၊ ကားလမ်းဆောက်လုပ်ရေး လုပ်ငန်းခွင်တွေရှိတယ်။ ဒီဖက်ကမ်းမှာ မသပ်မရပ်၊ မလှမပ၊ ဖရိုဖရဲ လျော့ရဲရဲ ပြေလျော့လျော့ ဖြစ်နေတယ်။

ကဆန်ခူးရွာကိုရောက်တော့ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးအိမ်မှာ စကားခဏပြောတယ်။ သူ့အိမ်က ဆောက်လက်စ။ ဒီဖက် (မလိခတကြာ) သစ်ပေါပေါများများနဲ့ အိမ်ကြီးကြီးတွေ ဆောက်တာကို စိတ်ဝင်စားနေတာနဲ့ အတော်ပဲဖြစ်သွားတယ်။ မေးကြည့်တော့ ဒေသ သစ်ပေါက်ဈေးက ၁ တန်ကို ၂ သိန်း ၇ သောင်း၊ သစ်ဆွဲခက ၁ တန်ကို ၄ သောင်း။ အိမ်ကြမ်းခင်း တစ်အိမ်လုံးစာကို ၁ တန် လောက်သုံးတယ်။ တစ်အိမ်လုံးစာဆို ၁၀ တန်လောက် (၂၇ သိန်းနီးပါး) သုံးတယ်။ ဆောက်ခချည်း သပ်သပ်ကလည်း သိန်း၂၀ လောက် ပေးရတယ်။ အိမ်တစ်အိမ်ဆောက်တာ ပိုက်ဆံတော်တော်ကုန်တာပဲ၊ ဒါပေမယ့် ဆောက်နေ ကြတာတွေ လမ်းတလျှောက် တော်တော်များများတွေ့မိတယ်။ အိမ်ဆောက်ဖို့ ပိုက်ဆံဘယ်လို စုစောင်းသလဲ လို့မေးကြည့်တော့ - နွားရောင်း၊ လယ်ရောင်းပြီး ဆောက်ကြောင်း၊ တဖြည်းဖြည်းနဲ့ ဖြည့်ဆောက်တာဖြစ်ကြောင်း ပြောတယ်။

သစ်က ရွာရဲ့ တစ်မိုင်ပတ်လည် ကယူတယ်။ အိမ်တစ်ခါဆောက်ပြီးရင်တော့ တစ်သက်လုံးခံတယ်ဟုပြောတယ်။ ရွာမှာ သစ်စက် ၃ လုံးရှိတယ်။ ရွာအနီးအနားမှာ ၂ လုံး၊ ရွာထဲမှာ အထိုင် ၁လုံးရှိတယ်။ သစ်ဆွဲဆင်က ၃ ကောင်ရှိတယ်။ တစ်ကောင်က လွတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ပိုင်တယ်။ အကြမ်းဖျဉ်းသစ်ထုတ်တာက တစ်လကို တန် ၃၀ ကနေ တန် ၄၀ လောက်အထိထွက်တယ်။ ဒီဖက်မှာ လက်သမားလည်း ပေါ်တယ်။ ဗန်မော်က နှစ်ခြင်းအသင်းတော်မှာ လက်သမားကျောင်းဖွင့်ထားတာရှိတယ်။ ဒီကလူတွေ အဲ့ဒီမှာ သွားသင်ကြတယ်။

ဒီရွာမှာ တောင်ယာလုပ်တာ မရှိသလောက်ပဲ။ လယ်ယာမြေလုပ်တယ်။ ဝမ်းစာမရတဲ့သူက အခြားသူဆီကနေ ဝယ်စားတယ်။ ငါးနည်းနည်းတော့ ရှားလာတယ်။ အခု ငါးဖမ်းပိုက်တွေက ခပ်စိပ်စိပ်တွေ၊ သေးသေးကြီးကြီး အကုန်မိတယ်။ ယခင်က ၄ လက်မလောက်ရှိတဲ့ ပိုက်တွေသုံးတယ်။ ရှေးယခင် ငါးထိန်းသိမ်းတဲ့ ဓလေ့ဘယ်လိုရှိခဲ့သလဲလို့ မေးကြည့်တော့ မသိဘူးတဲ့။ စကားပြောနေတုန်း သတိမထားမိတော့ ခြေထောက်မှာ ဖြုတ်ကိုက်ထားတာတွေ အများကြီးဖြစ်သွားတယ်။ အိမ်ရှင်ကျွေးတဲ့ ဆီနည်းနည်းနဲ့ လှော်ထားတဲ့ ပြောင်းဖူးပေါက်ပေါက် သိပ်စားကောင်းတယ်။ လမ်းတစ်လျှောက် ဒေသလက်ရာ သစ်လုံးဆွဲ၊ တန်းထိုး ချောင်းကူး ကြိုးတံတားတွေကို တွေ့ရတယ်။ ဒီလက်ရာတွေကို ဖျက်မပစ်ကြရင်ကောင်းမယ်။

နောင်မွန်းပြန်ရောက်တော့ အထုပ်အပိုးတွေတင်ပြီး ပူးတာအိုပြန်ထွက်တယ်။ ထမင်း၊ ဟင်းတွေ ထုပ်ယူလာခဲ့တယ်။ လမ်းမှာ ဖာဘော့ရွာအလွန် ချောင်းလေးထဲဆင်းပြီး ရေလည်ခေါင် ကျောက်တုံးပေါ်မှာ ထမင်းစားကြတယ်။ အပြန် မဂွေဇ ကြိုးတံတားအလွန် ဖာဘော့ရွာမရောက်ခင် ခေါင်လန်ဖူးဖက်ကနေ မလိခထဲ စီးဝင်နေတဲ့ နေရာမှာတော့ အလာတုန်းကအတိုင်း ရေညစ်ညစ်တွေ စီးဝင်းနေတုန်း။ ဒါပေမယ့် ဖာဘော့ရွာအလွန် မလိခ မြစ်ရေကတော့ အသွားတုန်းကလို အရမ်းမနောက်တော့၊ ဒါပေမယ့် စိမ်းညစ်ညစ်၊ ခပ်နောက်နောက်ပါပဲ။ ထန်းဂါးရွာအလွန် အလာတုန်းကဝင်နားတဲ့ လမ်းဘေး ဈေးဆိုင် လေးမှာ ကားရပ်တယ်။ ဒီကနေ ဆေးချောင်းမှာ ရေဆင်းချိုးကြမယ်။ ဆိုင်က အဘက ရှေ့ကနေ လမ်းပြခေါ်သွားတယ်။ အခုကားလမ်းနေရာကနေ တောင်အောက်ကို ဆင်းသွားရတယ်။ လမ်းက ခပ်သေးသေး၊ ကျဉ်းကျဉ်းပဲ။ မြစ်နားနီးလာလေ လမ်းကပိုပြီး မတ်စောက်လာလေပဲ၊ ဒါပေမယ့် အရမ်းအခက်ကြီးတော့မဟုတ်။ မလိခရောက်တော့

တဖက်ကမ်းကို ဝါးဖောင်နဲ့ကူးတယ်။ ဆေးချောင်း မလိခထဲ စီးဝင်တဲ့နေရာမှာ ကျောက်တုံးအကြီးကြီးတွေ ပိတ်ကာဆီးလို့။ ခက်တာက ဒီကျောက်တုံးတွေကို ကျော်ခွပြီး ဆေးချောင်းဆီ အရောက်သွားရတဲ့လမ်း။ ကျောက်တုံးတွေမှာ နှုန်းတွေကပ်နေတော့ ရေစိုခြေထောက်နဲ့တွေ့ပြီး ချော်သွားနိုင်တယ်။ ရေက ဆေးကြိုထားတဲ့အရောင်လို မီးခိုးရောင် မဲတဲတဲရှိတယ်။ ရေစီးအတော်သန်တယ်။ နောင်မွန်းက ဆရာဒေးဗစ် ပြောတာကတော့ ဆေးချောင်းက ဆမ်နမ်ချက်တောင်ခြေ၊ ခေါင်လန်ဖူးဖက်ကနေ စီးလာတယ်။ ဧပြီ ဒုတိယပတ်ဆို အကောင်းဆုံးအချိန်ပဲဟုဆိုတယ်။ ဆမ်နမ်ချက် တောင်ခြေတကြောက ကြွေကျလာတဲ့ သစ်ရွက်တွေက ဆေးဖြစ်သွားတယ်။ အရေပြား ရောဂါတွေပျောက်တယ်ဟု ဆိုတယ်။ ဝါးဖောင်ပို့ပေးတဲ့ အဘကိုမေးကြည့်တော့ ဆေးချောင်းနဲ့ပတ်သတ်လို့ အမျိုးမျိုးပြောကြတယ်လို့လည်း ဆိုတယ်။ အခုနောက်ပိုင်း လူပိုသိလာတယ်။ အခြားဒေသက လူတွေလည်း လာကြတယ်ဟု ဆိုတယ်။ ရေလာချိုးပြီး ရေကိုပုံးတွေနဲ့ သယ်လာသူတွေကို တွေ့တယ်။ အဲ့ဒီရေကို ပြန်ရောင်းကြတယ်။ ဒီမှာချိုးရင်တော့ အကောင်းဆုံးပဲဟု ဆိုတယ်။ ညနေ ၆နာရီခွဲလောက် ပူတာအိုကို ပြန်ရောက်တယ်။

ဧပြီ ၁၄ ရက်၊ ၂၀၁၉
ပူတာအို - ဆွမ်ပရာဘွမ် - မြစ်ကြီးနား

ဒီနေ့ ပူတာအိုကနေ ဆွမ်ပရာဘွမ်ကိုသွားတယ်။ မနက်မှာ လုံးစွတ်စစ်ရှောင် စခန်းကိုသွားပြီး ဆေးခြောက်လျှော်နဲ့ရက်ထားတဲ့ အထည်သွားဝယ်တယ်။ (၄) ယောက် ရက်တယ်။ အဒေါ်၊ အဖွားအရွယ်တွေပဲ ရက်ကြတယ်။ စခန်းမှာနေတဲ့ အခြားသူတွေလည်း ဝိုင်းအုံလာကြတယ်။ တဘက် တစ်ထည် ၃ သောင်း၊ ၃ သောင်းခွဲ၊ အင်္ကျီ ၃သောင်းခွဲနဲ့ ရောင်းကြတယ်။ သူတို့ကတော့ ဈေးကွက်သဘောနားမလည်၊ ဈေးဘယ်လောက် ထားရမယ် မသိကြ။ ကုန်ကြမ်းဈေးနှုန်းမေးကြည့်တော့ ချည်တစ်လုံး ၅ ထောင်၊ ၁ သောင်း ပေးဝယ်ရတယ်။ တစ်ဘက်တစ်ထည် ချည် ၃ လုံးလောက်တော့ သုံးရတယ်။ တောင်ပေါ်က ရွာတွေဆီ သွားဝယ်ရတယ် ဟုဆိုတယ်။ သူတို့ကိုကြည့်ရတာ ဈေးနှုန်းကို မမှု၊ ပစ္စည်းလေးတွေ ရောင်းထွက်တာကို ဝမ်းသာနေကြတဲ့ပုံ။ “အဖွားက အရင်ကတည်းက လုပ်နေကျဆိုတော့ မလုပ်ရမနေနိုင်လို့ လုပ်နေတာ” ဟု အဒေါ်တစ်ယောက်က ပြောပြတယ်။

ထုတ်တံလေးတွေမှာရစ်ထားတဲ့ ချည်ငင်ပြီးသား ချည်လုံးလေးတွေကို အစ်မဖြူအိက ဝယ်မယ်ဆိုတော့ မရောင်းဘူး၊ လက်ဆောင်ယူသွား ဆိုပြီးပေးတယ်။ အစ်မက တစ်သောင်းခွဲ ဆေးဖိုးအနေနဲ့ ပြန်ပေးခဲ့တယ်။ ဆိုင်ဘူသီးခြောက်လေးကို တုတ်တံလေးမှာ စွပ်ပြီး သူ့အပေါ်မှာ ချည်ကိုရစ်တယ်။ အခြားအသီးခြောက်ကို သုံးလည်း ရတယ်ဟုဆိုတယ်။ တုတ်တံထိပ်မှာ သစ်သားတုတ်တံသေးသေးလေးကို ကန့်လန့်ဖြတ် ထိုးသွင်းထားတယ်။

ပူတာအိုကနေ ၁၁ နာရီလောက် နေအတော်မြင့်မှ ထွက်ဖြစ်တယ်။ မူလာရှီးဒီဖက်ကို ထွက်တဲ့လမ်းအတိုင်း မောင်းတယ်။ အဲ့ဒီလမ်းကြောတလျှောက်မှာရှိတဲ့ ရွာလေးတွေက ချစ်စရာ။ ရွာနေစိပ်စိပ်၊ ချောင်းလေးတွေနဲ့၊ ဖက်မာဒီရွာ၊ လုံရာယာန်ရွာ၊ ဆွမ်ပီယာန်ရွာတွေကိုဖြတ်တယ်။ ဆွမ်ပီယာန်ရွာမှာ နေ့လည်စာစားတယ်။ အင်ဂေါ့ရွာကို ဖြတ်ပြီးတော့ ညနေ ၅ နာရီလောက်မှာ ဆွမ်ပရာဘွမ်ကို ရောက်တယ်။ ဆွမ်ပရာဘွမ်ကနေ ပူတာကို ၁၃၈ ကီလိုမီတာ။ မြစ်ကြီးနားကို ၂၁၂ ကီလိုမီတာ။

ပထမအစီအစဉ်က ဆွမ်ပရာဘွမ်မှာညအိပ်ဖို့၊ ဒါပေမယ့် ဆရာမြင့်ဇော်က ရန်ကုန်ကို စောစောပြန်ရောက်ဖို့လိုနေတာနဲ့ ဆွမ်ပရာဘွမ်မှာ ညမအိပ်တော့ဘဲ ရောက်နိုင်သလောက် ရောက်အောင် မောင်းပြီး လမ်းက ရွာတစ်ရွာမှာ အိပ်ဖို့။ ဒါနဲ့ မြို့အဝင်က ဈေးဆိုင်မှာ ထမင်းဝင်စားကြတယ်။ ဆရာမ ဒေါင်ညွယ်က သူဟင်းချက်နေတုန်း မြို့ကို ပတ်ကြည့်ကြဆိုပြီး ကားဆရာနဲ့ လွတ်လိုက်တယ်။ မြို့အဝင်က မနောကွင်းကို သွားကြည့်တယ်။ မနောတိုင်တွေက အိုဟောင်းပြီး ဆေးတွေကွာကျနေပြီ။ ဒီက ရိုးရာအဆောင်ကလည်း ပြိုပျက်နေပြီ။ မနောတိုင်အရှေ့က ကမ္ဗည်းကို ဖတ်ကြည့်လို့သာ ၂၀၁၁ ခုနှစ်ကမှ ဆောက်ထားတယ်လို့သိရတာ။ နောက်မှ သိရတာက ၂၀၁၀ ရွေးကောက်ပွဲအပြီး အနိုင်ရတဲ့ ကြံ့ခိုင်ရေးပါတီအမတ်က မနောတိုင်ဆောက်ပြီး၊ မနောပွဲလုပ်ကြောင်း၊ ဌာနဆိုင်ရာတွေ လာကြတယ်။ သိပ်မကြာခင်မှာပဲ (၂၀၁၁ ခုနှစ်) စစ်ဖြစ်လို့ မနောကွင်းလည်း ဒီအတိုင်းပစ်ထားရတယ်ဟုဆိုတယ်။ မနောတိုင်မှာ ဒေါင်း၊ ကွဲ့၊ ပျားအုံ အရုပ်တွေ ဆွဲထားတာ တွေ့တယ်။ ပျားအုံကတော့ စည်ပင်ပွားများတဲ့ အဓိပ္ပါယ်ဆိုတာကို သိနားလည်ထားတယ်။ မနောတိုင်ရဲ့ နောက်ကျောမှာ မင်္ဂလာဆောင် အခမ်းအနားပုံတစ်ခုကို ဆွဲထားတယ်။ ပုံထဲမှာ ရေအိုင်ထဲကနေ လူတစ်ပိုင်း မြေလိုလိုကိုယ်တစ်ပိုင်းနဲ့ သူတွေ ကမ်းပေါ်ရောက်လာတယ်။ အကြီးအကဲတစ်ယောက်က ကြိုဆိုတယ်။ ယောကျ်ား မိန်းမ စုံတွဲ တစ်တွဲက မြက်ပင်တွေကို ဖြတ်နေတယ်။ အိမ်ဆီလှမ်းလာကြတဲ့ စုံတွဲကို အခြားသူတွေက ကြိုဆိုကြတယ်။ (အစကတော့ ဒီပုံရဲ့

အဓိပ္ပါယ်ကို မသိ၊ အခြားသူတွေကို မေးကြည့်တော့လည်း မသိကြ၊ ဘုရားကျောင်းက ဆရာကိုလည်း မေးကြည့်တော့ မသိ။ နောက်မှသိရတာက ကချင်လူမျိုးတွေက နဂါးကနေ ဆင်းသက်လာတယ်လို့ ယုံကြည်ကြောင်း၊ နဂါးမက အနံ့ရှိတဲ့အတွက် မြက်ပင်တစ်မျိုးနဲ့ ပွတ်သပ်ရကြောင်း၊ ဒါကို အစွဲပြုလို့ လက်ထပ် မင်္ဂလာပွဲတွေမှာဆို အမျိုးသမီးဟာ မြက်ပင်တွေကြားက ဖြတ်ရကြောင်း၊ မကောင်းတဲ့အရာတွေပါမလာအောင် ဖြစ်ကြောင်း ဦးမင်းနိုင်စာအုပ် ထဲမှာ ရေးထားတယ်။)

ဆွမ်ပရာဘွမ်ရောက်တော့ စီစဉ်ထားတဲ့ တည်းမယ့်နေရာ ဘုရားကျောင်းကို ဆရာမဒေါ်ရွယ်က ပြတယ်။ ခဏဝင်နှုတ်ဆက်ကြတယ်။ ဒီမှာ ဆရာမြင့်ဇော် ချက်ချင်းစိတ်ပြောင်းသွားတယ်။ ပြောင်းလည်း ပြောင်းချင်စရာ။ နေရာအကွက်အကွင်းက တယ်လှသကိုး။ ဘုရားကျောင်းက တောင်ကုန်းထိပ် မြေပြန့်ပြန့်မှာရှိတယ်။ ဘေးပတ်လည် တောင်တွေကို၊ မြို့ကို လှမ်းမြင်နေရတယ်။ ပြီးတော့ ခရစ်ယာန်သာသနာပြုတွေ ဒီနယ်ဖက်ကို ပထမဆုံးရောက်လာခဲ့တုန်းက အခြေချခဲ့တဲ့ အင်္ဂလိပ်ရာအဆောက်အဦးလည်းရှိတယ်။ ၁၉၅၈ ခုနှစ်က ဆောက်ထားတယ်။ ဒီအဆောက်အဦမှာ ဒီညအိပ်ကြမယ်။ ဒီကွင်းပြင်မှာ နွေရာသီ ဂီတသင်တန်းတက်နေတဲ့ ကလေးတွေ (ယောကျာ်းလေး၊ မိန်းကလေးအကုန်) ညနေဘောလုံးကန်နေကြတာ။ သဘောကျတာက စည်းကြပ်ဒိုင်လုပ်သူက တုတ်တံမှာ စာရွက် ညှပ်ပြီး အတိအကျကို ဆောင်ရွက်နေတာ။ ပျော်စရာကြီး။ ဆရာမြင့်ဇော် စိတ်မတင်းနိုင်တော့၊ ဒီမှာညအိပ်ကြစို့၊ မနက်စောစော ၃ နာရီလောက် ထွက်ကြမယ်လေတဲ့။ ကျွန်မတို့တွေ သိပ်ပျော်ပေါ့။ မနက် ၃ နာရီထပ်ပါမယ်လို့တော့ အချင်းချင်းသေချာအောင် မေးရသေးတာ။

ဆွမ်ပရာဘွမ်က နေချင်စရာလေး။ ခေါင်မိုးမည်းမည်းလေးတွေနဲ့ အိမ်အဟောင်းတွေ ရှိသေးတယ်။ မြို့အဝင်နဲ့ မြို့ကိုဖြတ်ထားတဲ့ လမ်းမကြီးကတော့ ရုပ်ဆိုးအကြည်တန် လိုက်တာ။ စိတ်ကူးထဲ မှန်းထားတဲ့ ဆွမ်ပရာဘွမ်နဲ့ကတော့ တခြားစီ။ အစိုးရရုံးတွေနဲ့ ကွန်ကရစ် အဆောက်အဦအသစ်တွေ၊ လမ်းဖောက်ဖို့အတွက် တောင်ဖြိုထားပြီး ကွန်ကရစ် လောင်းထားတာတွေ၊ ပြူးပြူးကျယ်ကျယ် လမ်းမကြီးတွေ။ စိတ်ကူးထဲမှာတွေးထားတဲ့ ၁၂လ ရာသီ အံ့ဆိုင်းပြီး၊ တောင်ယာဆူးထိုး အသက်မွေးကြတဲ့ တောင်ပေါ်ရွာလေးပုံစံမျိုး မဟုတ်။ ရာသီကတော့ ဒီနားရောက်မှ အေးစိမ့်စိမ့်လေး ခံစားရတယ်။ လာလမ်းတစ် လျှောက်ကတော့ ပူပူ။

ဒီမှာ တစ်ညအိပ်မယ်ဆိုတော့ မိုးမချုပ်ခင် ကျွန်မ အရင်ဆုံး လုပ်ချင်တာက လမ်းမကြီးရဲ့အောက်ဖက် တောင်စောင်းတွေဆီက အိမ်ခေါင်မိုးမည်းမည်း လေးတွေရှိတဲ့

လူနေရပ်ကွက်တွေဆီ လမ်းလျှောက်ချင်တာ။ တစ်အိမ်နဲ့တစ်အိမ် လှမ်းတယ်။ အိမ်ခေါင်မိုးလေးတွေက နည်းနည်းထူးခြားတယ်။ မီးခိုးထွက်လို့ရအောင် ခေါင်ထိပ်မှာ ထပ်ခိုး အမိုးလေးတွေနဲ့။ ချစ်စရာ လူနေရပ်ကွက်လေးတွေ။ မိန်းလမ်းမကြီးကို ထည့်တွက်ရင်တော့ ဆွမ်ပရာဘွမ်ဟာ မလှဘူး။ အခုမြင်ရတဲ့ ဆွမ်ပရာဘွမ်ဟာ ပေါင်မုန့်ထဲက အသားစလိုပဲ၊ အမြင်ဆိုးဆိုး လမ်းမကြီးတွေ၊ အဆောက်အဦသစ်တွေကြားထဲ ညပ်နေတဲ့ မြို့လေးလိုပဲ၊ နဂိုအလှကို မှန်းဆရခက်စေတယ်။ ရုပ်ဝတ္ထုဖွံ့ဖြိုးရေးကို အလေးကဲပြီးတွေးတဲ့ သူတွေအနေနဲ့ကတော့ ကျွန်မရဲ့ခံစားချက်ကို နားလည်နိုင်မှာ မဟုတ်။

ဒီမှာက မိုးတွင်းဆို မိုးများတယ်။ တစ်လလုံး မရပ်ဘဲ ရွာတာမျိုး ရှိတယ်ဟုဆိုတယ်။ အစိုးရဝန်ထမ်းတွေဆို ဆွမ်ပရာဘွမ်ကို လာချင်လို့ရောက်လာကြပေမယ့် ဒီရောက်တော့ ရာသီဆိုး၊ ဘာမှမရှိလို့ မနေတတ်ကြဘူးလို့ဆိုတယ်။ ဒီနားတဝိုက်မှာ တောင်ယာ လုပ်ကြတယ်။ အနီးအပါးမှာ တောင်ယာခုတ်လို့ တောပါးနေပေမယ့် အဝေးက မျှော်ကြည့်ရင်တော့ တောနည်းနည်းထူတာ တွေ့နိုင်သေးတယ်။ ယခင် စစ်ဖြစ်ခင် တုန်းက ရွှေမှော်တွေမှာ အလုပ်လုပ်ကြတယ်။ အခုကမြို့မှာ အစိုးရ ဝန်ထမ်းများတယ်။ စစ်ဖြစ်တော့ ဒီနားတဝိုက်မှာ ဂိတ် ၉၀ လောက်ရှိခဲ့ဖူးတယ်။ ဒီနေရာ မေခ၊ မလိခ တြိဂံနယ်မြေက ပေါ်တာအဆွဲခံရတာများတယ်။ တစ်နှစ်အတွင်း အိမ်ထောင်စု ၄၀ လောက် ပြောင်းရွှေ့သွားဖူးတယ်လို့ ဘုရားကျောင်းက ဆရာကပြောပြတယ်။

ဒီနေ့ညအိပ်တဲ့အဆောက်အဦမှာ မီးလင်းဖိုနဲ့ ညပိုင်း လေထန်တယ်။ တချို့ တချို့ တဝုန်းဝုန်းနဲ့ ဆွမ်ပရာဘွမ်ရောက်မှပဲ ရာသီအေးတော့တယ်။ အိုဘယ့်.....ရေခဲတောင်ဒေသ ခရီးစဉ်ရယ်။

မနက် ၃ နာရီထပြီး မြစ်ကြီးနားထွက်ဖို့ ပြင်ကြတယ်။ ၄ နာရီမှာ စထွက်ကြ တယ်။ ဆွမ်ပရာဘွမ်အထွက် လမ်းမှာ ညပိုင်းလမ်းခင်းနေတာတွေမပြီးသေး။ လမ်းပေါ် ပိကျနေတဲ့ မြေစာပုံတွေကို ဘက်ဖိုးတွေနဲ့ ရှင်နေကြတုန်း။ ၂ နေရာမှာ ပိတ်မိသွားတယ်။ ၁ နာရီလောက် စောင့်လိုက်ရတယ်။

ပြေ ၁၅ ရက်၊ ၂၀၁၉

ဆွမ်ပရာဘွမ် - မြစ်ကြီးနား

View point ကိုရောက်တော့ ကားခဏရပ်တယ်။ ဆွမ်ပရာဘွမ်ကနေ ၄၉ ကီလိုမီတာ မြစ်ကြီးနားကို ၁၅၉ ကီလိုမီတာ။ အဝေးက တောအုပ် ညို ညို တွေကိုလှမ်းမြင်ရတယ်။ ငှက်အောသံမျိုးစုံ ကြားရတယ်။ နောင်မွန်းဖက်သွားတဲ့ လမ်းတလျှောက်လိုမျိုး။ ဒါပေမယ့် ကွာတာက ဒီဖက်က အဝေးကိုလှမ်းကြည့်ရင်တော့ တောညိုညိုကို လှမ်းမြင်ရသေးပေမယ့် ဖောက်ထားတဲ့ လမ်းတလျှောက်က တောတွေ ပါးနေပြီ။ နောင်မွန်းဖက်က လမ်းဖောက်ပေမယ့် ဘေးဘီဝဲယာ တောမပါးသေး။ တောတွေ၊ တောင်တွေထဲ ရောက်နေရသလိုမျိုးခံစားရတယ်။ ဇီဝစုံတော ဖြစ်တယ်။ လမ်းတလျှောက် ရွာတွေက တောင်ယာမလုပ်တာကြောင့်လည်း ဖြစ်မယ်။

ဒီဖက် မလိခ ခရီးစဉ်မှာ တောင်ယာခုတ်တာနဲ့ပတ်သတ်လို့ စဉ်းစားရာတွေ ပိုရလာခဲ့တယ်။ အစိုးရမြေပုံအရ ဒီဖက် မလိခတကြောမှာ စိုက်ပျိုးရေးဆည်တွေရှိတယ်။ ရွာတိုင်းလိုလို တောင်ယာစနစ်ကို မလုပ်တော့တာ ၁၀ နှစ်ကနေ ၂၀ လောက်ရှိပြီ။ လယ်ယာမြေစနစ်ကိုသာ လုပ်ကြတော့တယ်။ ဒီဖက်ရွာတွေမှာ မြေပြန့်ပြန့်ရှိတာကိုလည်း သတိထားမိတယ်။ ဒါကြောင့် လယ်ယာမြေဖော်ဖို့ အဆင်ပြေတာဖြစ်မယ်။ တောတောင် မတ်စောက်ပြီး လယ်မြေဖော်ဖို့ခက်တဲ့ ဒေသတွေကတော့ တောင်ယာခုတ်ဖို့ပဲ လုပ်ဖို့ရှိမယ်။ ဒီလိုအခြေအနေမျိုးနဲ့ ဒေသတွေကို တောင်ယာခုတ်တာမကောင်းဘူး ဆိုပြီး ပိတ်ပင်ပြီး၊ အခြားဝမ်းစာဖူလုံဖို့ နည်းလမ်းမရှိရင်တော့ အဆင်ပြေမှာမဟုတ်။ တောင်ယာခုတ်တာ လုံးလုံး ဆိုးဆိုးဝါးဝါး မဟုတ်ဘူးဆိုတာတော့ အမြင်ရှင်းနေဖို့လည်း လိုသေးတာ။ တောင်ယာခုတ်လို့ တောမပြုန်းအောင် ပြန်လည်ထိန်းထေထားတဲ့ ရိုးရာတောင်ယာ လုပ်နည်းကိုင်နည်းတွေ ရှိတာကိုလည်း မေ့ထားလို့မရ၊ ပစ်ပယ်လိုက်လို့လည်း မဖြစ်။ တောင်ယာလုပ်ဖို့ပဲ အဆင်ပြေတဲ့ နေရာဒေသတွေမှာတော့ ဒီခလေ့တွေ ရှင်သန်ပြီး ထိန်းကျောင်းနေနိုင်ဖို့ အသိပညာပေးဖို့တွေလိုမှာပေါ့။ ဒီလိုနားလည်လာမိတယ်။

ခရီးဆက်ထွက်လာတော့ ခဂရန်းယန်ရွာမှာ မနက်စာခေါက်ဆွဲ ဝင်စားတယ်။ ခေါက်ဆွဲ ရောင်းတဲ့ ကုန်စုံဆိုင်မှာ သတိထားမိတာက တောင်ကောင်ဖမ်းတဲ့ ညှပ်တွေရောင်းတယ်။ ဝက်ဝံအကြီးကြီးတွေ မိတ်တတ်တယ်။ သံညှပ် ခပ်ကြီးကြီးတွေ ရောင်းတယ်။ အရွယ်စုံပါပဲ။

ဆက်ထွက်လာခဲ့ကြတယ်။ တီယန်ဇွပ်ရွာကိုရောက်တော့ ကတ္တရာလမ်းမ စတွေ့ပြီ။ ဒါဆို မြစ်ကြီးနားနဲ့ သိပ်မဝေးတော့။ မိုင် ၅၀ - ၆၀ လောက်ပဲ ရှိတော့မယ်ထင်တယ်။ ဒီဖက်မှ မလိခမြစ်ကို ပြန်မြင်ရတော့ ခံစားမိတာက ငါတို့တြိဂံဒေသကို လွန်ခဲ့ပြီ။ ၆။၆။ပြဲပြဲ ကားလမ်းဖောက်နေတာတွေသာမရှိရင် အတော်လွမ်းစရာကောင်းလိုက်မယ့်ဖြစ်ခြင်း။

#####

ခရီးလမ်းတလျှောက် လိုက်ပါကူညီကြသူများနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းသမျှကို စိတ်ရှည်ရှည် ဖြေကြားပေးသူ (၂၂) ဦးတို့ အပေါ်အထူးကျေးဇူးတင်ကြောင်း ဖော်ပြလိုပါသည်။